

1.ÜNİTE: İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ

SÜRE:12 SAAT

KAZANIMLAR:

1. İletişimi olumlu ve olumsuz etkileyen faktörler.
2. İnsanlar arasında kurulan olumlu ilişkilerde iletişimin rolü.
3. Kitle iletişim araçlarının rolü.
4. Özel hayatın gizliliği.
5. Atatürk'ün iletişime verdiği önem.

BİLİNMESİ GEREKEN KAVRAMLAR:

Birey: Kendine özgü nitelikleri yitirmeden bölünemeyen tek varlık, fert

Etkileşim: Birbirini karşılıklı olarak etkileme işi.

Duygu: Belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim

Düşünce: Dış dünyanın insan zihnine yansıması.

İletişim: : karşılıklı bilgi alışverişi amacına yönelik bütün etkinliklere denir.

Kişilik: Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü, şahsiyet

Görüş: Bir olay, varlık veya düşünce üzerinde varılan yargı, fikir

Rol: Bir işte bir kimse veya şeyin üstüne düşen görev

KONU 1: İLETİŞİM (3 ders saati)

___Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, iletişim.

İletişim bireyin çevresini fark etmesiyle başlar.

BAŞLICA İLETİŞİM YOLLARI:

1-Sözlü İletişim: Karşılıklı konuşmaya dayalı iletişimdir.

2-Yazılı İletişim: Yazı yoluyla sağlanan iletişimdir. Not, mektup, gazete, dergi ve kitaplardaki yazılar veya yazılı işaretler aracılığı ile yapılan iletişimdir.

3-Hareketlerle İletişim: Jest, mimik ve çeşitli hareketlerle sağlanan iletişimdir. Sözsüz veya Beden dili ile iletişim de denilebilir. Hareketlerle iletişim sağlarken insanlarla aynı kültürden olmamız gerekir. Aksi takdirde yapacağımız hareketlerin yanlış anlaşılması kaçınılmazdır. Bu tür iletişim yolunu genellikle işitme engelli insanlarınımız kullandığı gibi işitme problemi olmayan insanlarınımız da kullanabilmektedir. Selam veren bir insana başımızı sallamamız gibi.

İletişim Niçin Gereklidir?

- İnsan toplumsal bir varlıktır. Ve sürekli iletişim ihtiyacı içerisinde.
- İletişim kültürünün oluşumunda ve gelişiminde önemli bir rol oynar.
- İletişim insanlar arasında ki bilgi alışverişini sağlar.
- İletişim toplumsal düzenin oluşmasında önemli bir rol oynar.

NOT: İLETİŞİM, İNSAN HAYATININ VE TOPLUMSAL İLİŞKİLERİN VAZGEÇİLMEZ KOŞULUDUR.

Olumlu İletişim Kurmak İçin Yapılması Gerekenler

1) Empati kurmak

****Bir insanın, kendini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlama çabasıdır. Bir başka deyişle kendimizi onun yerine koymak demektir. Empati kurmak başka insanlarla iletişimimizin gücünü artırır.**

2) Etkili dinlemek

3) Farklılıklara saygılı olmak

4) Kendini doğru ifade etmek

****Jet ve mimik:** Herhangi bir şeyi açıklamak için el, kol veya baş ile iradeli veya irade dışı hareketlere **JEST**, yüz ifadesine **MİMİK** adı verilir.

5) Göz teması kurmak

6) Gülümsemek

7) Dikkatini karşısındaki kişiye vermek

8) Etkili reddetmek

****Beden dili iletişimde %60 oranında etkilidir.**

İletişimde Yapılan Hatalar

- Emir vermek
- Konuyu saptırmak
- Sınamak
- Argo konuşmak
- Alay etmek
- Sözü kesmek
- Tehdit etmek
- İsim takmak
- Öğüt vermek
- Suçlamak
- Ön yargı

ETKİLİ DİNLEME: İletişimde bulunduğumuz kişiden mesajı tam ve doğru alma etkililiğidir.

Etkili Dinleyicinin Özellikleri

- ✚ Dikkatini karşısındaki kişiye verir.
- ✚ Konuşmacıyı sözünü kesmeden dinler.
- ✚ Göz teması kurar.
- ✚ Son sözü söylemek için çabalamaz.
- ✚ Dinlerken vereceği cevabı düşünmez.
- ✚ Yargılamadan, suçlamadan dinler (önyargılı değildir).
- ✚ Duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışır. Empati kurar..
- ✚ Dinlerken başka bir işle meşgul olmaz.
- ✚ Konuşmacının sözlerine olduğu kadar sözsüz mesajlarına da dikkat eder.
- ✚ Konuşmacının duygu ve düşüncelerine anladığını gösteren sözlü ifadelerde bulunur.

SEN DİLİ

****İletişim engeli oluşturur.**

****Senle başlar veya senle biter.**

****Yargılayıcı, eleştirici, suçlayıcı olabilir.**

****Öfke, kızgınlık duyguları içerebilir.**

Örnek;

--Niçin geç kaldın?

--Ödevini yine yapmamışsın

--Dosyadaki yazıları neden bitirmedin

--Sen bu sabah yoktun.

BEN DİLİ

**** İletişim engeli oluşturmaz.**

**** Benle başlar veya benle biter.**

**** Bireyin kendi duygularını ortaya koyar.**

Örnek;

--Geç kaldığında işlerin yetişmeyeceğini düşünüyorum.

--Ödevini yapmış olacağımı düşündüm.

--Bu sabah seni görmeyince meraklandım.

--Yazıların bitmemesi beni kaygılandırıyor.

ÇATIŞMADAN UZLAŞMAYA

Çatışma: Bir ya da birden çok kişinin herhangi bir konu üzerinde anlaşamadığı zaman ortaya çıkar. İnsanların gereksinimleri, istekleri birbirleriyle ters düştüğü zaman çatışma yaşanır.

**İletişim çatışmasında yaş, kültür seviyesi, ekonomik duru, yetiştirme ortamı, psikolojik yapı, eğitim yapısı etkindir.

UZLAŞMA YOK

1. Sorunu görmezden gelme
2. Uzlaşmaya zorlama
3. Boyun eğme

UZLAŞMA VAR

1. Dinleme
2. Empati kurma
3. İşbirliği

KONU 2: KİTLE İLETİŞİMİ (2 ders saati)

Çok sayıda kişiye ileti (mesaj) dağıtabilen araçlardır. İletişimin bazı teknikler kullanarak **çok sayıda kişiyi** etkileyecek biçime getirilmesine "**kitle iletişimi**", bunun için kullanılan araçlara da "**kitle iletişim araçları**" denir.

Kitle iletişim araçları 2'ye ayrılır.

1. **Yazılı:** gazete, kitap, dergi, broşür
2. **Görsel ve işitsel:** televizyon, internet, sinema, film, radyo, kaset, cd,

Kitle iletişim gelişim süreci:

- ** Mağara resimleri - posta güvercini - boru sesi - duman
- ** Yazı - matbaa
- ** Telgraf - telefon - radyo -televizyon - bilgisayar

- ❖ Ülkemizin geneli göz önüne alındığında ülkemizde **en etkili kitle iletişim aracının televizyon** olduğu söylenebilir.
- ❖ Çünkü televizyon diğer kitle iletişim araçlarından farklı olarak herkesin evinde yaygın olarak kullanılmaktadır.
- ❖ İnsanların giyim tarzını, konuşma şeklini, hayata bakışını, olaylar karşısında duygularını, diğer insanlar hakkındaki düşüncelerini etkilemektedir.

*Televizyonun iyi yanları: TV dünyaya açılan bir penceredir. Dünyada ki birçok olayı anında öğrenebiliyoruz. Aile bütünlüğünü sağlar. Aydınlatıcı ve eğlendiricidir.

*Televizyonun kötü yanları:

- **Komşuluk ilişkilerini öldürür.
- **Kişiler arası ilişkilerde yüz yüze etkileşimi bir anlamda ortadan kaldırdığı için sosyalleşmeyi engeller.
- **Uzun süre takip edildiği durumlarda sağlık sorunlarına yol açabilir.(göz bozukluğu gibi)
- **Kontrolü sağlanmazsa zaman kaybına yol açan araçlar haline gelebilirler.
- **Özellikle küçük yaştaki insanlarda şiddet, sihir,

Kitle İletişim Araçlarının İşlevleri:

- 1-Haber verme
- 2-Eğitim
- 3-Reklâm
- 4-Denetim ve eleştiri
- 5-Eğlendirme
- 6-Kamuoyu oluşturma
- 7-Kültürün tanıtılması

KONU 3: İLETİŞİM HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİMİZ(3 ders saati)

****ÖZGÜRLÜK:** Başkalarının haklarına zarar vermeden istediğimizi yapabilmektir. Özgürlükler sınırsız değildir. Bir

başka deyişle başkalarının özgürlüğünün başladığı yerde bizim özgürlüğümüz sona erer.

****HAK:** İnsanların herhangi bir işi yapma yetkisine hak denir.

****Kitle iletişim araçları şu konularda dikkatli davranmak zorundadır.**

Bunlar;

- + * Özel yaşamın gizliliği
- + * Konut dokunulmazlığı
- + * Doğru bilgi verme
- + * Diğer kişi hak ve özgürlükleri
- *** Doğru bilgi alma hakkı, Kitle iletişim özgürlüğü ve Düşünceyi açıklama özgürlüğü arasında bir ilişki bulunmaktadır.
- *** Kitle iletişiminde doğru haber alma özgürlüğü kadar doğru haber verme sorumluluğu da vardır.
- + **Doğru Bilgi Alma Hakkı--**
- + **Doğru Bilgi Verme Sorumluluğu**
- ↓
- + **Kitle İletişim Özgürlüğü--**
- + **Doğru Haber Yapma Sorumluluğu**
- ↓
- + **Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü--**
- + **Düşünceyi Açıklarken Doğru Bilgi Verme Sorumluluğu**

****ÖZGÜRLÜKLERDEN YARARLANABİLMEMİZ İÇİN YASAL DÜZENLEMELER YAPILMISTIR.**

BUNLAR;

****Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 1982**

- + **22. Madde:** Herkes haberleşme hürriyetine sahiptir.
- + **26. Madde:** Herkes düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir.
- + **28. Madde:** Basın hürdür, sansür edilemez.

****Kitle iletişim araçları özel hayatın gizliliğine ve konut dokunulmazlığına saygı göstermek zorundadır. Çünkü özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı anayasada güvence altına alınmıştır.**

+ **20. Madde:** Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

+ **21. Madde:** Kimsenin konutuna dokunulamaz.

****Bazı durumlarda hak ve özgürlükler sınırlandırılabilir.**

Bunlar;

- + □ Savaş hali
- + □ Seferberlik ve sıkıyönetim
- + □ Suç işlenmesini önlemek
- + □ Genel ahlakın korunması
- + □ Kamu güvenliğinin sağlanması
- + □ Kamu sağlığının korunması

****Çocuk Haklarına Dair Sözleşme**

+ **Madde 16:**

1-Hiçbir çocuğun özel yaşamına, ailesine, konutuna veya iletişimine, keyfi ya da haksız olarak müdahale edilemez. Hiçbir çocuğun onuruna ve itibarına haksız olarak saldırılamaz.

2-Çocuğun, bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasal korunma hakkı vardır.

****BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İNSAN HAKLARI**

EVRENSEL BEYANNAMESİ 10 Aralık 1948

Madde 12- Kimsenin özel yaşamına, ailesine konutuna ya da haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, şeref ve adına saldırılamaz. Herkesin bu gibi karışma ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.

Madde 19- Herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, bilgi ve düşünceleri her yoldan araştırmak, elde etmek ve yaymak hakkını gerekli kılar.

*****Radyo Televizyon Üst Kurulu(RTÜK):**

✚ Ülkemizde yayın yapan kuruluşların belli ilkeler doğrultusunda yayın yapmalarını sağlamak amacıyla radyo ve televizyonların yayınlarını düzenlemek ve denetlemekle görevli kuruludur.

✚ RTÜK radyo ve televizyon kanallarına kurallara aykırı yayın yapmaları halinde uyarı, yayın durdurma para cezası verebilir.

****TEKZİP:** Yalanlama, düzenleme ve düzeltme demektir.

Herhangi bir kişi veya bir kurum hakkında herhangi bir basın yayın organında gerçeğe aykırı, asılsız bir haber ve bilgi yayınladığı zaman o kişi veya kuruluşun isteği üzerine direkt veya mahkeme kararıyla dolaylı yünden o basın yayın kuruluşunun yanlış, asılsız ve gerçeğe aykırı haberi, bilgiyi yalanlama ve düzeltme yayınına tekzip denir.

****SANSÜR:** Gazete, dergi gibi basın organlarındaki yazı, resim, karikatür gibi unsurların önceden devlet makamları tarafından incelenerek basım ve yayının yasaklanmasıdır.

****ASPARAGAS:** Yalan veya gerçek dışı yapılan haberlere denir.

KONU 4: ATATÜRKÜN İLETİŞİME VERDİĞİ ÖNEM

(2 ders saati)

- Milli mücadelenin ilk yıllarında bugün sahip olduğumuz radyo, televizyon gibi birçok iletişim aracı bulunmamaktaydı.
- Atatürk milli mücadele yıllarında **kamuoyu oluşturmak ve halkı bilinçlendirmek** için, kitle iletişim araçlarının bu konudaki önemini bildiğinden bazı çalışmalar yapmıştır.

Atatürk dönemi iletişim araçları sırasıyla :

*****İrade-i Milliye Gazetesinin çıkarılması (Eylül 1919):**

Sivas Kongresinde alınan bir kararla çıkarılmasına karar verilen gazetedir. Milli mücadelenin gidişatı hakkında halkı bilinçlendirmeyi amaçlayan bu gazete, milli mücadelenin yayın organı olmuştur. Atatürk'ün benim gazetem dediği gazetedir.

*****Hâkimiyet-i Milliye Gazetesinin çıkarılması (Ocak**

1920): Milli mücadelenin sözcülüğünü yapmıştır. Amaç halkı bilgilendirmektir. Milli mücadeledeki genelge ve beyannameler bu gazetede yayınlanmıştır. Mustafa Kemal bu gazetede yazılarını imzasız veya başka bir isimle yayınlamıştır.

*****Anadolu Ajansı'nın(AA) Kurulması (Nisan 1920):**

**** Büyük millet meclisi açılmadan on yedi gün önce kurulmuştur.**

**** Büyük Millet Meclisinin kararlarını günü gününe halka duyurmuştur.**

****Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk resmî ajansı (A.A.)'dır.**

****Mustafa Kemal'in emriyle Yunus Nadi ve Halide Edip Adıvar gibi Cumhuriyet tarihinin aydınları tarafından milli mücadele davasını bütün memlekete ve dünyaya duyurmak amacıyla**

6 Nisan 1920'de kurulmuştur.

****Anadolu Ajansı günümüzde çalışmalarına devam etmektedir.**

*****Ceride-i Resmîye gazetesinin yayın hayatına başlaması (7 Ekim 1920)**

***Ankara'da kurulan T.B.M.M. Hükümetinin resmi gazetesidir.**

***Hükümet, meclis, cumhurbaşkanı ve başbakan tarafından çıkan kanun, yönetmelik, kararname ve genelge gibi kararları yayınlamaktır.**

****Telsiz Telgraf Hakkındaki Kanunun Kabul Edilmesi (1925)**

***Telsiz Tesisi Hakkında Kanun adlı bir yasa çıkarılarak Türkiye genelinde bir telsiz şebekesi kurulması ön görülmüştür**

****Telsiz, Telgraf vericilerinin hizmete girmesi (1927)**

***1927'de hizmete giren telsiz-telgraf vericileriyle Berlin, Newyork, Moskova, Tahran, Viyana, Londra gibi merkezlerle bağlantı kurulmuştur**

İstanbul Radyosunun yayına başlaması (6 Mayıs 1927)

Ankara Radyosunun yayına başlaması (Kasım 1927)

ÜNİTE II:ÜLKEMİZDE NÜFUS

SÜRE:12 SAAT

KAZANIMLAR

1. Türkiye'de nüfus dağılışının sebep ve sonuçları.
2. Ülkemizde nüfusun özellikleri.
3. Eğitim ve çalışma hakkı.
4. Göçün sebep ve sonuçları.
5. Yerleşme ve seyahat özgürlüğü.

Nüfus: sınırları belli bir alanda, belli bir zaman diliminde yaşayan insan sayısına denir.

Yapılan nüfus sayımları ile nüfus miktarı, nüfus artışı, nüfusun ekonomik ve kültürel özellikleri, nüfusun dağılışı ve değişimi gibi özellikler tespit edilebilir.

TÜRKİYE'DE NÜFUS:

İlk nüfus sayımı (1831) II. Mahmut döneminde yapıldı.

Yalnızca (vergi verecek ve askere gidecek olan) erkekler sayıldı. T

ürkiye Cumhuriyeti'nde ilk nüfus sayımı 1927 yılında, ikincisi 1935 yılında yapılmıştır. 1

990' a kadar 5 yılda bir, sonra 10 yılda bir yapılmış ancak 1997 yılında seçmen sayısını tespit etmek için bir ara sayım yapılmıştır. Son nüfus sayımı 2000' de yapıldı.

Nüfus Yoğunluğu: Bir yerde km²' ye düşen insan sayısıdır

Nüfus Yoğunluğu = $\frac{\text{Nüfus Miktarı}}{\text{Yüz Ölçümü}}$

NÜFUS ARTIŞI

Doğum oranı ile ölüm oranı arasındaki fark nüfus artışını gösterir. Bir ülkede doğum oranı fazla, ölüm oranı az ise nüfus artışı meydana gelir. Ölüm oranı doğum oranından fazla olursa, nüfusta azalma meydana gelir.

Nüfus artışının en önemli sebepleri:

- Doğumlar
- Göçler
- Sağlık (Tıp) alanında yaşanan gelişmeler ve bebek ölümlerinin azalması
- Hayat koşullarının iyileşmesi ve buna bağlı olarak ortalama yaşam süresinin uzaması

*Türkiye'de en az nüfus artışı 2. Dünya Savaşı nedeniyle 1940-1945 arası, en fazla nüfus artışı hayat şartlarının düzelmesiyle 1955-1960 arası olmuştur.

***Nüfus Artışının Olumlu Sonuçları**

- 1-Üretim ve vergi gelirleri artar.
- 2-Mal ve hizmetlere talep artar.
- 3-İşgücü artar ve ucuzlar, üretim ucuzlar.
- 4-Yurt savunması kolaylaşır.

***Nüfus Artışının Olumsuz Sonuçları**

- 1-Kişi başına düşen milli gelir azalır.
- 2-Enflasyon ve işsizlik artar.

- 3-Göç ve çarpık kentleşme artar.
- 4-Kaynaklar hızla tükenir.
- 5-Trafik sorunu ortaya çıkar.
- 6-İhracat azalır
- 7-Anarşi, terör artar.
- 8-Altyapı yetersiz kalır.

YERLEŞME

Kırsal Yerleşme: Nüfusu 10 binden az olan yerlerdir.

Kasaba, köy, köyaltı yerleşmeler (mezra, mahalle, bağ, yayla, divan)

Kentsel Yerleşme:

Küçük Şehir: 10.000-25.000

Orta Şehir : 25.000-100.000

Büyük Şehir :100.000-500.000

Metropol : 500.000 'den çok

Ekonomik özelliklerine göre de bölümlere ayrılır. Tarım şehri, turizm şehri, kültür şehri, vs.

-Türkiye'de Nüfusun Dağılışı-

NÜFUS DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER:

Fiziki Faktörler:

1-İKLİM: Ülkemizde nüfus, ılıman iklimin görüldüğü kıyı bölgelerimizde yoğunlaşır. Kışların sert,uzun ve yağışın az olduğu karasal iklim şartlarının olduğu yerlerde ise nüfus tenhadır.Türkiye'de denizin ılımanlaştırıcı etkisinden dolayı nüfusun büyük kısmı Marmara, Ege,Karadeniz, Akdeniz kıyılarında toplanmıştır.

2-YER ŞEKİLLERİ: Dağlık ve engebeli alanlarda nüfus yoğunluğu seyrek, ovalarda ve toprak türünün tarıma uygun olduğu alanlarda nüfus yoğunudur.

Yer Şekillerine göre تنها yerler:

1. Yıldız Dağları Bölümü 5. Doğu Anadolu'nun yüksek kesimleri

2. Taşeli Platosu

6. Biga Yarımadası

3. Teke Yarımadası

7. Hakkâri Bölümü

4. Menteşe Yöresi

3. TOPRAK ÖZELLİKLERİ: Verimli toprakların bulunduğu alanlar (Çukurova, Gediz, B. Menderes,Bafra, Çarşamba ovaları) nüfusça kalabalık iken, Tuz Gölü çevresi gibi yerlerde verimsiz topraklar bulunduğundan nüfus çok azdır.

4-YER ALTI KAYNAKLARI: Madenlerin veya enerji kaynaklarının işletilmesinde yoğun nüfusa ihtiyaç vardır. Bu alanlarda nüfus fazladır. Taşkömürünün çıkarıldığı Zonguldak, linyit kömürünün çıkarıldığı Manisa (Soma),petrolün çıkarıldığı Batman nüfusun yoğun olduğu yerlerdir.

5-SU KAYNAKLARI: İçme ve kullanma suyunun temini, tarım ve sanayide suya ihtiyaç duyulması nedeniyle ülkemizde birçok yerleşim yeri su kaynaklarının etrafında toplanmıştır. Özellikle iklimin kurak olduğu İç Anadolu'da nüfus; akarsu boyları, yer altı su kaynaklarının çevreleri ve göl kenarlarında toplanmıştır.

BEŞERİ FAKTÖRLER:

1-SANAYİ: Sanayinin geliştiği yerlerde iş olanaklarının fazla olması, bu alanlarda nüfusun artmasını sağlar. Bu artış göçlerle meydana gelmektedir.

Sanayiye göre nüfusun yoğun olduğu yerler:

Çatalca -Kocaeli Bölümü Bursa çevresi

İzmir Zonguldak
Eskişehir-Ankara Çukurova-Adana
İskenderun

2-TARIM: Tarımın yoğun yapıldığı alanların nüfusları artmıştır. Tarım genellikle ovalarda yapılır.

ÖRNEĞİN: Kıyı ovaları: Bafra ovası, Çarşamba Ovası, Gediz Ovası, Çukurova,
İç ovalar: Konya Ovası, Harran Ovası, Adapazarı Ovası, Bursa Ovası

3-TURİZM: Turizmin yoğunlaştığı yerlerde yerleşme ve nüfus artmıştır. Ülkemizde Ege ve Akdeniz kıyılarındaki merkezlerde turizmden dolayı nüfus yoğunlaşmıştır

4-ULAŞIM: Ulaşımın zor sağlandığı yerler tenha, ulaşım kavşağında olan illerimizin nüfusu fazladır.

Eskişehir, Ankara, Gaziantep, Kayseri'de ulaşımın rahatlığı ticaretin gelişmesini sağlamış böylece nüfusun yoğunlaşmasına neden olmuştur.

Yoğun Nüfuslu Yerler:

- Marmara Bölgesi** (Çatalca-Kocaeli):Nüfusun yoğun olma sebepleri tarım, sanayi, ulaşım, turizm, ticaret
- Kıyı Ege:** Nedeni tarım, sanayi, turizm, ticaret
- İç Anadolu** (Yukarı Sakarya): Nedeni başkentin burada olması, tarım, ticaret, sanayi
- Kıyı Akdeniz:** Turizm, sanayi, tarım
- Doğu ve Batı Karadeniz Kıyıları:** Tarım, sanayi, iklim

Seyrek Nüfuslu Yerler:

Doğu Anadolu'nun yüksek yerleri,
Akdeniz'de Teke ve Taşeli Platoları,
Ege'de Menteşe yöresi,
Marmara'da Biga Yarımadası,
Yıldız Dağları,
İç Anadolu'da Tuz Gölü ve çevresi,
Karadeniz'de Sinop, Bayburt ve Gümüşhane' dir.
-Buraların iklimi sert, ulaşımı zor, dağlar fazladır.
Madencilik, sanayi, turizm, tarım gelişmemiştir. (Bu şartlardan hepsi bir şehirde bulunmayabilir. Mesela Sinop'un iklimi çok güzeldir ancak iç kesimle bağlantısı zordur.)

Not:Ülkemizde nüfus sayımını **Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)** yapar.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 1926 yılında Atatürk'ün isteğiyle Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) adıyla kurulmuş 2005 yılında adı TÜİK olarak değiştirilmiştir.

Nüfus Sayımı sonucunda şu bilgilere ulaşılır.

- ▽ Yaşayan insan sayısı
- ▽ Eğitim durumu
- ▽ Yaş durumu (çocuk-genç-yaşlı)
- ▽ İş kollarına dağılımı
- ▽ Kırsal ve Kentsel nüfus
- ▽ Cinsiyet durumu (Kadın-erkek sayısı)
- ▽ Göç hareketleri
- ▽ Çalışan - çalışmayan insan sayısı

NÜFUSUN YAPISI:

Nüfus sayımları sonucunda, nüfusun yapısal özellikler tespit edilir. Bunlar; nüfusun yaş yapısı, eğitim durumu, nüfusun

cinsiyet yapısı, çalışan nüfus oranı, kır ve şehirde yaşayan nüfus oranıdır.

Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılımı: Yaş grupları nüfusun genel yapısı ve doğurganlık oranı hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar. Ayrıca iş, eğitim, sağlık vb. ihtiyaçların belirlenmesinde ve geleceğe yönelik planlamanın yapılmasında önemli rol oynar.

Bilgi Kutucuğu

Nüfusun en önemli özelliği genç nüfusun çok olmasıdır.
0-25 yaş grubu toplam nüfusun yaklaşık yarısını oluşturur.

Nüfusun Cinsiyete Göre Dağılımı: Nüfusun cinsiyet durumu bir ülkedeki kadın ve erkek nüfusu ifade eder. Bir şehirde kadın ve erkek nüfus arasındaki farkı; sanayi, askeri birlik, şehrin göç alıp vermesi gibi faktörler etkiler.

Sanayi, ulaşım ve ticaretin geliştiği göç alan şehirlerde genel olarak erkek nüfus fazladır. Göç veren kırsal yörelerde ise genel olarak kadın nüfus fazladır.

Nüfusun Eğitim Durumu:

1927 yılında nüfusumuzun % 11' i okur - yazarken 2000'de bu oran % 90'a yaklaşmıştır. Okur - yazar olmayan nüfusun % 70'ten fazlasını kadınlar oluşturmaktadır

Bilgi Kutucuğu

Okur - yazarlık oranının arttığı toplumlarda gelir düzeyi artmıştır.
Okur - yazarlık oranı artan toplumlarda tarımsal üretim artmıştır.
Okur - yazarlık oranı artan toplumlarda çevre duyarlılığı artmıştır.

Eğitim ve öğrenim hakkı, Anayasada güvence altına alınmıştır.

Madde 42: Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.

İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Ülkemizde Çalışan Nüfus:

Çalışma çağındaki nüfus dilim içinde bulunan ve belirli bir işi olan nüfusa "çalışan nüfus" veya "aktif nüfus" denir. Çalışma çağındaki nüfus dilimi içerisine girdiği halde işi olmayan nüfusa da "işsiz nüfus" adı verilmektedir. 15-64 yaşları arasındaki nüfus çalışma çağındaki nüfus olarak kabul edilir

Çalışma hakkı Anayasa ile güvence altına alınmıştır.

Madde 49: "Çalışma herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam

yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır."

Ülkemizin Kırsal ve Kent Nüfusu:

Nüfusu 10.000'in altında bulunan yerleşmelerde yaşayan nüfusa "kırsal nüfus" denir. Kırsal nüfusun geçimi önemli ölçüde tarıma ve hayvancılığa dayanmaktadır. 1927'de ülkemiz nüfusunun yaklaşık % 84'ü kırsal, % 16'sı şehir yerleşmelerinde yaşıyordu. Kırsal alanlardan şehirlere yapılan göçler nedeniyle günümüzde şehir nüfusu kırsal nüfustan fazladır.

DEVLET VATANDAŞ ELELE

Devlet insanların eğitim, sağlık gibi imkanlarını karşılar. Ayrıca gönüllü vatandaşlar da devlete yardım ederek okul, hastane gibi devlet kurumu yaptırarak devlete yardım edebilir. Ya da dernek vakıflar aracılığıyla kişilere veya öğrencilere maddi ve manevi yardımda bulunabilir.

- "Haydi, Kızlar Okula" kampanyası ile okul çağındaki birçok kız öğrencinin okuması sağlanmıştır.

- "Temel Eğitime Destek" kampanyası ile vatandaş ile devlet okullar yapmakta, onarmakta, ekonomik durumu zayıf öğrencileri okutmaktadır.

- Darüşşafaka Cemiyeti kendi okullarını açarak genelde babası olmayan ekonomik durumu yetersiz çocukları alarak okutmaktadır. Bu görevi topladığı bağışlarla yerine getirmektedir.

- ÇATOM (Çok Amaçlı Toplum Merkezi) Başbakanlık GAP idaresi tarafından ekonomik, sosyal kalkınma ve yoksulluğu azaltmak amacıyla kurulmuştur. Amacı kız ve kadınlara kurslar açarak onlara meslek edindirmektir. Halen GAP bölgesinde 9 ilde 30 ÇATOM mevcuttur.

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI

Emekli Sandığı: Memurların bağlı olduğu sosyal güvenlik kurumu.

Bağ-Kur: Esnaf ve sanatkarların bağlı olduğu sosyal güvenlik kurumudur.

SSK: Özel kurumlarda, veya fabrikalarda çalışanların bağlı olduğu sosyal güvenlik kurumu.

Yeşil Kart Uygulaması: Devletin hiçbir geliri ve taşınmazı olmayan vatandaşlar için yaptığı uygulamadır.

** Bu kurumlara ilgili yeni düzenleme yapılmıştır. Bütün bu kurumlar **SOSYAL GÜVENLİK KURUMU (SGK)** adı altında birleştirilmiştir.

NÜFUS HAREKETLERİ (GÖÇLER)

İnsanların, doğdukları yerden başka yerlere geçici ya da sürekli olmak üzere taşınmasına göç denir.

Göçler ikiye ayrılır.

A. İÇ GÖÇLER

Ülke içerisinde, nüfusun yer değiştirmesine iç göç denir, iç göçlerle bir ülkenin toplam nüfusunda değişme olmaz.

Sadece, bölgelerin ve illerin nüfusunda artma ya da azalma meydana gelir.

İç göçler, **sürekli ve mevsimlik göçler** olmak üzere ikiye ayrılır.

1. Sürekli İç Göçler

Ülke içerisinde yer değiştiren insanların, göç ettikleri yerlere yerleşmesiyle gerçekleşir.

Türkiye'de, Cumhuriyetin başlangıcından günümüze kadar, özellikle kırsal alanlardan kentlere doğru hızlı bir göç olayı görülmektedir.

İç göçün nedenleri

- Kırsal alanlardaki hızlı nüfus artışı
 - Miras yoluyla tarım alanlarının daralması ve ailelerin geçimini karşılamaması
 - Tarım alanlarının yetersiz gelmesi ve erozyonun artmasıyla toprağın verimsiz hale gelmesi
 - Tarımda makineleşmenin artması ve buna bağlı olarak tarımsal işgücünün azalması
 - Kırsal kesimde iş imkânlarının sınırlı olması
 - Ekonomik istikrarsızlık ve sosyal problemler
 - Eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği
 - İklim ve yer şekillerinin olumsuz etkileri
 - Kentlerde sanayinin gelişmiş olmasından dolayı iş imkânlarının fazlalığı
 - Kentlerde eğitim ve sağlık hizmetlerinin yaygınlığı
- Türkiye'de iç göç, kırsal kesimde nüfusun artması ve kentlerde sanayileşmeye bağlı olarak, iş bulma imkânlarının gelişmesiyle artış göstermiştir. Dolayısıyla iç göçteki en büyük etken ekonomik sıkıntılardır.

İç göçlerin sonuçları

- Ülke genelinde nüfusun dağılışında dengesizlik görülür.
- Yatırımlar dengesiz dağılır.
- Kırsal kesim yatırımlarında verimsizlik meydana gelir.
- Düzensiz kentleşme görülür.
- Sanayi tesisleri kent içinde kalır.
- Kentlerde konut sıkıntısı çekilir.
- Kent nüfusunda aşırı artış meydana gelir.
- Alt yapı hizmetlerinde (yol, su, elektrik) yetersizlik görülür.
- Kentlerde işsiz insanların oranı artar.

2. Mevsimlik İç Göçler

Kırsal kesimdeki bazı ailelerin büyük şehirlere, tarımın yoğun olarak yapıldığı yerlere, yaz turizminin geliştiği yerlere bir müddet çalışmak üzere göç etmeleri ile gerçekleşir.

Yaylaya çıkma olayı da mevsimlik göçler içerisinde yer alır. Mevsimlik göçlerle Adana, Mersin, Hatay, Aydın, Muğla, Antalya gibi merkezlerde, yaz ile kış mevsimleri arasındaki nüfus miktarlarında önemli değişimler olmaktadır.

B. DIŞ GÖÇLER

Bir ülkeden diğer bir ülkeye yapılan göçlere **dış göç** denir. Dış göçlerin başlıca nedenleri:

- Ekonomik nedenlerle çalışmaya gidilmesi
- Tabii afetler
- Savaşlar
- Etnik nedenler
- Sınırların değişmesi
- Uluslararası anlaşmalarla sağlanan nüfus değişimi

Dış göçlerin sonuçları

- Göç eden ülkede nüfus artar, göç veren ülkede ise azalır.
- Ülkeler arasında ekonomik ilişkiler gelişir.
- Ülkeler arası kültürel ilişkiler gelişir.

Dış göçler ve Türkiye

Ülkemize 1923 - 1989 yılları arasında çoğu Balkan

ülkelerinden olmak üzere 2,2 milyon göç olmuştur.

1950'den sonra, başta **Almanya** olmak üzere yurt dışına işçi gitmeye başlamıştır. Bugün **Fransa, Belçika, Hollanda, İngiltere, İsveç, ABD, Avustralya, Libya, S. Arabistan, Kuveyt ve Orta Asya ülkelerinde** işçilerimiz bulunmaktadır.

Türkiye'den yurt dışına göç sonucunda;

- Ülkemize giren işçi dövizini artmıştır.
- Ülke turizminin gelişmesini sağlamıştır.
- Artan nüfusun işsizlik sorununa kısmen çözüm bulunmuştur.

En fazla göç veren İller:

Mardin, Siirt, Muş, Ağrı, Hakkâri, Bingöl, Kars, Erzincan, Tunceli, Gümüşhane, Bayburt, Giresun, Artvin, Rize, Trabzon, Sivas, Yozgat, Çankırı, Sinop, Kastamonu

En fazla göç alan iller:

İstanbul, İzmit, Bursa, Adapazarı, İzmir, Antalya, Adana, Mersin, Ankara, Gaziantep, Aydın, Denizli

Ülkemizdeki doktor, mühendis, iktisatçı, vb. mesleklerden çok sayıda bilim insanımız Avrupa ve ABD başta olmak üzere yabancı ülkelere gitmektedir. Kariyer sahibi kişilerin başka ülkelere gitmesine "beyin göçü" denir.

Beyin göçünün başlıca nedenleri şunlardır:

- * Sanayileşmiş ülkeler, nitelikli iş gücünü ülkelerine çekmek için onlara yüksek ücret ödemektedir.
- * Gelişmiş ülkelerde çalışma koşulları kolaydır.
- * Göç gönderen ülkelerde, sanayi ve ticaretin yeterince gelişmemesi sonucu nitelikli iş gücünün kendine uygun iş bulmakta zorlanması

Ülkemizden yurt dışına gitmiş beyin cerrahları, kalp cerrahları ve astrofizikçiler gibi bilim dallarında uzmanlaşmış kişiler bugün dünyaca ünlüdürler.

(ÜNİTE 3: TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK)

ANADOLU'NUN YURT EDİNİLMESİ

6. Anadolu'ya ilk Türk akınlarını 4. yüzyılda Hunlar, 6. yüzyılda Sibir Türkleri yapmıştır. Ancak bu akınlar yerleşme amaçlı değildir. . Daha çok ticari ve ganimet amaçlıdır. **Anadolu'yu yurt edinmek amacıyla gelen ilk Türkler Oğuzlardır.** 11. yüzyılda Çağrı Bey, Anadolu'yu yurt edinmek amacıyla akınlara başlamıştır.

Bunun nedeni;

- Yaşadıkları Horasan bölgesinde diğer kavimler tarafından rahatsız edilmeleri
- Kalabalık bir nüfusa sahip olmaları,
- Anadolu'da güçlü bir devletin bulunmaması gösterilebilir.
- Anadolu'nun yerleşmeye çok uygun bir yer olması, (Doğal kaynaklarının zengin olması, topraklarının verimli olması, ikliminin elverişli olması)

Dandanakan savaşından sonra Selçuklu devleti kurulmuştu. Bu tarihten sonra Selçuklular Anadolu üzerindeki faaliyetlerine hız verdiler. Nihayetinde Pasinler ve Malazgirt savaşlarıyla ağırlık kazandı.

İLK MÜCADELELER (PASINLER SAVAŞI (1048))

Türkler Anadolu'ya yönelik akınlarını Büyük Selçuklular döneminde daha planlı bir şekilde yapmışlardır. Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey güçlü bir orduyu Anadolu'ya göndermiş, Bizans Devleti de Türkleri durdurmak için harekete geçmiştir. Ermeni ve Gürcü kuvvetlerinden de destek alan Bizans ordusu ile Erzurum yakınlarındaki **PASINLER OVASI'NDA** savaş yapılmıştır. Selçuklular Bizans, Gürcü ve Ermeni kuvvetlerini Pasinler Savaşı'nda yenilgiye uğratmıştır. (1048). Bu zaferden sonra Türkler Anadolu'nun içlerine kadar ilerlemişlerdir. Zaferin kazanılmasıyla Anadolu kapıları Türklere aralanmıştır.

UYARI: Türklerle (Büyük Selçuklu Devleti) Bizans'ın yaptığı ilk savaştır.

MALAZGİRT SAVAŞI (26 Ağustos 1071)

(ANADOLU'NUN KAPILARINI AÇAN SAVAŞ)

Büyük Selçuklularda Çağrı Bey ve Tuğrul Bey öldükten sonra tahta Çağrı Bey'in oğlu Alparslan geçmiştir. Bu dönemde Bizans, Selçukluların ilerleyişini durdurmak istiyordu. Bu yüzden tekrar Türklere saldırmıştır. Türk akınlarını durdurmak için harekete geçen Romen Diyojen komutasındaki Bizans ordusu ile Alp Arslan komutasındaki Selçuklu ordusu **MALAZGİRT OVASI'NDA** karşılaştılar. Bizans ordusu ağır bir yenilgiye uğradı Romen Diyojen esir alındı. Savaşın kazanılmasında Peçenek ve Uz Türklerinin Selçuklu tarafına geçmesi etkili olmuştur. Bu durum savaşlarda milli duyguların önemli olduğunu gösterir.

Böylece;

**□ Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır..

**□ Anadolu'nun Türkleşme süreci başlamıştır. Türkiye tarihi başladı. Anadolu Selçuklu, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyetinin temelleri atıldı.

**□ Bizans vergiye bağlanmıştır.

**□ Türkler boylar halinde Anadolu'ya gelerek yerleşmeye başladılar.

**□ Anadolu'da ilk Türk beylikleri kurulmaya başlamıştır.

**□ Haçlı Seferleri'ne zemin hazırlanmıştır.

**□ Selçuklu Devleti'nin İslâm dünyasındaki saygınlığı artmıştır.

Malazgirt Zaferi'nden sonra Selçuklu Sultanı Alparslan komutanlarının birçoğunu Anadolu'nun fethi için görevlendirmiştir. Anadolu'nun fethine katılan beyler burada aldıkları yerlere yerleşerek birer beylik kurdular. Bu devletler görünüşte bağımsız hareket etmekle birlikte gerçekte Büyük Selçuklu Devleti'ne bağlıydılar.

Saltuklular (1071 - 1202)

➤ □ Ebul Kasım tarafından Erzurum merkez olmak üzere kurulmuştur.

➤ □ İlk kurulan Anadolu beyliğidir.

➤ En güçlü dönemleri izzeddin saltuk dönemidir.

➤ Haçlı seferleri sırasında Anadolu Selçuklu devletine yardım etmişlerdir.

➤ Rükneddin Süleyman şah son vermiştir.

□ **Mama Hatun külliyesi** bu döneme aittir

Danışmentliler (1072 - 1177)

□ Danışment Gazi tarafından Sivas'ta kurulmuştur.

□ Amasya, Tokat, Malatya ve civarına hakim olmuşlardır.

□ Anadolu'da kurulan ilk beyliklerin en güçlüsüdür.

**Anadolu Türk birliğine karşı en fazla direnen beyliktir.

□ Tokat Niksar'daki **Yağbasan Medresesi** bu döneme aittir.

NOT: Danışmentliler tarafından Tokat'ta kurulan Yağbasan Medresesi, Anadolu'da kurulan ilk medresedir

Mengücekler (1072 - 1277)

□ Mengücek Gazi tarafından Erzincan civarında kurulmuştur.

□ Rum ve Gürcülerle mücadele etmişlerdir.

□ UNESCO tarafından koruma altına alınan Sivas **Divriği Ulu camii ve Darüşşifası** bu döneme aittir.

Artuklular (1101 - 1409)

□ Diyarbakır ve Mardin çevresinde Artuk Bey'in oğulları tarafından kurulmuştur.

□ Hasankeyf, Harput ve Mardin kollarına bölünmüştür.

□ **Malabadi köprüsü** bu döneme aittir.

NOT: Artuklular Dönemi'nden kalan Diyarbakır'daki Malabadi Köprüsü, Dünya'nın en büyük taş kemerli köprüsüdür.

Çaka Beyliği (1081 - 1093)

□ İzmir'de Çaka Bey tarafından kurulmuştur.

□ Türk denizcilik tarihinin başlangıcı kabul edilir.

□ İlk denizci Türk beyliğidir.

NOT: Türk tarihinin ilk Türk denizcisi Çaka Bey'dir.

Anadolu'da Kurulan Bu Türk Beylikleri'nin Ortak Özellikleri

- Malazgirt Savaşı sonrası kurulmuşlardır.
- Bizanslılar, Haçlılar ve Gürcülerle mücadele ederek Anadolu'nun Türk yurdu olmasına büyük katkı sağlamışlardır.
- Türklerin Anadolu'ya yerleşmesini sağlamışlardır.
- Anadolu'da Türk-İslam uygarlığını başlatmışlardır.
- Kuruldukları yöreleri Türkleştirmişlerdir.
- Anadolu'da cami, kervansaray, medrese, türbe, kümbet, darüşşifa gibi mimari eserler yaparak Anadolu'ya Türk kültürünün yerleşmesini sağlamışlardır.
- Ele geçirdikleri yerlere Türkçe adlar vererek Anadolu'ya Türkiye denmesini sağlamışlardır.
- Anadolu Selçuklu Devleti'nin egemenliği altına girmişlerdir.

TÜRKİYE (ANADOLU) SELÇUKLU DEVLETİ (1075-1308)

Türkiye Selçuklu Devleti'nin sınırları ve yaptığı önemli savaşlar

Kuruluş Dönemi

Türkiye (Anadolu) Selçuklu Devleti'nin kurucusu Süleyman Şah'tır.

1. Süleyman Şah: (1077-1086)

1074'te Anadolu'ya gelen Süleyman Şah önce Konya ve çevresini, ardından İznik'i ele geçirdi. İznik'i başkent yaparak Türkiye (Anadolu) Selçuklu Devleti'ni kurdu (1075).

**1077 de B.Selçuklu Sultanı Melik Şah Süleyman Şah a Hükümdarlık unvanı verdi. Halep i almak isteyince Tutuş a yenildi ve öldü. (CABER KALESİ)

I. Kılıçarslan: (1092-1107)

**Melik Şah, Süleyman Şah ın çocuklarını yanına aldı.

**Melik Şah ölünce serbest kalan Kılıç Arslan Anadolu Selçuklu Devleti nin başına geçti.

**Bu yüzden A.Selçuklu tahtı 6 yıl boş kaldı.

**Malatya kuşatması 1. Haçlı Seferi yüzünden başarısız oldu.

** Anadolu düzeni sağlamıştır.

**Çaka beyine damat olmuş ancak daha sonra yine kendisi bu beyliğe son vermiştir.

Not: Kılıç Arslan'ın çaka beyliğine son vermesi Anadolu türk birliği yolunda atılmış olan ilk adımdır

**Suriye de Emir Çavlı ile yaptığı savaşta yenildi ve öldü.

**Çocukları yine B.Selçuklu Sultanı tarafından esir alındı.

** I. Haçlı Seferi'ne karşı mücadele etti. Ancak İznik ve Batı Anadolu'yu kaybetti.

**Devletin başkentini Konya'ya taşıdı.

**Anadolu içlerinde yıpratma savaşlarıyla Haçlılara karşı büyük kayıplar verdi.

I. Mesut: (1155-1192)

**Anadolu tahtı 9 yıl boş kaldıktan sonra 1.Mesut Sultan oldu. **II. Haçlı Seferi'ne katılan orduyu Konya önlerinde yendi.

**Bu dönemde bayındırlık faaliyetlerine önem verildi.

**Bu dönemde Anadolu Selçukluları bir süre Danişmentlilere bağlı yaşadı.

**Anadolu Selçuklu devletine ait ilk bakır parayı bastırmıştır

Not: Ana doluda ilk bayındırlık ve kurumsallaşma faaliyetleri 1.mesut döneminde başlamıştır

II. Kılıçarslan Dönemi: (1155-1192)

**III. Haçlı seferine karşı mücadele etti.

**Danişmentliler beyliğine son verildi.

**Anadolu Selçuklularında ilk gümüş parayı bastırdı.

**Ülkeyi 11 oğlu arasında paylaşımına en büyük hatasıdır.

** Bu dönemde altın ve gümüş para basılmıştır.

Not: Altın ve gümüş paranın basılması ekonominin güçlendiğinin göstergesidir.

Dönemin en önemli olayı Miryokefalon Savaşı'dır.

Miryokefalon Savaşı(1176)

Sebebi: Bizans'ın Selçuklu Devleti'nin daha fazla güçlenmesini engellemek ve Türkleri Anadolu'dan atmak istemesi.

Miryokefalon Savaşı'nın Sonuçları

- 1.Anadolu Türk birliği büyük ölçüde sağlandı.
- 2.Bizans'ın Anadolu'yu Türklerden alma umudu tamamen yok olmuştur.
- 3.Anadolu'nun Türk yurdu olduğu kesinleşti.
- 4.Bizans savunmaya geçti.
- 5.Avrupalılar Anadolu ya Türkiye adını verdiler.

Yükselme Dönemi

I. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi: (1192-1196)

**Antalya'yı alarak ilk Selçuklu donanmasını kurdu.

**Deniz ticaretine önem vererek Venedikliler ile bir ticaret antlaşması yaptı.

**Karadeniz kıyılarında samsun; Akdeniz kıyılarında Antalya limanı ele geçirilmiştir

**İznik Rum imp. ittifak yapılmış, Trabzon Rum imp.yenilgiye uğratılmış Karadeniz ticaret yolu açılmıştır.

Not: Kıyı şehirlerin alınmasıyla ilk denizcilik faaliyetleri başlamıştır.

2.Rüknettin Süleyman Şah: (1196-1204)

**Ağabeyi gıyaseddinin seferde olmasını fırsat bilerek yönetimi ele geçirir.

**Saltuklulara son vermiştir.

**Ölümü üzerine onun küçük oğlu 3.kılıç arslan yerine geçer ancak küçük yaşından faydalanan 1.Gıyaseddin Keyhüsrev yeniden tahta geçer.

İzzeddin Keykavus dönemi

**Trabzon Rumlarında sinop'u almıştır

**Anadolunun ticari yönden kalkınmasına büyük önem vermiştir.

****Karadeniz ve akdenizde yeni tersaneler kurdu muştur.**

****Bu dönemde denizcilik ve deniz ticareti gelişmiştir.**

I. Aleaddin Keykubat Dönemi: (1220-1237):

****Devlete en parlak dönemini yaşatmıştır.**

****Alanya'yı alarak bir tersane kurdu.**

****Erzincanı alarak mengüceklilere; Harput alarak Artuklulara son vermiştir.**

****Donanmayı güçlendirerek kırım'ın suğdak limanını ele geçirmişleridir.**

****Moğollara karşı tedbir alınmıştır.**

****Sınır boylarına Türkmenler yerleştirilmişlerdir.**

****Önemli şehirlerin kale ve surları tamir edilmiştir.**

****Ticareti kolaylaştırmak amacıyla yabancı tüccarlara kolaylıklar sağlanmıştır.**

****Ticaret yollarının güvenliği için kervansaraylar inşa ettirmiş.**

****Anadolu her bakımdan ticari merkez haline gelmiştir.**

****Harzemşahlar ile yassı çemen savaşı yapılmıştır.**

Yassıçemen savaşı

Nedeni: Harzemşahların ahlat kalesini işgal etmeleri.

Sonuçları: ****Harzemşahlar yıkılış sürecine girmiştir.**

****Anadolu Moğol istilasına açık hale gelmiştir.**

II. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi:

****Bu dönemde devlet iyi idare edilmedi.**

****Anadolu Selçuklu Devleti'nin son hükümdarı II.**

Mesut'tur.

****Türkiye (Anadolu) Selçuklularının son dönemlerinde ise devlet içinde önemli bunalımlar ortaya çıkmıştır.**

****Dönemin en önemli olayı **Baba İshak İsyanı'dır** (1240).**

****Baba İshak İsyanı'nın zorla bastırılması, Selçuklular'ın zayıfladığını ortaya çıkarmış ve Moğollar'ın Anadolu'yu işgaline ortam hazırlamıştır.1243 yılında yapılan Köseadağ Savaşı'nda Selçuklular yenildiler.**

Köseadağ Savaşının Sonuçları:

1.Selçuklular savaşı kaybettiler ve yıkılma sürecine girdiler.

2.Anadolu Selçuklu Devleti Moğolluların egemenliği altına girdi.

3.Anadolu'da siyasi birlik bozuldu. Beylikler yeniden kuruldu.

4.Anadolu'daki bilim ve kültür merkezleri(Sivas, Erzincan, Kayseri) Moğollar tarafından yakılıp yıkıldı

****1075'te kurulan Anadolu Selçuklu Devleti 1308 yılında yıkıldı.**

NOT:Selçuklular döneminde yaşamış **Mevlana****

Celaleddin Rumi, Hacı Bektaşî Veli, Yunus Emre sevgi ve hoşgörü konularını işleyen düşünürlerdir

****Devlet ticareti geliştirmek için han, kervansaray yaptırdı. Tüccarların can ve mal güvenliğini sağladı.**

(Sigorta) Liman şehirleri alınarak tersane yaptırıldı.

HAÇLI SEFERLERİ (1096-1270)

Haçlı Seferi: Avrupalıların din adamlarının önderliğinde birleşerek Hıristiyanlarca kutsal sayılan Kudüs, Antakya, İskenderiye gibi yerleri almak amacıyla 1096 - 1270 yılları arasında düzenledikleri sekiz büyük seferlere **HAÇLI SEFERLERİ** denir.1096-1270 yılları arasında 8 haçlı seferi düzenlenmiştir. Bunlardan ilk dördü önemlidir. Bu seferlere katılanlar, elbiselerinin üzerlerine ve silahlarına haç işareti koydukları için kendilerine "Haçlı" denilmiştir.

Türklerin Anadolu'dan atılması, Balkanlara geçmelerinin önlenmesi ve Akdeniz ile bağlantılarının kesilmesi amaç olarak alınmıştır.

HAÇLI SEFERLERİN SEBEPLERİ DİNİ SEBEPLER

- Hıristiyanlarca kutsal sayılan Kudüs, Antakya, gibi kutsal şehirlerin ele geçirilmek istenmesi
- Hıristiyanlığı yaymak isteyen Kuluni tarikatının çalışması
- Papa ve din adamlarının etkinliğini ve nüfuzunu (gücünü) artırmak istemesi
- Katolik kilisesinin tüm Hıristiyan dünyasının egemenlik altına almak istemesi

SİYASİ SEBEPLER

- Bizans'ın Türk ilerleyişi karşısında Avrupa'dan yardım istemesi
- Derebeylerin etkinliklerini artırmak istemeleri
- Batıya doğru gelen Türk ilerleyişinin durdurulmak istenmesi

EKONOMİK SEBEPLER

- Avrupalıların doğu ülkelerinin zenginliklerini ele geçirmek istemeleri
- Avrupa halkının yoksulluk içinde olmasına karşılık Doğu'nun zenginlik ve refah içinde bulunması
- Önemli ticaret yollarının Müslümanların elinde bulunması
- Müslümanların kontrolündeki İpek ve Baharat Yolu'nu ele geçirmek istemeleri

SOSYAL SEBEPLER

- Senyör ve şövalyelerin macera istekleri

I. Haçlı Seferi (1096-1099)

En kalabalık seferdir. Haçlı ordusu önce İstanbul'a daha sonra Bizansın yardımı ile anadoluya geçti. Anadolu Selçuklu devleti haçlı ordusu karşısında tutunamayınca başkenti İznik'ten Konya'ya taşındılar.eskişehirde yapılan darleon savaşını Selçuklular kazanmasına rağmen,haçlılar kudüsü ele geçirdiler ve burada bir Latin krallığı kurdular. Antakya,urfa,trablusşam,yafa elden çıktı. Derebeylik doğuya taşınmış oldu.

II.Haçlı Seferi (1147-1149)

musul atabeyi imameddin zengininin urfayı haçlılardan almasıyla başlamıştır.selçuklular yapılan savaşı kazanmıştır. **1176 Haçlılarla işbirliği yapan Bizans, II. Kılıç Arslan komutasında Türkiye Selçuklularına Miryokefalon'da**

yenildi. Bu zafer Anadolu'nun Türk yurdu olduğu kesinleşti.

III. Haçlı Seferi (1189-1192)

Selahattin Eyyubinin 1187 Hittin savaşı ile Kudüs'ü haçlılardan geri almasıyla başlamıştır. Papanın çağırısı üzerine Alman, İngiliz, Fransız krallarının da katıldığı sefer haçlıların başarısızlığı ile sonuçlanmıştır.

IV. Haçlı Seferi (1202-1204)

Avrupalıların Kudüs'ü geri almak amacıyla başlattığı sefer İslam dünyası yerine Bizansa yönelmiştir. Bizans'ta bir Latin krallığı kurulmuştur. İstanbul'dan kaçan Bizans ailesi mensupları biri İznik Rum diğeri Trabzon Rum imparatorluğunu kurdular. Amacından sapan tek seferdir.

HAÇLI SEFERLERİNİN SONUÇLARI

DİNİ SONUÇLARI

- Kilise ve din adamlarına Hıristiyanların duyduğu güven azaldı.
- Papalık kurumu güç kaybetmeye başladı.
- Avrupalılar kutsal saydıkları yerleri Müslümanların elinden alamamıştır.
- Skolâstik düşünce zayıfladı.
- Hıristiyan-Müslüman çatışması başladı.

SİYASİ SONUÇLARI

- Seferlere katılan derebeylerin bir kısmının ölmesi ve bazılarının ekonomik güçlerini kaybetmesi kralların monarşi idaresinin kuvvetlenmesine yaradı.
- Anadolu Selçuklu devletinin Anadolu'da üstünlük sağlaması gecikti.
- Papalığın ve Katolik kilisesinin gücünü kaybetmesi, kralların otoritesinin artmasına yaradı.
- Haçlılar, bu seferler sonunda amaçlarına ulaşamadılar, Bizans, Türk ilerleyişine engel olamadı.
- Yeni devletler kuruldu (İznik Rum, Trabzon Rum Pontus, İstanbul Latin Krallığı).
- Coğrafi buluntuların başlamasında etkili olmuştur.
- Türklerin Batı'ya (Avrupa'ya) yaptıkları seferler durdu.
- Türklerin İslam dünyasındaki itibarı arttı.

EKONOMİK SONUÇLARI

- Avrupa ile İslam dünyası arasında ticaret faaliyetleri gelişmiş Akdeniz limanlarının önemi artmıştır.
- İtalya'daki Venedik, Cenova ve Napoli şehirleri deniz ticaretiyle zenginleşti.
 - Anadolu şehirleri başta olmak üzere Suriye ve Filistin ekonomik yönden zarar görmüşlerdir.
 - Haçlıların deniz yoluyla taşınması Avrupa'da gemiciliğin gelişmesinde etkili oldu.

SOSYAL SONUÇLARI

- Avrupa'da ticaretle uğraşan Burjuva sınıfı zenginleşti.
- Sınıflar arası dengesizlik azaldı, halk arasındaki sınıf farkları ortadan kalktı.
- Feodalizm (derebeylik) gücünü yitirmeye başladı.

KÜLTÜREL VE TEKNİK SONUÇLARI

- Avrupalılar İslâm medeniyetini yakından tanıdılar ve bundan faydalandılar.

- Kâğıt, barut, matbaa ve pusula gibi icatlar Avrupa'ya götürüldü.
- İslam ülkelerindeki fen ve teknik eserler Avrupalılarca öğrenilmeye başlandı. Bu durum Yeniçağdaki Hümanizm, Rönesans, Reform ve Coğrafi Keşiflere katkıda bulundu.

ANADOLU 2. TÜRK BEYLİKLERİ

Kösedağ Savaşı'ndan sonra Anadolu Selçuklu Devleti'nin otoritesi zayıfladı. Bundan faydalanan Türkmen beyleri bağımsızlıklarını ilan ettiler. Bu beyliklerden bazıları şunlardır:

- **Osmanoğulları (1299-1922):** Söğüt ve Domaniç çevresinde Osman Bey tarafından kuruldu. Oğuzların Kayı boyundandır
- **Karamanoğulları (1257-1487):** Karaman Bey tarafından Ermenek, Konya ve Karaman çevresinde kuruldu. Anadolu beylikleri arasında en güçlü olan beyliktir. Osmanlı Devleti'nin Anadolu birliğine en fazla karşı çıkan beyliktir (kendilerini Selçukluların mirasçısı olarak görüyorlardı). Karamanoğlu Mehmet Bey tarafından Türkçe resmi dil olarak kabul edildi (1277). Türkçe'yi resmi dil ilan eden ilk beylik Karamanoğulları beyliğidir.
- **Germiyanoğulları (1283-1429):** Kütahya, Emet, Simav, Kula, Denizli ve Tavşanlı yöresinde kuruldu.
- **Aydinoğulları (1308-1425):** Aydın, İzmir, Selçuk ve Tire dolaylarında kuruldu.(denizci)
- **Saruhanlıoğulları (1308-1410):** Manisa, Turgutlu ve Menemen çevresinde kuruldu.
- **Menteşeoğulları (1280-1451):** Muğla ve Denizli çevresinde kuruldu.(denizci)
- **Candaroğulları (1292-1460):** Kastamonu ve Sinop dolaylarında kuruldu. Ankara savaşından sonra ismi İsfendiyaroğulları olarak değişti.(denizci)
- **Karesioğulları (1293-1345):** Balıkesir ve Çanakkale dolaylarında kuruldu. Osmanlı devletine bağlanan ilk Türk beyliğidir. Aynı zamanda Osmanlıların donanmasının alt yapısını oluşturmuşlardır.
- **Hamitoğulları (1280-1423):** Isparta, Burdur, Eğridir ve Antalya civarında kuruldu.
- **Ramazanoğulları (1353-1608):** Adana, Tarsus ve çevresinde kuruldu.
- **Dulkadiroğulları (1337-1515):** Maraş ve Elbistan dolaylarında kuruldu.

Anadolu Beylikleri; Bizans'ın Anadolu'ya yeniden egemen olmasını engellemiş ve buldukları yerlerde yaptıkları mimari eserlerle Anadolu'nun Türk-İslam ülkesi haline gelmesine katkı sağlamışlardır.

Denizcilikle uğraşan beylikler; Aydınoğulları, Karesioğulları, Saruhanlıoğulları, Menteseoğulları, Hamitoğulları, Candaroğulları'dır.

Çaka Bey, İzmir'de Çaka Beyliği'ni kurmuştur.

NOT: Türk denizcilik tarihinde ilk donanma Çaka Bey tarafından oluşturulmuştur. İlk Türk denizcisi Çaka Bey'dir.

NOT: Karesi Beyliğinin donanması, Osmanlı donanmasının temeli olmuştur.

NOT: Osmanlı egemenliğine giren son beylik, Ramazanoğulları Beyliği'dir.

TÜRKİYE SELÇUKLULARI VE BEYLİKLER DÖNEMİNDE KÜLTÜR VE UYGARLIK

Devlet Yönetimi

Ülke yönetim bakımından eyaletlere ayrılmıştır. Eyaletlerin başında "Melik" veya "Vali" bulunurdu. Meliklere "Atabey" denilen deneyimli devlet adamları veya komutanlar yardım edelerdi. Eyaletlerin güvenlik işlerine "Subaşı", adalet işlerine "Kadılar" bakardı.

Toprak Yönetimi

1. Has Arazi: Mülkiyeti ve vergi gelirleri sultan ve ailesine ait olan topraklardır.

2. Vakıf Arazi: Geliri sosyal yardım kurumlarına ayrılan topraklardır.

3. Mülk Arazi: Görevlerinde başarılı olan devlet adamlarına verilen topraklardır. Bu topraklar kişinin mülkiyeti sayılır, bu toprakları istedikleri şekilde kullanırlardı.

İkta Arazi: Ordu mensupları ile devlet adamlarına hizmetleri veya maaş karşılığı verilen topraklardır. İkta sahipleri atlı asker beslerlerdi.

Ordu:

3 bölümden oluşurdu. Bunlar:

1. **Hassa Askerleri**: Doğrudan hükümdara bağlıdır. Hazineden maaş alırlar. Devşirme sistemine göre oluşturulmuşlardır.

Devşirme Sistemi: Osmanlı Devleti'nde fethedilen topraklardaki Hıristiyan ailelerden alınan çocukların Türk ve İslam geleneğine göre yetiştirilmesidir. Yetiştirilen bu çocuklardan zeki ve yetenekli olanlar, Enderun'a (saray okulu), diğerleri Yeniçeri Ocağı'na asker olarak alınırdı. Bu sisteme "Devşirme Sistemi" denir.

2. **İkta Askerleri (Tımarlı Sipahiler)**: Kendilerine maaş karşılığı toprak verilen devlet memuru ve komutanların yetiştirdiği askerlerdir.

3. **Türkmenler**: Sınır boylarındaki uç beyliklerinin askerleridir.

Sosyal Hayat

Halk; şehirli, köylü ve göçebe olarak üçe ayrılırdı. Göçebeler; hayvancılıkla, köylüler; tarımla uğraşırlardı. Şehirde yaşayanlar; ticaret, sanat ve esnaflık yaparlardı. Şehirde yaşayan esnaf ve tüccarlar loncalar halinde teşkilatlanmıştı. Her esnaf grubu (dokumacı, kunduracı, saraç, marangoz, demirci, bakırcı vb.) bir lonca oluşturdu. Loncaların en önemli görevi, mesleki dayanışmayı sağlamaktı. Loncalar "Ahi Teşkilatı"na bağlıydı.

Ahilik: Şehirde oturan esnafın aralarında birleşerek kurdukları dini ve ekonomik özellikte bir teşkilattır. Bu teşkilat içinde zanaatkârların iş kollarına göre loncaları olurdu. Ahiler devletin zayıfladığı zamanlarda asayiş ve güvenlik işlerine de bakar, yönetimde etkili olurdu.

Ekonomik Hayat

İpek Yolu üzerinde bulunan şehirler (Malatya, Kayseri, Sivas, Konya, Antalya, Ankara, Sinop) gelişmiş ticaret şehirleri idi. Ticareti geliştirmek için aldıkları tedbirler;

- Anadolu'da tüccarların konaklaması ve güvenliği için birçok han ve kervansaray yapmışlardır.
- Deniz ve kara ticaret yollarını birleştirmişlerdir.

- Yabancı tüccarlara gümrük vergisinde indirim yapmışlardır.
- Eşkiya ve korsan baskınlarından zarar gören tüccarların zararlarını ödemişlerdir (ilk devlet sigortacılığını başlatmışlardır).

Sanat

Türkiye Selçukluları, Anadolu'da kendilerinde önceki dönemlere ait birçok sanat eserini koruma altına aldılar. Saraylar, camiler, mescitler, medreseler, imaretler, hastaneler, kervansaraylar, hamamlar, köprüler, surlar, kaleler ve tersaneler yapıldı.

Anadolu Selçukluları Dönemi'nden Kalan Bazı Eserler

⇒ Konya'da; İnce Minare ve Karatay Medresesi

⇒ Sivas'ta Gök Medrese

⇒ Konya-Aksaray arasında; Sultan Hanı

⇒ Kayseri'de; Ulu Cami, Darüşşifa (Hastane)

⇒ Erzurum'da; Çifte minare

⇒ Divriği'de Ulu Cami

⇒ Alanya'da Kızıl kule ve Tersane

NOT: Anadolu'da hat, minyatür, oymacılık, nakkaşlık, kakmacılık, halı ve kilim dokumacılığı ile madencilik de yaygındır.

NOT: Anadolu Selçuklu Devleti ve Beylikler döneminde Bektaşilik (Hacı Bektaşî Veli) ve Mevlevilik (Mevlana Celaleddin Rumi) gibi tarikatlar kuruldu.

Yazı, Dil Ve Edebiyat

Anadolu Selçuklu devletinde bilim dili arapça, devletin resmi dili ve edebiyat dili farsçadır. Saray dili ve orduda Türkçe kullanılmıştır. Beylikler ve Türkmenlerde Türkçe kullanılmıştır. Bu dönemde yetişen Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaşî Veli Türk edebiyatına önemli katkıları olmuştur.

Not: Mevlevilik ve Bektaşilik gibi tarikatların ortaya çıkması halk arasındaki dayanışmayı artırmıştır.

Anadolu Selçukluların Anadolunun Türkleşmesine katkısı

➤ Türkler anadoluyu bayındır hale getirmek için mimari eserler yapmışlardır.

➤ Yapılan eserler, cami, kümbet, han, medrese, imarethane, kervansaray, türbeler diyebiliriz.

➤ Mimaride İslam etkisiyle birlikte Bizans etkisi de vardır.

➤ Selçukluların

Konya, Sivas, Niğde, Erzurum, Kayseri, Tokat, Malatya şehirlerinde birçok eserler vardır.

OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞU

OSMANLI DEVLETİ'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Osmanlı Devleti Türklerin tarih boyunca kurdukları devletler içinde en uzun ömürlü olanıdır. Üç kıtaya hükmeden Osmanlı Devleti 600 yıldan fazla yaşamıştır.
- Merkeziyetçiliğin güçlü olduğu bir devlettir. Bu özelliği ile Orta Asya Türk Devletleri ve Selçuklulardan ayrılır.
- Avrupa'ya İslâmiyet'i yaymıştır.
- Çok uluslu bir devlettir. Bugün toprakları üzerinde otuzdan fazla devlet yaşamaktadır.

KURULUŞ DÖNEMİ (1299 - 1453)

- Ø Osman Bey : 1299-1324
- Ø Orhan Bey : 1324-1362
- Ø I. Murad (Hüdavendigâr) : 1362-1389
- Ø I. Bayezid (Yıldırım) : 1389-1402
- Ø I. Mehmed (Çelebi) : 1413-1421
- Ø II. Murad : 1421-1451

OSMANLI SİYASİ TARİHİNİN DÖNEMLERE AYRILMASI

- 1) KURULUŞ DÖNEMİ : (1299-1453) İstanbul'un fethi
- 2) YÜKSELME DÖNEMİ : (1453-1579) Sokullu'nun ölümü
- 3) DURAKLAMA DÖNEMİ : (1579-1699) Karlofça anlaşması
- 4) GERİLEME DÖNEMİ : (1699-1792) Yaş anlaşması
- 5) DAĞILMA VE YIKILIŞ DÖNEMİ : (1792-1922) Saltanatın Kaldırılması

KURULUŞ

- ✓ Birçok Türk Beyliği gibi Osmanlı beyliğide Anadolu ya Moğol Baskısından dolayı gelmiştir.
- ✓ Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'ya gelen Kayılar Selçuklu Sultanı I. Aleaddin Keykubat tarafından Ankara'nın batısında Karacadağ'a yerleştirilmişlerdir.
- ✓ Osmanlılar Oğuzların KAYI boyundandır. (Selçuklularda Kınık Boyundandır)
- ✓ Ertuğrul Gazi Bizanslılardan Söğüt ve Domaniç'i aldı (Ertuğrul Gazi Osman Beyin Babasıdır)
- ✓ Ertuğrul Gazi'nin ölümünden sonra yerine oğlu, Osman Bey geçti ve 1299 yılında Tarihin en büyük Türk devleti olan Osmanlı Devletinin temellerini atmış oldu
- ✓

Osmanlı Devleti'nin Kısa Sürede Büyümesinin Nedenleri:

- Osmanlı Devleti kurulduğu sırada Anadolu ve Balkanlarda kuvvetli bir devletin olmaması
- Osmanlıların ele geçirdikleri yerlerde adil ve hoşgörülü bir yönetim kurmaları, buralardaki halkın din, dil ve kültürlerine karışmaması
- Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in, Ahi Şeyhi Edebâli'nin kızıyla evlenmesi. Bu akrabalık sayesinde Anadolu'da siyasi ve ekonomik açıdan önemli bir güce sahip olan Ahiler desteğinin sağlanması
- Anadolu'da siyasi birliğin olmayışı
- Anadolu'daki beyliklerle iyi geçinilmesi
- Bizans'ın zayıflaması
- Balkanlar'da siyasi kargaşaların devam etmesi

- Göç eden Türkmenlerin fethedilen yerlere yerleştirilmesi (iskan politikası)
- Merkezi otoritenin güçlü olması
- Gaza ve cihad düşüncesi
- Yöneticilerin kabiliyetleri
- Kuruldukları coğrafyanın sağladığı avantajlar
- Osmanlı Devleti'nin ilk zamanlarda beylikler arasındaki mücadeleye katılmaması

****Ertuğrul Gazi ölünce yerine oğlu Osman Bey geçti. Osman Bey 1299 yılında Osmanlı Devleti'nin temellerini attı.

OSMAN BEY DÖNEMİ (1281 - 1324)

- Devlet güçleninceye kadar kendisinden daha güçlü Türkmen beyleri ile iyi geçinmiştir.
- Bizans'tan **İnegöl, Yarhisar, Karacahisar, Bilecik, Mudurnu ve Yenişehir**'i aldı. Başkenti **Bilecik'e** taşıdı.
- Bizans'a karşı **Koyunhisar Savaşı'nı** (1302) kazandı.
- İlk Osmanlı parasını bastırdı. Bu durum ekonomik bağımsızlığın göstergesidir.
- 1324 yılında Bursa'yı kuşattığı halde alamadı ve aynı yıl vefat etti.
- Osman Bey Bizans tekfurları arasındaki mücadeleden faydalanarak, sınırlarını batıya doğru genişletti.
- İlk Osmanlı vergisi alındı.(bac-ı bazar)
- Aşiretten beyliğe geçildi.

UYARI: Koyunhisar Savaşı, Osmanlı Devleti ile Bizans arasında yapılan ilk savaştır.

ORHAN BEY DÖNEMİ (1324 - 1362)

- Orhan Bey **Bursa'yı** fethederek başkent yapmıştır.
- İlhanlılar'a ödenen vergi bu dönemde kesilmiştir. Böylelikle Osmanlı Beyliği tam bağımsız olmuştur (1336).
- Orhan Bey 1329'da Bizans'la yaptığı **Palekanon (Maltepe) Savaşı'nı** kazanmış ve **İznik'i** almıştır (1330).
- Ayrıca bu dönemde **İzmit** fethedildi. **Kocaeli Yarımadası** tamamen ele geçirilmiştir.
- 1345'te **Karesioğulları** Osmanlı Devleti'ne katılmıştır. Ege Denizi'ne ulaşıldı. Karesioğulları'nın donanması, Osmanlı Devleti donanmasının temeli oluşturdu.
- Osmanlı Devleti Bizans'ı Bulgar işgaline karşı koruduğundan Bizans Devleti ödül olarak **Çimpe Kalesi'ni** Osmanlı Devleti'ne vermiştir. (1353).
- Çimpe Kalesinin alınmasıyla ilk kez Rumeli'ye geçilmiştir.

Orhan Bey Dönemi'ndeki Teşkilatlanma Çalışmaları Şunlardır:

- Yaya ve müselleme adıyla ilk düzenli orduya kuruldu.
- Ele geçirilen yerlere kadi ve subaşılardan atandı.
- İlk kez divan teşkilatı kuruldu.
- İlk kez vezir atandı.
- İznik'te ilk medrese açıldı. **Davud-u Kayseri** çok büyük bir maaşla Medrese hocası olarak atandı.
- Karamürsel'de ilk kez tersane kuruldu.
- İskân uygulanmaya başlandı
- İlk kez gümüşten Osmanlı parası basıldı.

İskan Politikası

Balkanlarda alınan yerlere Türk ailelerin yerleştirilmesine **iskan** politikası denir.

-- Önce sınıra yakın aileler alınan yerlere yerleştirildi.

--Anlaşmazlık İçinde olan ailelerden bir yerleştirilirdi.

--Devlet yerleştirilen aileye toprak verir bir süre vergi almazdı.

--Geçerli bir neden olmaksızın geri yerlerine dönemedi.
Yararları:

1- Balkanlarda Türk nüfusu arttı.

2- Fethedilen bölgelerin devlete bağlılığı artmış.

3- İleride yapılacak fetihler için üs olmuştur buralar.

4- Göçebeler yerleşik hayata geçmiş ve vergi toplaması kolaylaşmıştır.

5- Toplumsal ve kültürel kaynaşma sağlanmış.

6- Yerleşik hayatla tarım gelirleri artmıştır.

7- Savaşa giderken düşmanın arkadan saldırması engellenmiştir

UYARI: Orhan Bey'in bu faaliyetleri Osmanlı'nın beylikten devlet haline geçtiğini göstermektedir.

I. MURAT DÖNEMİ (1362-1389)

Anadolu Türk birliğini sağlamak için;

- Germiyanogullarından çeyiz olarak **Kütahya ve Simav** dolayları alındı.
- Hamitoğullarından para karşılığında **Akşehir, Yalvaç, Beyşehir, Isparta ve Seydişehir** dolayları satın alındı.
- Karamanoğulları ile mücadele ilk kez bu dönemde başladı.
- **Ankarayı** Eratna devletinden aldı

Balkanlardaki Gelişmelere Gelince;

• Fetihler genelde batı yönünde gerçekleşmiştir. Bu duruma neden olarak Osmanlı'da fetih alanlarına yakın olma isteği ve Avrupa'yı fethetme yani cihan hâkimiyeti olduğu söylenebilir.

• Rumeli'de **Malkara, Keşan, İpsala, Dedeağaç, Dimetoka** alındı.

• Bizans ve Bulgarlar'a karşı yapılan **Sazlıdere Savaşı** kazanıldı ve **Edirne** fethedildi (1363).

• Edirne'nin ardından **Gümülçine ve Filibe** fethedildi.

• Papa, Türkleri Balkanlar'dan atmak için Haçlı ordusu kurdurdu.

Sırp Sindiği Savaşı (1364)

- Sırp, Macar, Bulgar, Boşnak ve Eflak kuvvetleri **Sırp Sindiği Savaşı'nda** mağlup edildi.
- Sırp Sindiği Savaşı, Osmanlı Devleti'nin Haçlılarla yaptığı **ilk savaştır**. Edirne başkent yapıldı (1369).

Çirmen Savaşı (1371)

- Sırplarla yapıldı ve Sırp Çirmen Savaşı'nı kaybetti. Böylece Balkanların bir kısmı Osmanlı'ya geçti. Sırp Osmanlı egemenliğini kabul etti.

I. Kosova Savaşı (1389)

• Balkanlar'daki Osmanlı ilerlemesine karşı yeni bir Haçlı ittifakı oluştu.

• Sırp, Boşnak, Eflak, Arnavut, Leh, Çek ve Macarlardan oluşan Haçlı ordusunu Osmanlı Devleti **I. Kosova Savaşı'nda** mağlup etti.

I. Kosova Savaşının Önemi

- Osmanlı Devleti ilk kez bu savaşta top kullandı.
- Osmanlı sınırları genişledi.
- Haçlı ordusu ile yapılan ilk büyük meydan savaşı kazanıldı.
- I. Murat savaş sonrası bir Sırp tarafından şehit edildi.
- Türklerin İslam dünyasındaki saygınlığı arttı.
- Bu savaşın kazanılmasıyla balkan fetihleri kalıcı hale geldi.

I. Murat Dönemindeki Diğer Çalışmalar Şunlardır:

- İlk kez Acemioğlanlar Ocağı, Yeniçeri Ocağı, Topçu Ocağı kuruldu.
- İlk kez Tımar Sistemi uygulandı ve Tımarlı Sipahiler oluşturuldu.
- Osmanlı devletinde sultan unvanı kullanılmaya başlandı

- İlk kez Kazaskerlik ve Defterdarlık makamı kuruldu.
- İlk kez Vezir-i azam atandı.
- Ülkenin hanedanın ortak malı anlayışı, "Ülke hükümdar ve oğullarının ortak malıdır." şeklinde değiştirildi. Böylece merkezi otorite güçlendirildi.

I. BAYEZİT (YILDIRIM) DÖNEMİ (1389-1402)

- İstanbul iki kez kuşatılır ancak birincide Niğbolu savaşı ikincide Timur'un Anadolu'ya girmesiyle bu kuşatmalar başarısız olur.
- İstanbul'un fethi için güzelce hisarı (Anadolu) yaptırıldı.
- Birleşik haçlı ordusu niğboluda yenilgiye uğratıldı.
- Bulgaristan toprakları Osmanlıya geçti ve aynı zamanda
- Bizans Osmanlıya vergi vermeyi kabul etti.
- Sırasıyla, saruhanogulları, aydınoğulları, germiyanogulları, hamitoğullar ve teke beyliğini Osmanlılara katmıştır
- Karamanoğullarıyla mücadele edildi ve bir kısım toprakları alındı.
- Candaroğullarının Kastamonu koluna son verildi.
- Kadı burhanettin devletine son verildi.
- Memlüklerden Malatya alındı.
- Dulkadiroğullarından Elbistan alındı.
- İlk kez Anadolu türk birliği sağlandı.
- Geliboluda ilk Osmanlı tersanesi açıldı.
- Anadolu beylerbeyliği kuruldu.

Ankara Savaşı (1402)

Nedeni:

- Osmanlılar Yıldırım Beyazıt döneminde Anadolu'da Türk birliğini büyük ölçüde sağlayarak Doğu Anadolu'ya ulaştılar. Bu durumun sonucunda Osmanlılar doğu dünyasının güçlü devleti olan İran, Irak ve Azerbaycan'ı topraklarına katmış bulunan Timur İmparatorluğu ile komşu oldular.
 - Timurun anadoluya sahip olmak istemesi ve aynı zamanda çin'e yapacağı sefer sırasında arkasında güçlü bir devlet bırakmak istememesi.
 - Timurun eski Moğol imparatorluğunu yeniden kurmak istemesi
 - Hükümdarlar arası sert mektuplaşmalar.
- ****Savaş yıldırım Bayezid'in yenilgiyle sonuçlanır.

Ankara Savaşının Sonuçları

- Ankara yakınlarında yapılan savaşta Yıldırım, Timur'a esir düştü ve bir süre sonra öldü.

- Timur, Yıldırım'ın oğlu Mustafa Çelebi'yi esir alarak Semerkand'a götürdü.
- Anadolu, Timur'un hâkimiyetine girdi.
- İstanbul'un alınması gecikti.
- Türklerin Avrupa'daki ilerleyişi durdu.
- Anadolu'da siyasi birlik bozuldu, beylikler tekrar kuruldu. (Kadı Burhaneddin ve Karesi Beyliği hariç)
- Taht kavgaları başladı.
- Akkoyunlular Osmanlı'lara rakip oldu.
- Osmanlı devleti padişahsız ve aynı zamanda iç karışıklıklar yaşar.
- Balkanlardaki Türk ilerleyişi durdu.
- Bizans imparatorluğunun ömrü uzadı.
- Osmanlı hazineleri ve arşivleri yağmalandı.
- Fetret dönemi başladı(1402-1413)

Not: Bu dönemde anadoluda karışıklıklar yaşanırken Avrupa topraklarında böyle bir durum olmamıştır. Bunun nedeni olarak Osmanlı devletinin uyguladığı iskân ve hoşgörü politikası bunun yanında Avrupa'da devam eden yüzyıl savaşları söylenebilir.

FETRET DEVRİ (1402 - 1413)

Yıldırım Bayezit'in 4 oğlu (Süleyman, Mehmet, Musa, İsa) arasında Ankara Savaşı'ndan sonra taht mücadeleleri başladı. 1402'den 1413'e kadar devam eden kardeşler mücadelesini Mehmet Çelebi kazandı.

ÇELEBİ MEHMET (1413 - 1421)

- Kardeşler arasındaki taht mücadelesine son veren Çelebi Mehmet, devleti yıkılmaktan kurtarmıştır. Bu nedenle devletin ikinci kurucusu sayılır.
- İlk Osmanlı deniz savaşını Venediklilerle yaptı ve savaşta kaybetti.
- Eflak Beyliği'ne son verdi. Bosna, Osmanlı egemenliğine girdi.
- Bu dönemde ilk toplumsal ve dini nitelikli **şeyh Bedreddin isyanı** bastırıldı. Bu isyan Anadolu Selçuklu dönemindeki baba ishak isyanı ile benzerlik gösterir.
- Saruhanlıların toprakları alındı.
- Kastamonu hariç candaroğulları toprakları alındı.

Semerkant'tan dönen **Mustafa Çelebi'nin** (Düzmece Mustafa) çıkardığı isyan bastırıldı.

II. MURAT (1421 -1451)

- Çelebi Mustafa tekrar isyan eder. Ancak bastırılır.(amcası düzmece Mustafa olayı)
- Bu isyandan sonra kardeşi şehzade Mustafa isyan eder.
- İstanbul'u kuşatan ikinci Osmanlı padişahıdır.
- Niş yakınlarında birleşik Avrupa ordusuna yenilen Osmanlı ordusu geri çekilir. Avrupalıların haçlı ordusunu oluşturmasını engellemek amacıyla Edirne - Segedin anlaşması (1444). yapıldı. Anlaşmaya göre on yıl Macarlar Osmanlıya saldırmayacaktı.
- Ancak bu sırada Osmanlı tahtına II. Mehmet çıkmıştır. Avrupalı devletler yeni padişahın yaşının küçük olmasını fırsat bilerek anlaşmayı bozarlar.

- Ancak tahta yeniden II. murat'ın tahta geçmesiyle yapılan **Varna (1444) ve Kosova (1448) savaşlarıyla yenilgiye uğratmıştır.**

II. Kosova savaşının sonuçları:

- Türk hakimiyeti Balkanlarda kesinleşti.
 - Haçlılar, Türkler için tehlike olmaktan çıktı.
 - Türkler, Avrupa karşısında savunmadan taarruza; Avrupalılar ise taarruzdan savunmaya geçti.
 - Avrupalılar'ın, Türkleri Balkanlar'dan atma ümidi sona erdi.
 - Osmanlı Devleti'nin İslam dünyasındaki saygınlığı arttı.
- Not:** II. Viyanaya kadar bir haçlı ordusu oluşmamıştır. Bu durum İstanbul'un fet hini kolaylaştırmıştır.

Osmanlı Devleti'nin Başkentleri

Söğüt

Bilecik

Yarhisar

Bursa

İznik

Edirne

İstanbul

OSMANLI DEVLETİ YENİ BAŞKENTİNDE

II. MEHMET (FATİH SULTAN MEHMET) DÖNEMİ (1451-1481)

- **II.Mehmet ilk iş olarak Karamanoğulları Beyliği üzerine sefer düzenlendi.
- **Karamanoğullarını itaat altına aldı.
- **Mora üzerine akınlar düzenletti.
- **Venedik ve Macarlarla birer dostluk antlaşması imzaladı.

A. İSTANBUL'UN FETHİ (1453)

1. Fethin Nedenleri

- Bizans'ın bazı Osmanlı şehzadelerini koruyarak Osmanlı'ya iç karışıklığa sürüklemesi
- Bizans'ın Avrupa devletlerini Osmanlılara karşı sürekli kışkırtması ve Haçlı Seferlerini teşvik etmesi
- Bizans'ın Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü bozması ve Osmanlı Devleti için sürekli tehdit oluşturması.
- İstanbul'un coğrafi konumu ve önemli ticaret yolları üzerinde bulunması
- Peygamber efendimizin (S.A.V) İstanbul'un fethi ile ilgili hadisinin II. Mehmet'i fetih için teşvik etmesi.

2. Fethin için yapılan hazırlıklar

- Anadolu (Güzelce Hisar) Hisarı'nın karşısına Rumeli (Boğaz Kesen) Hisarı yaptırıldı.
- Dönemin en büyük topları (Şahi) döktürüldü. Havan topları icad edildi. Surlara yaklaşmak için tekerlekli kuleler yapıldı.
- İstanbul'u denizden kuşatmak için 400 parçalık donanma hazırlandı.
- Avrupa'dan, karadan gelecek yardımları engellemek için Balkanlarda bir ordu hazır tutuldu.
- Venedik ve Macarlarla dostluk antlaşmaları yapıldı.

Bizans'ın Aldığı Savunma Önlemleri

- Surlar tamir edilerek asker yerleştirildi.

- Haliç'in girişi eski gemiler ve kalın zincirlerle kapatıldı.
- Avrupalı devletlerden yardım istendi.
- **Rum ateşi (Grejuva)** denilen silahların sayısı artırıldı.

İstanbul'un Fethi

II. Mehmet gerekli hazırlıkları tamamlayarak şehri karadan ve denizden **6 Nisan 1453'te** kuşattı.

72 parçalık bir donanma kızaklardan kaydırılarak Haliç'e indirildi. 53 gün süren kuşatmadan sonra **29 Mayıs 1453** tarihinde İstanbul'un fethi gerçekleştirildi.

İstanbul'un Fethinin Türk Tarihi Açısından Sonuçları

1. Osmanlı Devleti imparatorluk hâline geldi ve İstanbul devletin başkenti oldu.
2. Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli toprakları arasındaki engel ortadan kalktı ve toprak bütünlüğü sağlandı.
3. İstanbul Boğazı, **Karadeniz Ticaret Yolu** Osmanlı Devleti'nin denetimine geçti.
4. II. Mehmet'e "**Fatih**" unvanı verildi.
5. Osmanlı Devleti'nin **Kuruluş Dönemi** sona erdi, **Yükselme Dönemi** başladı.
6. Osmanlı Devleti'nin islam dünyasındaki saygınlığı arttı.

İstanbul'un Fethinin Dünya Tarihi Açısından Sonuçları

1. **Doğu Roma (Bizans) Devleti** yıkıldı.
2. **Orta Çağ** sona erdi, **Yeni Çağ** başladı.
3. Karadeniz ticaret yolunun Osmanlı Devleti'nin eline geçmesi üzerine Batı Avrupa kıyısındaki devletlerin açık denizlere çıkarak yeni yollar aramaları Coğrafi Keşiflerin başlamasında etkili oldu.
4. İstanbul'un fethinden sonra buradan ayrılan bilim adamları İtalya'ya yerleşerek Avrupa'da Rönesans'ın başlamasında etkili oldular.
5. İstanbul'un fethiyle kale ve surların top gülleleriyle yıkılabileceği anlaşıldı. Bu gelişme, Avrupa'da **feodalite (derebeylik) rejiminin** yıkılmasında ve mutlak krallıkların güçlenmesinde etkili oldu.
6. İstanbul'un fethinden sonra Ortodoks Patrikhanesi Osmanlı Devleti'nin koruyuculuğu altına alınarak varlığını devam ettirmesi sağlandı.

UYARI: Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethettikten sonra Ortodoks Kilisesi'nin İstanbul'da kalmasına izin vermiştir. Böylece;

Ortodoksları kendi yanına çekerek Avrupa Hıristiyan birliğini parçalamayı,
Balkanlardaki fetihlerde Ortodoksların desteğini kazanmayı,
Ortodoksları kontrol altında tutmayı amaçlamıştır.

SINIRLAR GENİŞLİYOR

Balkanlardaki Gelişmeler

İstanbul'un fethinden sonra Fatih, Hristiyan dünyasının birleşmesini engellemek ve Balkanlardaki Osmanlı egemenliğini kalıcı hâle getirmek için fetih hareketlerine başladı.

- 1459'da Belgrad hariç **Sırbistan** fethedildi.
- 1460'da **Mora Yarımadası** alındı.
- 1462'de **Eflâk**, 1476'da **Boğdan** fethedildi.

1463'te **Bosna**, 1465'te **Hersek** fethedildi.

1479'da **Arnavutluk** Osmanlı hâkimiyetine girdi.

Anadolu'daki Gelişmeler

■ İstanbul'un fethinden sonra Fatih, Karadeniz kıyılarını denetim altına almak, Karadeniz ticaret yolu üzerindeki Osmanlı egemenliğini güçlendirmek ve Anadolu Türk birliğini sağlamak için Anadolu'da fetihlere yöneldi.

1459'da Batı Karadeniz'de önemli bir ticaret merkezi olan **Amasra** Cenevizlilerden alındı.

■ 1460'ta Candaroğullarından **Sinop** alınarak bu beylik Osmanlı topraklarına katıldı.

■ 1461'de **Trabzon** fethedilerek Trabzon Rum İmparatorluğu'na son verildi.

1466'da Karamanoğullarından **Konya** ve **Karaman** alındı.

UYARI: Fatih'in Mora ve Trabzon'u alması Bizans'ı yeniden canlandırma umutlarını sona erdirmiştir.

Otlukbeli Savaşı (1473)

Osmanlı Devleti ile Akkoyunlu Devleti arasında yapıldı.

Savaşın Sebepleri

1. Anadolu'ya hâkim olmak isteyen Akkoyunlu Devleti hükümdarı Uzun Hasan'ın Osmanlı Devleti'ne karşı Karamanoğulları Beyliği'ni desteklemesi,
2. Akkoyunluların Osmanlı Devleti'nin aleyhine Venediklilerle iş birliği yapması,
3. Uzun Hasan'ın Osmanlı Devleti'nden Trabzon'u ve Sinop'u istemesi,
4. Osmanlı Devleti'nin doğu sınırının güvenliğini sağlamak istemesidir.

Savaşın Gelişmesi

Bu gelişmeler üzerine Fatih, Anadolu'nun siyasal bütünlüğünü tehdit eden Akkoyunlular üzerine sefere çıktı. Erzincan yakınlarında yapılan Otlukbeli Savaşı'nda Uzun Hasan yenilgiye uğratıldı.

Savaşın Sonuçları

1. Akkoyunlu Devleti yıkılış sürecine girdi.
2. Doğu Anadolu'nun güvenliği sağlandı ve Osmanlı Devleti'nin sınırları Fırat Nehri'ne kadar genişledi.
3. Anadolu'da Türk siyasi birliğini sağlama yolunda önemli bir adım atıldı.

Diğer gelişmeler

- Kanunname-i ali Osman adıyla veraset sistemi yazılı hale getirildi.
- Merkeziyetçi devlet yapısı için Enderun mektebine önem verildi.
- Devletin bekası için kardeş katli getirildi.
- İlk altın para basıldı (devletin zenginleştiğini gösterir)
- İstanbul bilim ve kültür şehri haline getirmek için çalışıldı.
- Top kapı sarayı yaptırıldı.
- Sahn-ı seman medresesi yaptırıldı.
- Ayasofya camii oldu

II. Bayezid Dönemi (1481 -1512)

Fatih öldüğünde oğullarından II. Bayezid Amasya'da, Cem ise Konya'da sancak beyi idi. Fatih'in ölümünü haber vermek için her iki şehzadeye elçi gönderildi. Cem'e giden elçi yolda öldürülünce II. Bayezid daha önce İstanbul'a gelerek padişah oldu.

Cem ise ağabeyinin hükümdarlığını kabul etmeyerek devletin ikisi arasında bölünmesini istedi. Aralarında yapılan mücadelede Cem Sultan mağlup olunca önce Memlülklerle daha sonra da Rodos şövalyelerine sığındı. Rodos şövalyeleri Cem'i Fransa aracılığıyla Papa'ya teslim etti.

Papa'nın din değiştirme ve Haçlı ordularının başına geçme tekliflerini kabul etmeyen Cem Sultan 1495 yılında İtalya'da öldü. .

Cem Sultan Olayı'nın Sonuçları

- 1 Osmanlı Devleti'nde fetih hareketlerinin yavaşlamasına neden oldu.
2. İspanya'da zor durumda kalan Müslümanlara gerekli yardım yapılamadı.
3. Memlüklerle ilişkiler iyice bozularak savaşa dönüştü.
4. Anadolu'da yayılan İran tehlikesine gereken karşılık verilemedi.

UYARI:Cem Sultan'ın Rodos şövalyeleri ve Papaya sığınması, Cem Sultan Olayı'nın bir dış sorun hâline gelmesine neden olmuştur.

Osmanlı - Memluk İlişkileri

• Fatih Sultan Mehmet zamanında bozulmaya başlayan Osmanlı - Memluk ilişkileri II. Bayezid döneminde savaşa dönüştü.

Savaşın Sebepleri

1. Hicaz su yolları meselesi yüzünden iki devletin arasının açılması,
2. Memlüklerin, Cem Sultan ve Karamanoğullarını korumaları,
3. Memlüklerin, Dulkadiroğulları ve Ramazanoğullarını egemenlikleri altına almak istemesi-

Savaşın Gelişmesi

1485 yılında başlayıp altı yıl süren Osmanlı - Memluk savaşlarında iki taraf birbirine karşı üstünlük sağlayamadı. Çukurova, Memlülklerle bırakılarak anlaşma yapıldı.

Savaşın Sonuçları

1. Ramazanoğullarının topraklarının önemli bir bölümü Osmanlılarda kaldı.
2. Adana ve Tarsus Memlülklere verildi.

Boğdan Seferi

II. Bayezid döneminde Boğdan üzerine sefere çıkılarak, Karadeniz kıyısında bulunan **Kili** ve **Akkerman** şehirleri ele geçirildi. Böylece Kırım Hanlığı ile kara bağlantısı sağlandı. Karadeniz'de askerî ve ticari hâkimiyet kuruldu.

Osmanlı - İran İlişkileri

* Akkoyunlu Devleti'ni ortadan kaldıran Şah İsmail, İran'da Safevi Devleti'ni kurdu. Şah İsmail'in amacı dinî propaganda yaparak Anadolu'ya hâkim olmaktı. Şah İsmail taraftarlarının kışkırtmaları sonucunda Antalya çevresinde **Şahkulu İsyanı** çıktı ve isyan güçlkle bastırıldı.

* II. Bayezid'in, Şah İsmail'in Anadolu'daki faaliyetlerine yeterince engel olamaması üzerine, Trabzon'da sancak beyi olan ve bu nedenle doğudan gelen tehlikenin farkında olan Şehzade Selim babasına karşı ayaklandı. Babasıyla Edirne yakınlarında yaptığı mücadeleyi kaybetmesine rağmen I. Selim, yeniçerilerin desteğiyle tahta çıktı.

OSMANLI - MEMLÛK SAVAŞLARI (1485 - 1491)

Fatih döneminden itibaren bozulan Osmanlı - Memlûk ilişkileri;

- İslam dünyasının siyasi liderliği için başlayan çekişme

- Hicaz su yolları meselesi
 - Şehzade Cem Sultan olayında Memlükler'in kışkırtıcı bir rol oynaması
 - Memlükler'in Osmanlılara karşı Karamanoğlu ve Venediklilerle işbirliği yapması nedenlerine bağlı olarak savaşa dönüştü.
- 1485 - 1491 yılları arasında yapılan savaşlarda iki tarafta birbirlerine üstünlük sağlayamadı.

OSMANLI - VENEDİK İLİŞKİLERİ

. 1499 Osmanlı - Venedik Savaşı'nda **Modon**, **Koron**, **Navarin** ve **İnebahtı** kaleleri alındı (1500). İnebahtı Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'deki üssü oldu.

OSMANLI - İRAN İLİŞKİLERİ

İran'da bulunan Safeviler Anadolu'yu parçalamak ve Şiiiliği yaymak için faaliyette bulunuyorlardı. Bu faaliyetler sonucunda **1511'de Şahkulu Ayaklanması** çıktı. Bu ayaklanma güçlükle bastırıldı. Bu dönemde Safevi Devleti Anadolu'daki halkı sürekli kışkırtmıştır.

YAVUZ SULTAN SELİM DÖNEMİ (1512-1520)

Trabzon'da sancakbeyi olan Yavuz Sultan Selim, Safeviler'in Anadolu'daki faaliyetleri karşısında babası II. Bayezid'in mücadelesini yetersiz bulmaktaydı. Yavuz, babasına karşı ayaklandı. Yeniçerilerin desteği ile padişah oldu.

OSMANLI - İRAN İLİŞKİLERİ

II. Bayezid döneminde Osmanlı - İran ilişkileri, Safevilerin Anadolu'daki Şii faaliyetleri yüzünden bozulmuştu. Yavuz Sultan Selim, tehlikenin İran'dan geleceğine inandığı için İran üzerine yürüdü.

Şah İsmail ile **1514'te** yapılan **Çaldıran Savaşı'nı** Yavuz Sultan Selim kazandı.

Bunun sonucunda;

a)Doğu Anadolu, Tebriz ve Güneydoğu Anadolu Osmanlı hakimiyetine geçti.

b)Yavuz, İran seferinden dönerken Turnadağı Savaşı ile Dulkadiroğulları Beyliği'ni ortadan kaldırdı.

NOT: Böylece Anadolu Türk birliği kesin olarak sağlandı.

OSMANLI - MEMLÛK İLİŞKİLERİ

Mısır Seferi'nin Nedenleri

- Türk - İslam dünyasının siyasi lideri olma mücadelesi
- Fatih'ten beri süregelen Hicaz su yolları meselesi
- Osmanlı ilerleyişini durdurmak için Memlükler'le Şah İsmail arasında ittifak yapılması
- Yavuz Sultan Selim'in Baharat Yolu'nu ele geçirerek devleti ekonomik yönden güçlendirmek istemesi
- Bu nedenlerle sefere çıkan Yavuz Sultan Selim, Memlûk Ordusu ile **Mercidabık Savaşı'nı (1516)** yaptı. Savaşı Osmanlı Devleti kazandı.

Bu savaşla;

- Suriye, Filistin ve Lübnan Osmanlı topraklarına katıldı.
- Bir yıl sonra Yavuz sultan selim orduları ile Sina Çölü'nü geçerek Mısır'a girdi. Memlûk ordusu ile yapılan **Ridaniye Savaşı'nı (1517)** kazandı. Kahire'ye girerek Memlûk Devleti'ne son verdi.

Mısır Seferi'nin Sonuçları

- Memlûk Devleti sona erdi. Böylece Türk - İslam dünyasının liderliği Osmanlılar'a geçti.
- Suriye, Filistin, Mısır, Hicaz Osmanlı topraklarına katıldı. Osmanlı sınırları Kuzey Afrika'ya kadar ulaştı.
- Halifelik kurumu Osmanlılara geçti.
- Hicaz Emirliği Osmanlılara bağlandı.
- Baharat Yolu'nun denetimi Osmanlılara geçti.
- Venedikliler Kıbrıs için Memlûklar'a ödedikleri vergiyi Osmanlı Devleti'ne ödemeye başladılar.

UYARI: Bu sırada Portekizlilerin Ümit Burnunu keşfederek Hindistan yolunu bulmaları üzerine Osmanlı Devleti Baharat Yolu'ndan istediği sonucu elde edemedi

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN DÖNEMİ (1520-1566)

Osmanlı Devleti'nin en parlak dönemidir. Onun döneminde Osmanlı Devleti topraklarını hızla genişletmesinin yanısıra kültür ve sanat bakımından da zirveye ulaşmıştır.

BATIDAKİ GELİŞMELER

1) Macaristan Seferi ve Belgrat'ın Fethi (1521)

Belgrat'ı alınarak (1521) Avrupa'da yapılacak fetihlerde üs olarak kullanıldı.

2) Mohaç Meydan Savaşı (1526)

Mohaç Meydan Savaşı'nda Macarları

yenilerek(1526).Böylece;

- Macaristan fethedildi. Osmanlı'nın Orta Avrupa'daki üstünlüğü sağlanmış oldu.

UYARI: Bu olaydan sonra Macaristan üzerindeki hak iddia eden **Avusturya ile Osmanlı Devleti ilk kez karşı karşıya gelmiştir.**

3) I. Viyana Kuşatması (1529)

Osmanlı Ordusu Macaristan'dan geri dönünce Avusturya kralı Ferdinand, Macaristan üzerinde hak iddia etti. Macaristan topraklarına girerek Budin'i kuşattı. Bunun üzerine Kanuni yeni bir sefere çıkarak Budin'i geri aldı. Avusturya topraklarına girerek Viyana'yı kuşattı (1529).Ancak, orduda yiyecek ve cephane sıkıntısının baş göstermesi, kış mevsiminin erken bastırması ve ağır kuşatma topraklarının götürülmemiş olması nedeniyle Viyana alınamadı.

4) Almanya Seferi (1532)

Avusturya Kralı Ferdinand, Osmanlı Ordusunun geri dönmesi üzerine Macaristan'ın işgal etti. Kanuni bu kez Alman imparatoru Şarlken üzerine yürüdü. Osmanlı Ordusu Alman topraklarına girdi. Şarlken savaşmaya cesaret edemedi. Avusturya kralı Ferdinand Osmanlılardan barış istedi. Taraflar arasında **İstanbul Antlaşması** (İbrahim Paşa) imzalandı (1533). **Bu antlaşmaya göre;**

- Avusturya kralı, Osmanlı veziriazamına denk sayılacak.

UYARI: Bu madde ile Avusturya, Osmanlı Devletinin üstünlüğünü resmen kabul etmiş olmaktadır.

- Avusturya elindeki Macaristan toprakları için Osmanlı Devleti'ne vergi verecek.

5) Osmanlı - Fransız İlişkileri ve Kapitülasyonlar (1535)

Osmanlı - Fransız ilişkileri Fransa kralı I. Fransuva'nın Kanuni'den yardım istemesi üzerine başladı.Kanuni, Fransa'yı yanına çekerek

- a) Avrupa Hristiyan birliğini parçalamak
- b) Coğrafi keşiflerle önemini kaybetmeye başlayan Akdeniz ticaretini yeniden canlandırmak

c) Avrupa Hristiyan birliğini engellemek için Fransa ile dostluk ve ticaret antlaşması imzalamıştır (1535).

Kapitülasyonlar adı verilen bu antlaşmaya göre;

- Fransız ticaret gemileri Osmanlı kara sularında ve limanlarında serbestçe dolaşabilecek.
- Fransız tüccarlar, diğer devletlerin tüccarlarından daha az gümrük vergisi ödeyecek.
- Osmanlı Devleti'nde ölen Fransızlar'ın malları ülkesine iade edilecek.
- Fransızlar, İstanbul'da elçi bulundurabilecek, Osmanlı Devleti'ndeki Fransız tüccarların arasındaki davalara Fransız mahkemeleri bakacak.
- Aynı haklardan Osmanlı Devleti de yararlanacaktır.
- Bu ayrıcalıklar antlaşmayı imzalayan hükümdarlar sağ kaldığı sürece geçerli olacaktır.

UYARI:1535 yılında imzalanan kapitülasyonlar, Kanuni'nin ölümünden sonra 5 kez yenilenmiş, I. Mahmut döneminde (1740) sürekli hale getirilmiştir. Osmanlı Devleti'nin gücünü koruduğu dönemlerde bir sorun oluşturmayan kapitülasyonlar, zayıflama döneminde devletin çökümünde en önemli etkenlerden biri olmuştur. Kapitülasyonlar Lozan Antlaşması (1923) ile kaldırılmıştır.

6) Macaristan'ın Osmanlı Himayesine Girmesi(1541)

Macar Kralının ölmesi üzerine Avusturya Kralı Ferdinand Macaristan'a girdi. Bu nedenle Kanuni tekrar sefere çıktı.

- **Kuzeybatı** kısmı Avusturya'ya bırakıldı.
- **Doğu** kısmı, dış işlerinde Osmanlı Devleti'ne bağlı Erdel Beyliği oldu.
- **Orta ve güney** kısmı, Budin Beylerbeyliği adıyla merkeze bağlı eyalet oldu.

7) Zigetvar Seferi ve Kanuni'nin Ölümü (1566)

Avusturya'nın İstanbul Antlaşması'nı bozması üzerine Kanuni sefere çıktı. 1566'da Zigetvar Kalesi kuşatıldı. Kuşatma sürerken Kanuni'nin vefat etmesine rağmen fetih tamamlandı. (1566)

DOĞUDAKİ GELİŞMELER

Osmanlı orduları batıda Haçlılarla uğraşırken Safeviler her defasında Osmanlı topraklarına saldırmış ve Doğu Anadolu'yu karıştırmaya çalışmıştır.

Kanuni, İran'a üç sefer düzenledi. 1554 yılındaki seferde Bağdat, Azerbaycan ve Karabağ fethedildi.

Safevilerin barış istemesi üzerine iki devlet arasında

Amasya Antlaşması imzalandı (1555).

Bu antlaşma ile;

- Bağdat, Tebriz ve Doğu Anadolu Osmanlı Devleti'ne bırakıldı.

UYARI: Bu antlaşma Osmanlı Devleti ile İran arasında yapılan ilk resmi antlaşmadır.

SOKULLU MEHMET PAŞA DÖNEMİ (1566-1579)

Kanuni'nin ölümünden sonra tahta II. Selim, onun ölümünden sonra da III. Murat çıkmıştır. Ancak bu dönemlerde devlet yönetiminde Sokullu Mehmet Paşa etkili olmuştur. O nedenle bu devirlere "**Sokullu Devri**" denir. Bu dönemde:

Sakız Adasının Fethi (1568)

Yemen'in Fethi (1568)

Kıbrıs'ın Fethi (1571)

Tunus'un Fethi (1574)

Lehistan'ın (Polonya ve Litvanya) Osmanlı Himayesine Alınması (1575)

UYARI: Lehistan'ın Osmanlı himayesine alınması ile Osmanlı hakimiyeti Baltık Denizi'ne kadar ulaşmıştır.

Fas'ın Himaye Altına Alınması (1577)

Vadi'üs Seyl Savaşı'nda Portekiz orduları mağlup edildi.

Bunun sonucunda; Fas Osmanlı himayesine alındı.

SOKULLU'NUN PROJELERİ

1. Süveyş Kanalı Projesi

Bu proje ile Sokullu, Akdeniz ticaretini canlandırmak ve Baharat Yolu'nu yeniden işler hale getirmeye amaçlıyordu.

UYARI: Sokullu'nun bu projesi 1869 yılında Fransa tarafından gerçekleştirilmiştir.

2. Don - Volga Kanalı Projesi:

Sokullu Mehmet Paşa bu proje ile;

- Kafkas ve İran fetihlerinde donanmadan da yararlanmak
- Rusların Kafkaslara inmesini engellemek
- Karadeniz'deki Osmanlı donanmasını Hazar Denizi'ne geçirerek Orta Asya Türkleri ile daha kolay ilişki kurmak
- İpek Yolu'nu canlandırmak
- Rus baskısı altındaki Türk hanlıklarına yardım etmek amacını taşımakta idi.

Ancak bu proje gerçekleşemedi.

UYARI: Sokullu Mehmet Paşa'nın 1579'da öldürülmesiyle Osmanlı Tarihi'nin Yükselme Dönemi sona ermiş "Duraklama Dönemi" başlamıştır.

OSMANLI DENİZ İMPARATORLUĞU DENİZLERDEKİ GELİŞMELER

✓ Türklerde ki deniz kuvvetlerinin çekirdeğini Çakabeyliği oluşturur, bilinen ilk denizci Türk beyliğidir.

✓ Osmanlılarda Donanmadan sorumlu devlet adamı KAPTAN- I DERYA' dır.

✓ **Tersane** gemilerin inşa ve tamir edildiği tesise verilen addır Osmanlıdaki ilk tersaneyi Yıldırım BAYEZİD, Gelibolu ' da açmıştır

Osmanlılar İçin Önemli Deniz Fetihleri FATİH SULTAN MEHMET DÖNEMİNDE (1451-1481):

*-*Limni, Gökçeada, Bozcaada, Midilli ve Eğriboz.

Not : Ege denizinde ticaret Osmanlıların kontrolüne geçmiştir.

*-*Karadeniz kıyılarında güvenliğin sağlanması ve Karadeniz ticaret yolları üzerinde güvenliğin kurulmasını istiyordu.

Bu amaçla;

*-*1459'da Cenevizlilerden ticaret kolonisi olan Amasra'yı aldı.

*-*1460'ta Kastamonu ve Sinop civarında hüküm süren Candaroğulları Beyliği'ni Osmanlı topraklarına kattı.

*-*1461'de Trabzon Rum Devleti'ne son verdi ve Trabzon'u aldı.

*-*1477'de Kırım Hanlığı'nı Osmanlı Devletine bağladı.

Uyarı

Kırım'ın alınması ile Karadeniz bir Türk Gölü haline geldi. Doğu ticaret yolları (İpek Yolu) güvenlik altına alındı.

ORHAN GAZİ (1324-1362):

*-*Osmanlıların denizcilik deneyimleri olmamasına rağmen küçük gemilerden oluşan bir donanma kurarak Marmara Denizi'ne açıldılar. Bu dönemde Osmanlılar sınırlarına kattığı Karesi Beyliği donanmasından faydalandılar.

YILDIRIM BEYAZID (1381 -1402):

*-*Zamanında Gelibolu'da tersane açıldı ve Gelibolu donanmanın üssü oldu.

II.BAYEZİD(1481-1512):

*-*Karadeniz'in kıyısında bulunan Killi ve Akkerman kalelerinin alınmasıyla hem Tuna Nehrinin girişi kontrol altına alındı hem de Kırım'la karadan bağlantı sağlandı.

*-*Bu dönemde Venediklilerden İnebahtı, Modon ve Koron kaleleri alındı.

YAVUZ SULTAN SELİM (1512-1520):

*-*Osmanlı donanmasını büyüttü. Yavuz Sultan Selim'in Mısır'a yönelik kara hareketinde Türk Donanması büyük lojistik destek sağlamıştır. Yavuz'un başarıları ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuzey Afrika'da bir güç merkezi haline gelmesi, Akdeniz'de bağımsız olarak faaliyet gösteren Türk ve Müslüman denizcileri Osmanlı Devleti ile kaynaştırmıştır.

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN VE ONDAN SONRAKİ dönemde:

1) Rodos'un Fethi (1522)

Anadolu kıyılarının ve Doğu Akdeniz ticaret yolunun güvenliği için Rodos Adası kuşatılarak alındı Mısır ve Suriye'den Anadolu'ya ulaşan deniz yolu ile Ege denizinin güvenliği sağlanmıştır.

2) Cezayir'in Osmanlıya Katılması (Preveze Deniz Zaferi)

Barbaros lakaplı Hızır Reis bağımsız bir Cezayir Devleti kurmuştu. Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı hizmetine girdi. Kanuni döneminde Kaptan-ı Derya'lığa getirildi. Böylece; Barbaros Hayrettin Paşa Osmanlı Devleti'ne bağlanmış ve Cezayir Berlerbeyliği'ne atanmıştır (1533).

BARBOROS HAYREDDİN PAŞA

- ✓ Kanuni döneminde Kaptanı Derya Olan BARBOROS HAYREDDİN PAŞA Osmanlı Tarihinin en önemli Türk denizcilerindendir. Asıl Adı HIZIR Reis ' dir.
- ✓ Ona Hayreddin adını Kanuni Sultan Süleyman takmıştır.
- ✓ Sakalının kızla benzemesinden dolayı Avrupalılar Kızıl Sakal anlamına gelen Barbaros lakabını vermişlerdir.
- Barbaros Hayrettin Paşa'nın Akdeniz'de kazandığı başarılar Avrupalıları telaşlandırdı. Preveze önlerinde Andrea Dorya komutasındaki Haçlı donanması ile Barbaros Hayrettin Paşa komutasındaki Osmanlı Donanması karşılaştı **Preveze'de** Haçlı donanmasını büyük bir bozguna uğrattı (1538).

Preveze Deniz Zaferi'nin sonucunda;

- Akdeniz'deki üstünlük Osmanlılara geçti. **Akdeniz Türk gölü haline geldi.**
- Venedikliler Osmanlı Devleti'ne vergi vermeyi kabul ettiler.

3) Trablusgarp'ın Fethi (1551)

**Turgut Reis, 1551 yılında Sen Jan şövalyelerinin elinde bulunan Trablusgarp ve Bingazi'yi işgalden kurtararak Osmanlı topraklarına kattı.

4) Cerbe (1560) ve Malta Seferleri (1565)

Turgut Reis, Haçlı donanmasını mağlup ederek Cebre Adası'nı İspanyolların elinden aldı (1560). Böylece:

- Akdeniz'de ve Kuzey Afrika'daki Türk üstünlüğü iyice pekişmiş oldu.
- Sen Jan şövalyeleri elinde bulunan Malta Adası kuşatıldı ise de alınamadı.

5) Hint Denizi Seferleri

*-*Ümit Burnu'nu bulan Portekizliler Hint Okyanusu'na hakim olmak istemişlerdir.

- Müslümanların hac ve ticaret gemilerine saldırmışlardır.
- Basra ve Aden Körfezi'ni kapatarak Baharat Yolu'nu kapatmışlardır.
- Hindistan'daki Müslüman devletlere baskı yapmışlardır.

Bunun üzerine;

- Hindistan'daki Müslüman devletlerin Kanuni'den yardım istemeleri ve Hindistan ticaret yolunu açmak ve denetimi ele geçirmek için Hint Deniz Seferleri yapıldı.
- İlk seferi, 1538'de Mısır valisi **Hadım Süleyman Paşa**
- İkinci seferi, 1551'de **Piri Reis**
- Üçüncü seferi, 1552'de **Murat Reis**
- Dördüncü seferi 1553'te **Seydi Ali Reis** düzenlemiştir. Ancak istenilen sonuç alınamamıştır. **Bunda ise;** donanmanın okyanuslara dayanıklı olmayışı ve yardım isteyen müslümanların gerekli ilgiyi göstermemeleri etkili olmuştur. **Hint Deniz seferinin sonucunda;**
- Arap Yarımadası'nın tamamen ve Habeşistan kıyıları ele geçirildi. Kızıldeniz'de Türk hakimiyeti kuruldu.

6) Kıbrıs'ın Fethi (1571):

Lala Mustafa Paşa komutasındaki donanma, Kıbrıs'ı Venediklilerden aldı.

Kıbrıs'ın alınmasıyla;

- *-*Anadolu, Suriye ve Mısır arasındaki deniz yolları güvenlik altına alındı.
- *-*Doğu Akdeniz'de Osmanlı hakimiyeti güçlendi.

7) İnebahtı Deniz Savaşı (1571):

*-*Kıbrıs'ın alınması Avrupa'da geniş yankı uyandırdı. Venedik, Ceneviz. İspanya, Portekiz ve Malta donanmalarının oluşturduğu Haçlı donanması Osmanlı donanmasını İnebahtı körfezi yendi (1571).

*-*İnebahtı yenilgisiyle Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'deki hakimiyeti sarsılmışsa da kısa sürede kurduğu bir donanma ile üstünlüğü yeniden sağlamıştır.

*-***1574'te Tunus, 1577'de Fas Osmanlı Devleti'ne katılmıştır.**

8)Girit'in fethi (1669)

Sonuçları :

1 - Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'deki egemenliği güçlenmiştir.

OSMANLI DONANMASINA VERİLEN ZARARLAR :

Çeşme baskını (1770)

Sıcak denizlere inmek isteyen Rusya İzmir Çeşme'de Osmanlı donanmasını yaktı. Amacı ; Osmanlı deniz gücünü etkisiz hale getirip, Akdeniz'e inme idealini kolaylaştırmaktı.

Sonuçları : 1774 te Küçük Kaynarca antlaşması imzalandı. Bu antlaşma ile ;

1 - Kırım bağımsız oldu.

2 - Rusya'ya boğazlardan geçiş hakkı verildi.

Navarin olayı (1827)

Bağımsız bir devlet kurmak isteyen Rumları destekleyen İngiliz, Fransız ve Rus donanmaları birleşerek Navarin' de bulunan Osmanlı donanmasını yaktılar.

Sinop baskını (1853)

*-*Sinop Osmanlı Devleti' nin Karadeniz ve kırım'a yaptığı seferlerde üs hizmeti görüyordu.

*-*Rusya Kırım savaşı sırasında ani bir baskınla Sinop'ta bulunan Osmanlı donanmasını yaktı. Amacı; savaş sırasında Karadeniz kıyısındaki topraklarının güvenliğini arttırmaktı.

*-*İngiltere ve Fransa Kırım savaşı sırasında Osmanlının yanında yer aldı.

*-*1856 yılında Paris antlaşması imzalandı. Bu antlaşma ile ;

1 - Osmanlı Devleti Avrupa devleti sayıldı.

2 - Toprak bütünlüğü Avrupa devletlerinin garantisi altına alındı.

3 - Karadeniz tarafsız hale getirildi.

Not : Bu durum Osmanlı Devleti'nin kendi topraklarını, kendi gücüyle koruyamayacak hale geldiğini ve Osmanlıların Karadeniz'deki egemenliğinin sona erdiğini gösterir.

DEVLET YÖNETİMİ

Osmanlı Devleti'nde devlet yönetimi ikiye ayrılır. Merkezi Yönetim ve Taşra Yönetimi.

A. MERKEZİ YÖNETİM

• Osmanlı Devleti merkezîyetçi ve mutlak otoriteye dayalı bir yönetim anlayışı ile yönetiliyordu. Devletin başında Osmanlı hanedanından gelen **Padişah** bulunuyordu.

• Egemenlik Allah adına padişaha aitti. Bu nedenle bütün yetkiler padişah'ta toplanmıştır. Padişahlar, **Bey, Gazi, Hünkar, Hüdavendigar** ve **Sultan** gibi unvanlar kullanmışlardır.

• Padişahlar, hükümdarlık alameti olarak kendi adlarına **hutbe okutup, para bastırmışlardır.**

• Padişah adayı şehzadeler, yetişmeleri için sancaklara gönderilirdi. Buna "**Sancağa Çıkma**" denilirdi. Devlet yönetiminde tecrübe kazanmaları için gittikleri sancaklarda yanlarına "**Lala**" adı verilen tecrübeli devlet adamları verilirdi..

• I. Ahmet devrine kadar Osmanlı Devleti'nde padişah öldüğü zaman yerine kimin geçeceği belirlenmemişti. Her şehzadenin padişah olma hakkı bulunduğundan bu durum şehzadeler arasında taht kavgalarının çıkmasına neden olmuştur.

• I. Ahmet 1603'te **Ekber** ve **Erşed** (büyük ve akıllı) olanın tahta geçmesi kuralını getirdi. Böylece taht kavgaları ve kardeş katliamı önledi.

• Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi (1517) ile Osmanlı padişahları aynı zamanda **halife** oldular.

• Padişahın yetkileri ilk kez ayanlar karşısında **Sened-i İttifak** ile kısıtlandı. **Tanzimat Fermanı** ile Osmanlı Devleti'nde hukuk devleti anlayışı yerleşmeye başladı.

• **1876 Kanun-u Esasi** ile padişahın yetkileri ilk kez anayasa ile sınırlandı.

Divan-ı Hümayun

• Divan, devlet işlerinin görüşülerek karara bağlandığı en yüksek kuruldu. Divan teşkilatı **Orhan Bey** zamanında kurulmuştur. II. Mahmut yaptığı islahatlar sırasında Divanı kaldırarak yerine **Bakanlar Kurulu**'nu kurmuştur.

• Divan, padişah için **danışma meclisi** niteliğindedir. Divanın iki özelliği vardır, hem yönetim kurumudur hem de en yüksek mahkemedir.

** Divan'ın başkanı padişah'tı. Divan'a Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nden itibaren sadrazamlar (Veziriazam) başkanlık etmiştir.

DİVAN ÜYELERİ VE GÖREVLERİ ŞUNLARDIR:

1. Padişah: Devlet yönetiminin başıdır.

**Devlet işlerinde son kararı vermek, orduya komuta etmek, büyük rütbeli devlet adamlarını atamak, savaş ve barışa karar vermek, halkın huzur ve mutluluğunu sağlamak padişahın görevleri arasındadır.

Verdiği emirlere "ferman**" adı verilirdi.

**Padişahlar Fatih'e kadar (1475) divanın başkanı idiler. Fatih'ten sonra padişahlar divan toplantılarına katılmadılar.

2. Vezir-i Azam (sadrizam): Padişahın mutlak vekili olup günümüzdeki **Başbakan**' in konumundadır. Padişah mührünü taşıyor, padişah adına tayin ve terfiler yapar ve devlet işlerini yürütürdü. Sadrazamlar padişah yerine sefere çıktıkları zaman "**Serdar-ı Ekrem**"(Büyük Asker) unvanı alırlardı.

3. Vezirler: Günümüzde **Devlet Bakanları** konumunda olan vezirler daha çok askeri ve siyasi işlerden sorumlu idiler. Tecrübeli birer devlet adamı olup vezir-i azamın yardımcısı idiler. Osmanlı Devleti büyüdükçe sayıları artmıştır.

4. Kazaskerler: Anadolu ve Rumeli Kazaskeri olmak üzere sayıları ikidir. Adalet, eğitim, kültür ve diyanet işlerine bakarlardı. Divandaki büyük davalara bakan kazaskerler ayrıca kadı ve müderrislerin (profesör) tayin ve terfilerine bakarlardı. Günümüzdeki hem **Milli Eğitim hem Adalet Bakanı** konumundaydılar.

5. Defterdarlar: Günümüzdeki **Maliye Bakanı**' nin konumunda olan defterdarlar, devletin bütün mali işlerinden sorumludur. Anadolu ve Rumeli defterdarları olmak üzere sayıları ikidir.

6. Nişancı: Protokol, yazı ve tapu işlerinde sorumlu idi. Padişah adına yazılan ferman, berat ve diğer belgelere padişahın tuğrasını (imzasını) çekerd. Osmanlı kanunlarını çok iyi bilen nişancılar gerektiği zaman Divana bilgi verirlerdi.

Fethedilen toprakları deftere kaydeder. Gelirlerine göre devlet görevlilerine dağıtımını yapardı.

• Bu görevlilerden başka 16. yüzyıldan itibaren divan üyeleri arasında din işlerinden sorumlu **Müftü** (Şeyhülislam), donanmadan sorumlu **Kaptan-ı Derya** ve dış işlerinden sorumlu **Reis'ül Küttap** da katılmıştır.

7. ŞEYHÜLİSLAM (MÜFTÜ)Devlet işlerinin İslam dininin esaslarına göre yürütülmesini sağlar ve yürütülecek işler

için fetva verirdi. Divan'a Kanuni devrinde katılmış ve Sadrazamla eşit tutulmuştur.

KAPTAN-I DERYA

→ DONANMA KOMUTANI (AMİRAL)

Deniz kuvvetleri komutanıdır. Yükselme döneminde Divan'a katılmıştır.

B. TAŞRA YÖNETİMİ

Osmanlı Devleti'nde, fetihlerle toprakların genişlemesi üzerine ülke yönetimini kolaylaştırmak için ülke **eyaletlere**, eyaletler **sancaklara**, sancaklar **kazalara** ve kazalar da **köylere** ayrılmıştır.

Eyaletler

Eyaletler idari bakımdan kendi içinde üçe ayrılıyordu.

1 Merkez Bağı Eyaletler

Merkeze bağlı eyaletler **Anadolu** ve **Rumeli Beylerbeyliği** olmak üzere ikiye ayrılıyordu. Merkeze bağlı eyaletleri **Beylerbeyi** yönetiyordu. Bu eyaletlerin halkı daha çok Müslüman Türklerden oluşuyordu.

2. Özel Yönetimi Olan Eyaletler

Trablusgarp, Cezayir, Tunus, Mısır, Basra, Bağdat, Habeş, Yemen gibi eyaletlerdir. Bu eyaletlerden yıllık belirli bir vergi alınmaktadır. Dirlik Sistemi uygulanmamaktadır. Bu eyaletlerin vergi gelirleri açık artırma yoluyla **Mültezim** adı verilen şahıslar tarafından toplanırdı (**iltizam usûlü**).

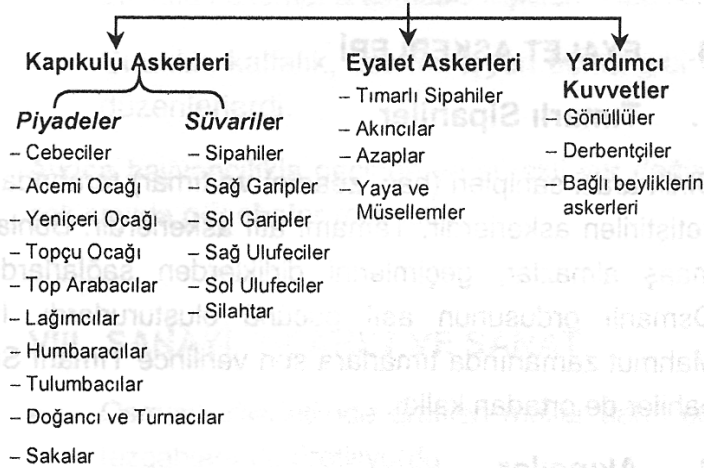
3. İmtiyazlı Eyaletler (Bağı Beylikler)

İç işlerinde serbest, dış işlerinde Osmanlı Devleti'ne bağlı **Eflak, Boğdan, Kırım** ve **Erdel** gibi eyaletlerdir. Bu eyaletler Osmanlı Devleti'ne vergi öderler, gerektiğinde orduya asker gönderirlerdi.

IV. ORDU VE DONANMA

Osmanlı ordusu kara ve deniz kuvvetleri olmak üzere ikiye ayrılırdı. Kara ordusu; **Kapıkulu askerleri, Eyalet askerleri** ve **yardımcı kuvvetler** olmak üzere üçe ayrılırdı,

Osmanlı Kara Ordusu

A. KAPIKULU (MERKEZ ORDUSU) ASKERLERİ

I. Murat zamanında savaş esiri çocukların asker olarak yetiştirilmesi amacıyla kuruldu. Kapıkulu ordusu **piyadeler** ve **süvariler** olmak üzere ikiye ayrılıyordu.

1. Kapıkulu Piyadeleri

a) **Acemi Ocağı**: Devşirmelerin yetiştirilip hazırlandığı ocaktır. Bunlardan zeki olanlar Enderun'a (saray okulu) gönderilir, diğerleri yeniçeri ocağına ve diğer ocaklara alınırdı. I. Murat döneminde oluşturulmuştur.

b) Yeniçeri Ocağı:

▽ Osmanlı ordusunun yaya (Piyade) askerleridir.

▽ Kapıkulu piyadelerinin en önemli bölümüdür.

▽ I. Murat zamanında kuruldu.

▽ Bu ocağa Acemioğlanlar ocağından yetiştirilenler alınırdı.

▽ Askerlikten başka bir işle uğraşmazlar ve emekli oluncaya kadar evlenemezlerdi.

▽ Bu ocağın komutanı "Yeniçeri Ağası" idi.

▽ Yeniçeriler; barış döneminde Divan'ın koruyuculuğunu yaparlar, İstanbul'un güvenliğini sağlarlar, yangın söndürmeye giderler ve savaşta da padişahın yanında yer alırlardı.

▽ Yeniçeri Ocağı, II. Mahmut tarafından kaldırılmıştır (Vaka-i Hayriye/Hayırlı Olay).

c) **Cebeci Ocağı**: Yeniçerilerin silahlarını yapan, tamir eden ve saklayan ocaktı.

d) **Topçu Ocağı**: Top döken, savaşlarda top kullanan sınıftır. Topçular, İstanbul'da Tophane'de bulunurlardı. Sınırlarda ve kıyılardaki kalelerde hizmet görürlerdi. II. Murat döneminde kurulmuştur.

e) **Top Arabacılar Ocağı**: Top arabalarını ve bunlara ait gereçleri hazırlayan, sefer sırasında topları savaş bölgesine götüren sınıftır. Fatih Sultan Mehmet döneminde kurulmuştur.

f) **Lağımçı Ocağı**: Kale kuşatmalarında tünel kazarak surların altına patlayıcılar koyan ve patlatan ocaktır.

g) **Humbaracı Ocağı**: Dinamit, bomba, havan topu yapan ve kullanan ocaktır.

h) **Tulumbacı Ocağı**: Lale Devri'nde açılan itfaiye ocağıdır.

i) **Doğancı ve Turnacı Ocağı**: Haberleşme ve avlanmada kullanılan kuşları eğitmekle görevli ocaktır.

j) **Saka Ocağı**: Ordunun su ihtiyacını karşılayan ocaktır.

2. Kapıkulu Süvarileri

Saray etrafında bulunan atlı askerlerdir. Savaşta hükümdarın sağında ve solunda yer alarak **padişahı, ordunun ağırlıklarını ve hazinesini korurlardı**.

B. EYALET ASKERLERİ

1. Tımarlı Sipahiler:

**Osmanlı ordusunun en önemli atlı kuvvetleri idi.

**Dirlik sahiplerinin beslemek zorunda oldukları atlı askerlerdir (bu askerlere "cebелü" adı verilirdi).

**Bu askerleri has, zeamet ve tımar sahipleri besledikleri için devlete ekonomik yönden yük olmazlardı.

**Tamamen Türklerden oluşuyordu.

**Ordunun en kalabalık ve önemli sınıfıdır.

**Devletten maaş almaz, ganimet elde etmezlerdi.

**Barış döneminde bölgenin güvenliğinden sorumludurlar.

****II. Mahmut zamanında tımarlara son verilince Tımarlı Sipahiler de ortadan kalktı.**

2. Akıncılar

Osmanlı Devleti'nin Hıristiyan ülkelerle olan sınırlardaki eyaletlerde bulunurlardı. Düşman ülkelerine akınlar yaparak askeri hedefleri tahrip ederler, düşman kuvvetleri hakkında bilgi toplarlardı.

3. Azaplar: Ordunun önünde yer alarak ilk hücumu karşılayan askerlerdir. Türklerden oluşmaktadır. Orduya sefer sırasında yol açarlar ve köprü kurarlardı.

C. YARDIMCI KUVVETLER

1. Yaya ve Müsellemeler

Orhan Bey zamanında kurulan ilk daimi ordudur. Kapıkulu ordusu kurulunca geri hizmetlere verildi.

2. Gönüllüler

Eli silah tutan Müslüman ve Hıristiyanların kendi istekleri ile savaşa katılmaları ile oluşan birliklerdir.

3. Derbentçiler

Önemli yollar üzerindeki geçitleri koruyan askerlerdir.

4. Bağlı beyliklerin ve özel yönetimli eyaletlerin gönderdikleri ordular

D. DONANMA

- Orhan Bey döneminde ele geçirilen Karesioğulları Beyliği'ne ait donanma Osmanlı donanmasının temelini oluşturur.
- Kuruluş Dönemi'nde istenen güce ulaşamayan Osmanlı donanması, Fatih zamanında Venedik ve Cenevizlilerle mücadele edecek bir güce ulaşmıştır. Yükselme Dönemi'nde Karadeniz ve Akdeniz Osmanlı hakimiyetine alınmıştır.
- Kanuni'den sonra donanmaya verilen önem azaldığı için Osmanlı donanması giderek gücünü yitirdi. Buna rağmen Sultan Abdülaziz'in gayretleri ile (1861-1876) Osmanlı donanması dünyanın üçüncü büyük donanması haline gelmiştir.
- Donanma başkomutanına Kaptan-ı Derya veya **Kaptan Paşa** denilirdi. Donanma komutanına Reis, deniz askerlerine de Levent adı verilirdi.

TOPLUMSAL HOŞGÖRÜ VE ETKİLEŞİM

Farklı Kültürler Bir arada Yaşadı

Osmanlı Devleti ,farklı din ve ırktan birçok milleti kendi içinde barındırmasına rağmen 600 yıl kadar yaşamayı ve bu toplulukları Osmanlı Milleti adı altında bir arada tutmayı başarmıştır.Bundaki en önemli etken izlediği **hoşgörü** politikasıdır.

Osmanlı Devletinde yabancılar birçok hakka sahipti.

Bunlardan Bazıları;

- *İnaçlarını ve kültürlerini rahatça yaşayabilirlerdi
- *Gayrimenkul satın alabilirlerdi
- *Kendilerini diğer insanlardan farklı hissetmezlerdi.
- *Adalet konusunda Müslümanlarla aynı haklar sahiplerdi.
- *Gayrimüslimler can ve mal güvenliğine sahiptiler
- *Serbestçe ticaret yapabiliyorlardı vb..

ETKİLEDİK, ETKİLENDİK AMA NASIL?

Etkiledik...

****Dünyanın ilk savaş bandosu olan Mehter Avrupa'yı etkilemiştir**

****Türlere moral gücü şevk ve enerji veren mehter düşmanı bezdirir ve moralini bozardı. (İstanbul'un fethinde 270 zurna 150 boru 300 davulun olduğu ve sayısız kösün dövüldüğü anlatılmaktadır.)**

****Avrupanın en önemli bestecileri Mozart, Beethoven , ve daha niceleri mehterin müziğinden etkilenerek besteler yapmışlardır.**

**** Avrupa'da Viyana önlerinde nöbet tutan **Türk ordusunun mızıkası**, bütün Avrupalı milletler tarafından kabul edilmiş, böylece Mehter Avrupa müziğini etkileyen müzik sanatımız olmuştur.**

**** Avrupa'da **Türk kilim ve halı desenleri** birçok sanatçının eserlerine yansımıştır.**

**** O yüzyılların opera, tiyatro ve bale eserleri çok dikkat çekti. Türkler üzerine yazılan eserler sayesinde her gece tiyatroları dolduran seyirciler, sahnede Türk giyim-kuşamını, Türklerin davranışlarını, yaşayışını, saray yaşamını canlı bir biçimde görebiliyordu.**

(Mozart'ın ünlü 'Saraydan Kız Kaçırma' ve Topkapı Sarayı'nda geçen 'Zaide' operaları; yine Mozart'ın Topkapı Sarayı'nda geçen ve kahramanı Kanuni Sultan Süleyman olan 'Saray Kiskançlıkları' adlı balesi önemli örneklerdir.)**

****O dönemin ünlü ressamı Vanmour resimlerinde Osmanlı sarayından örnekler yer vermesi Osmanlıların Avrupa yı etkilediğini örneklemektedir.**

Etkilendik...

***Osmanlıların 1683 II. Viyana Kuşatmasında başarısız olması,**

***1699 yılındaki Karlofça anlaşmasıyla da ilk toprağını kaybetmesiyle ıslahat yani yenilik hareketleri hız kazanmıştır.**

****o dönemlerde ilk ıslahatlar askeri alanda yapılmaya başlamıştır (savaş meydanlarındaki başarısızlıktan dolayı)**

****Osmanlılarda lale devrinde yapılan ıslahatlar önemlidir çünkü lale devri Osmanlıların batıya açılan penceresi olmuştur**

17. YÜZYIL ISLAHAT (YENİLİK) HAREKETLERİ

17. yüzyılda devlet otoritesinin zayıflaması; maliyenin, ordunun ve toprak sisteminin bozulması, savaşların uzaması ve kaybedilmesi ve iç isyanlar devleti islahat yapmaya zorlamıştır. Ancak bu dönemde sorunların kökenine inilmemiş ve yüzeysel kalan islahatlar yapılmıştır.

17. YÜZYILDA ISLAHAT YAPAN PADİŞAH VE DEVLET ADAMLARI

1. Kuyucu Murat Paşa

I. Ahmet döneminin sadrazamıdır. Celali isyanlarına karşı sert tedbirler alan Kuyucu Murat Paşa, Anadolu, Suriye ve Irak'taki isyanları bastırarak asayişi sağladı, isyanların temel sebepleri araştırılmadan sert tedbirlerle bastırıldığı için isyanlar bir müddet sonra yeniden çıkmıştır.

NOT: I. Ahmet döneminde padişahlık seçiminde Ekber ve Erşed (En büyük ve en akıllı) yöntemi kabul edilerek şehzadelerin öldürülmesine son verildi.

Şehzadelerin sancağa çıkma usulü kaldırıldı.
Böylece taht kavgaları önlenmeye çalışıldı.

2. II. Osman (Genç Osman)

17. yüzyılda islahat hareketlerinde ilk ciddi adımı atmak istemiştir. Toplumsal, ekonomik ve askeri alanda önemli islahatlar yaptı. Yeniçeri Ocağını kaldırmak istedi ise de bu isteğinin yeniçeriler tarafından duyulması üzerine isyan eden yeniçeriler tarafından öldürüldü.

Devletin durumunun iyileştirilmesi için bazı çalışmalar yapılması gerektiğini düşünen ilk Osmanlı padişahı II. Osman oldu. Onun zamanında;

- İlmiye sınıfının yetkileri azaltıldı. Şeyhülislamın fetva vermek dışındaki yetkileri kaldırıldı.
- Gereksiz harcamalar kısılarak maliye düzeltilmeye çalışıldı.
- İçki içmek yasaklandı.
- Saray dışından evlenme geleneği yeniden başlatıldı.
- Yeniçeri Ocağı kaldırılmak istendi ancak durumu öğrenen yeniçeriler isyan ederek Genç Osman'ı öldürdüler.

Genç Osman'ın öldürülmesiyle islahatlar yarım kaldı.

3. IV. Murat

On iki yaşında tahta çıktı. Padişahlığının ilk yıllarında devlet yönetiminde saray kadınları ve yeniçeriler etkili oldu.

IV. Murat yeniçerilerle işbirliği yapan sadrazamı öldürttü. Saray kadınlarını yönetimden uzaklaştırdı. Yeniçerileri itaat altına aldı. İçki ve tütün içmeyi yasakladı. İstanbul ve Anadolu'da asayişi sağladı. Ayrıca devlet adamlarına duraklamanın nedenlerinin araştırılması için talimat verdi. Bunun üzerine birçok raporlar hazırlandı. **Koçi Bey Risalesi (Raporu)** bunların en ünlüsüdür.

4. Tarhuncu Ahmet Paşa

IV. Mehmet zamanında sadrazam olan Tarhuncu Ahmet Paşa devletin duraklamasının en önemli nedeni olarak mali alandaki bozulmaları görmüştür. Bu nedenle mali alanlarda islahatlar yapmaya çalışmıştır.

Saray masraflarını kısmış, gümrük, mutfak ve tersane giderlerini denetleyerek yolsuzlukların önüne geçmiştir. Devletin kimde alacağı varsa almıştır. Devletin gelirleri ile giderleri arasında denge kurmak amacıyla denk bütçe yapmıştır. Ancak bu islahatlar bazılarının çıkarlarına dokunduğundan çıkan dedikodular sonucu görevden alınmıştır.

Tarhuncu Ahmet Paşa Osmanlılarda ilk modern bütçeyi yapan devlet adamıdır.

5. Köprülüler Devri

IV. Mehmet döneminde Köprülüler soyundan arka arkaya üç tane sadrazam görev yapmıştır. Bu dönemde ülke yönetimi sadrazamların elinde olduğu için Köprülüler dönemi olarak anılmaktadır.

• Köprülü Mehmet Paşa

IV. Mehmet'in annesi valide Turhan Sultan devleti güç durumdan kurtarmak için Köprülü Mehmet Paşa'ya sadrazamlık teklif etti. Köprülü Mehmet Paşa daha önceki sadrazamların akıbetini bildiği için saraya bazı şartlar öne sürerek sadrazam oldu.

Bu şartlar;

- Saray devlet işlerine karışmayacak
- Saraya sunacağı teklifler kabul edilecek
- Devlet memurlarını kendisi seçecek
- Hakkında çıkabilecek dedikodular olursa, kendisine sorulmadan karar verilmeyecek

NOT: Böylece; Osmanlı Tarihinde ilk kez bir sadrazam kendi şartları ile iş başına gelmiştir. Köprülü bu şartları ileri sürmekle serbestçe çalışabileceği bir ortam oluşturmak ve hayatını garantiye almak istemişti

Köprülü Mehmet Paşa ilk iş olarak orduyu disiplin altına aldı. Anadolu ve İstanbul'daki isyanları bastırdı. İlmiye sınıfı arasındaki kavgalara son verdi. Maliyeyi düzeltti.

Venediklileri Çanakkale Boğazından uzaklaştırdı. Girit'e yardım gönderdi. Köprülü Mehmet Paşa'nın faaliyetlerinden memnun kalan IV. Mehmet ölünce yerine Köprülü Fazıl Paşa getirildi.

• Köprülü Fazıl Ahmet Paşa

Macaristan'da çıkan isyanı bastırdı. Vasvar Savaşı'nda Avusturya ordusunu mağlup etti.

IV. Mehmet'le birlikte Lehistan seferine çıkarak Bucaş Antlaşmasıyla Podolya'yı aldı. Girit'in fethini tamamladı. Maliyeyi düzeltti.

• Merzifonlu Kara Mustafa Paşa

Köprülülerden memnun kalan IV. Mehmet aynı aileden Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'yı sadrazamlığa getirdi. Ancak II. Viyana bozgunu Merzifonlunun idam edilmesine neden oldu.

17. YÜZYILDA YAPILAN ISLAHATLARIN GENEL ÖZELLİKLERİ

1. Kişilere bağlı kaldığı için sürekli olmamıştır.

2. Avrupa'daki bilimsel ve teknik gelişmeler örnek alınmamış, Osmanlı Devleti'nin Yükselme Dönemi örnek alınmıştır.
3. İslahatlar yapılırken şiddet ve baskıya başvurulduğu için toplum tarafından benimsenmemiştir.
4. Askeri ve mali ağırlıklı ıslahatlar yapılmıştır.
5. İslahatlara karşı en büyük engel Yeniçeriler olmuştur.

NOT: Bütün bunlara rağmen yapılan ıslahatlar devletin ömrünü biraz daha uzatmış ve devlete duraklama dönemi içinde yükselme yaşatmıştır.

18. YÜZYIL ISLAHATLARI

- 18. yüzyılda yapılan ıslahat hareketleri 17. yüzyılda yapılan ıslahatlardan farklıdır.
- 18. yüzyılda, devletin içine düştüğü gerilemenin hızla devam etmesi üzerine 17. yüzyıldaki ıslahat anlayışı ile gerilemenin önüne geçilemeyeceği anlaşıldı.
- Önce Avrupa'nın askeri başarılarının nedenleri araştırıldı.

Avrupa'nın bilgi ve teknolojik bakımdan üstünlüğü ilk kez kabul edildi.

Yapılan ıslahatlarda Avrupa örnek alındı. Bu nedenle 18. yüzyılda yapılan ıslahat hareketlerine **Batılılaşma Hareketleri** denilir.

- Osmanlı Devleti, yavaş yavaş kendi klasik kurumlarını terk ederek askerlik başta olmak üzere batıdan bazı araç, gereç, usul ve uygulamaları aldı.

İslahat =yenilik anlamına gelir. Osmanlı devletinde yenilik hareketleri şu alanlarda olmuştur: ***yönetim, *ordu, *eğitim, *ekonomi, *kültür.**

Bu dönemde;

- Devlette huzur ve barış sağlanmaya çalışıldı.
- Lüks ve eğlenceye düşkünlük vardı.
- Sanat ve edebiyata önem verildi.
- Avrupa'daki bilim, sanat, kültür ve askerlik gibi alanlardaki gelişmeler takip edilmeye çalışıldı.
- Birçok saray ve köşk yapıldı, bahçeler çiçeklerle süslendi. Özellikle lale çiçeğinin çeşitleri yetiştirildi (bu nedenle döneme "lale devri" denildi).

LÂLE DEVRİ (1718 - 1730)

- Osmanlı tarihinde 1718 Paşarofça Antlaşması ile başlayıp 1730 Patrona Halil isyanı ile sona eren devrine **Lâle Devri** denilir.

- Lale Devri'nde özellikle kültürel alanda birçok yenilik yapılmıştır.

Yapılan yeniliklerde Avrupa örnek alınmıştır. Bu durum Osmanlı toplumunun düşünsel ve kültürel yapısında değişmeye yol açmıştır.

- Padişah III. Ahmet ve sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa devrin önemli devlet adamlarıdır.

Bu dönemde yapılan ıslahatlar şunlardır:

1. Komşu ülkelerle barış siyaseti izlenmiş, İstanbul'da saraylar, köşkler ve lale bahçeleri yapılmıştır.
2. Avrupa'ya ilk kez geçici elçilikler açılmıştır. Osmanlı Devleti bu gelişmeyle Avrupa siyasetini yakından takip etmeyi amaçlamıştı
3. Fransa'ya elçi olarak gönderilen Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendi, Fransa'da gördükleri ve önemini anladıkları matbaayı Osmanlı Devleti'ne getirmek için İstanbul'da İbrahim Müteferrika Sait Efendi ile işbirliği yaparak **ilk devlet matbaasını** kurmuşlardır (1727). Şeyhülislamdan alınan fetva ile bu matbaada dini kitapların dışındaki kitapların basılması kabul edilmiştir. Dini kitaplar ise eskisi gibi elle yazılacaktı.
4. İstanbul'da çıkan yangınları söndürmek için Yeniçeriler arasından Tulumbacılar Bölüğü adıyla ilk kez **İtfaiye Bölüğü** oluşturuldu.

5. İstanbul'da çini ve kumaş imalathaneleri açıldı.
6. İlk kez **çiçek aşısı** uygulandı.
7. Yalova'da kâğıt fabrikası açıldı.
8. Bilgi kurulları oluşturularak **Arapça'dan Türkçeye** kitaplar çevrildi, İstanbul'un çeşitli yerlerinde kütüphaneler açıldı.
9. Sivil mimari gelişti. Avrupa mimarisi Osmanlı mimarisini etkiledi (Barok mimarisi). Bu dönemde pek çok saray, kütüphane, köşk, çeşme ve kasırlar yapıldı. Bunlar içinde en ünlüleri **Sadabat Kasrı** ve **III. Ahmet Çeşmesidir**.
10. İstanbul ve önemli şehirlerde kütüphaneler açıldı.
11. Yerli malı kullanımına önem verildi.

NOT: Lale Devri'nde askeri alanda ıslahat yapılmamıştır.

lale devrinde **Hollandalı ressam Vanmour ile Türk ressam Levni'nin yaptığı eserler önemlidir. : Levni; Lale Devri'nin en önemli minyatür ustasıdır. Aslı adı, Abdülcemil Çelebi'dir.

PATRONA HALİL İSYANI VE LÂLE DEVRİ'NİN SONU

- Lâle devri, ıslahatlarla birlikte özellikle saray çevresi ve üst düzey idareciler için zevk ve eğlence devri olmuştur.
- Lâle devri boyunca devam eden Osmanlı - İran savaşlarının getirdiği ekonomik bunalım karşısında saray çevrelerinin lüks ve eğlence içinde yaşaması halk arasında hoşnutsuzluk yaratmıştır.
- Patrona Halil adlı bir şahsın başlattığı isyan kısa zamanda büyüdü. Bu isyan sırasında Damat İbrahim Paşa öldürüldü. III. Ahmet tahtan indirildi. Kâğıthane ve Boğaziçi'ndeki yalılar ve köşkler yakıldı. Lâle bahçeleri tahrip edildi. Böylece Lâle Devri sona erdi (1730),

NOT: Lâle Devri, Osmanlı Devleti'nde batının üstünlüğünün kabul edildiği, batının örnek alınarak ıslahatların yapıldığı ilk dönemdir.

I. MAHMUT VE HUMBARACI AHMET PAŞA (1730-1754)

- III. Ahmet'ten sonra tahta geçen I. Mahmut öncelikle İstanbul'un asayişini sağladı. Patrona Halil ve arkadaşları yakalanarak idam edildi.
- Osmanlı ordusunun Avrupa'nın çok gerisinde kaldığını gören I. Mahmut aslen Fransız olan ve İslamı kabul eden Humbaracı Ahmet Paşa'yı durumu düzeltmek için görevlendirdi. Bu dönemde;
- Humbaracı Ahmet Paşa, ordunun topçu ve humbaracı ocaklarını Avrupai tarzda düzenledi. Avrupai tarzda subay yetiştirmek için **Kara Mühendishanesi** açıldı.
- Maliyeyi düzeltmek için çalışmalar yapıldı.

III. MUSTAFA VE BARON DÖ TOT (1757-1774)

1757'de başa geçen III. Mustafa yaptığı ıslahatlarda, Macar asıllı Baron Dö Tot ile sadrazam Koca Ragıp Paşa'dan yararlanmıştı.

Bu dönemde yapılan ıslahatlar:

- Baron Dö Tot, Topçu ocağını "**Sürat Topçuları**" adı altında savaşa hazırlamış, Tophaneyi düzene koymuş, ağır toplar yerine hafif ve hızlı toplar döktürmüştür.

- Haliçte "**Hendesehane**" adıyla denizcilik ve topçuluk öğretimi yapılan bir okul açıldı.
- Deniz subayı yetiştirmek üzere **Deniz Mühendishanesi** açıldı (1773).
- Maliye alanında çalışmalar yapıldı. İli. Mustafa dönemi 18. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin maliyesinin en iyi durumda olduğu bir dönem olmuştur.

I. ABDÜLHAMİD VE HALİL HAMİT PAŞA (1774-1789)

Osmanlı - Rus savaşı nedeniyle duraklayan askeri yeniliklere I. Abdülhamit zamanında sadrazam Halil Hamit Paşa'nın gayretleri ile yeniden başlandı.

Bu dönemde:

- Mühendishaneye bağlı bir **İstihkâm Okulu** açıldı.
- Ulufe alım ve satımı yasaklandı.
- Sürat Topçuları Ocağı geliştirildi.
- Ege ve Karadeniz kıyılarına tersaneler kuruldu.

III. SELİM VE NİZAM-I CEDİT (YENİ DÜZEN) (1789-1807)

Islahatların genel ismi Nizam-ı Cedit'tir. Avrupa tarzında Nizam-ı Cedit ordusu kuruldu. Bunların masrafını karşılamak için İrad-ı Cedit hazinesi kuruldu. Avrupa'dan öğretmen ve subay getirildi. Avrupa'ya ilk kez daimi elçi gönderildi

Kabakçı Mustafa İsyanı ve Nizam-ı Cedit'in Sonu

- Nizam-ı Cedit hareketleri başta Yeniçeriler olmak üzere bir kısım çıkar çevrelerini rahatsız etti.
- Nizam-ı Cedit ordusunun (1806 - 1812) Osmanlı - Rus savaşı sırasında İstanbul'da olmadığını fırsat bilen bazı yeniçeriler Kabakçı Mustafa'nın önderliğinde ayaklandılar.
- Nizam-ı Cedit Ocağı dağıtıldı. III. Selim tahtan indirilerek yerine IV. Mustafa'yı padişah ilan ettiler (1807).

18. YÜZYILDA YAPILAN ISLAHATLARIN GENEL ÖZELLİKLERİ

1. Osmanlı Devleti'nin bilim ve teknik alanında Avrupa'nın gerisinde kaldığı kabul edilerek, Avrupa örnek alınmıştır. Bu dönemde yapılan ıslahatlarda Avrupa'nın etkisi görülmektedir.
2. Gerilemeyi durdurmak için köklü ıslahatlar yapılmıştır.
3. ıslahatlar padişahlar ve devlet adamları tarafından gerçekleştirilmiştir. ıslahatlar daha çok kişilere bağlı kalmıştır.
4. ıslahatlara karşı en büyük tepki yeniçerilerden gelmiştir.
5. ıslahatlara karşı isyanlar çıkmış, çıkan isyanlar sonucunda yapılan ıslahatlar yarım kalmıştır.
6. Bu dönemde yapılan ıslahatlar 17. yüzyılda yapılan ıslahatlara göre daha köklü ve kalıcı olmuştur.
7. ıslahatlar sonucu birçok teknik makine ve buluş İstanbul'a gelmiş

19. YÜZYILDA YAPILAN ISLAHATLAR

II. MAHMUT DÖNEMİ (1808-1839)

1. Kabakçı Mustafa İsyanı'yla III. Selim tahttan indirilmiştir.

2. Alemdar Mustafa Paşa, III. Selim'i tekrar tahta geçirmek istemiş, onun öldürüldüğünü görünce II. Mahmut'u tahta geçirmiştir.

3. Alemdar Mustafa Paşa, ayanlarla SENED-İ İTTİFAK'IN (1808) imzalanmasını sağlamıştır. Bununla, Osmanlı tarihinde ilk kez padişah yönettiği insanlara vergi ve askerlik konularında ödünler vermiştir.

- Polis ve posta teşkilatı kuruldu.
- Tımar ve zeamet kaldırılarak memurlara maaş bağlandı.
- Tıbbiye, Harbiye ve Bando Okulu açıldı.
- İlköğretim mecburi hale getirildi.
- **1826- YENİÇERİ OCAĞI** kaldırıldı. (Vaka-i Hayriye - Hayırlı Olay) Devlet otoritesine karşı koyan yeniçeri ocağının kaldırılmasıyla padişah otoritesi güçlendi. Ocağın kaldırılması ile padişahlar yeniden yönetime egemen olmuştur. Yapılacak islahatların önü açılmıştır.
- Yeniçeri ocağı yerine **ASAKİR-İ MANSURE-İ MUHAMMEDİYE** adlı ordu kuruldu.
- Orduya subay yetiştirmek için: **HARP OKULU** açıldı.
- Ordunun doktor ihtiyacı için: **TIBBİYE** açıldı.
- Sekban-ı Cedit Ocağı kuruldu.
- **Divan-ı ahkâm-ı adliye** adlı yardımcı danışma meclisi kuruldu.
- Tımar sistemi kaldırıldı yerine devlet memurlarına maaş bağlandı.
- Askeri amaçlı **ilk nüfus sayımı** yapıldı.
- Devletin aldığı kararları yayımlamak için **ilk resmi gazete TAKVİM-İ VEKAY-İ** çıkarıldı.
- Devlet memurlarına ceket, pantolon, fes giyme zorunluluğu getirildi.
- Müsadere(devletin ölen kişilerin mallarına el koyması) yöntemi kaldırıldı.
- İstanbul'da ilköğretim zorunlu hale getirildi.
- Avrupa-i tarzda okullar açılmış ve Avrupa'ya ilk defa öğrenciler gönderilmiştir.
- Medreselerin yanında batılı tarzında eğitim veren okullar açıldı
- Ortaokul düzeyinde olan **RÜŞTİYELER** açıldı.
- Divan kaldırıldı yerine **NAZIRLIKLAR(BAKANLIKLAR)** kuruldu

NOT: II. Mahmut döneminde ayrıca ekonomik gelişme için yerli malı kullanımı teşvik edilmiş; kumaş ve deri atölyeleri açılmıştır.

ABDÜLMECİD:

- İlk defa kağıt para basıldı.
- Galatasaray Sultanisi, Mülkiye, Darüşşüfaka ve Sanat okulları açıldı.
- Yeni yönetim birimleri oluşturuldu. Bunlar; il, liva, kaza, nahiye ve köylere ayrıldı.

****Abdülmeccit dönemindeki en önemli yenilikler **Tanzimat Ve Islahat Fermanları'nın** yayımlanmasıdır.

Bu fermanların yayınlama nedenleri şunlardır:

*Avrupalı Devletlerin Osmanlı devletinin içişlerine karışmasını önlemek

*Osmanlı devletinde yaşayan tüm halkların haklarını korumak

*Osmanlı devletinin parçalanmasını önlemek.

TANZİMAT FERMANI(GÜLHANE HATT-I HÜMAYUNU)

YAYINLANMA TARİHİ:1839

(Mustafa reşit paşa tarafından hazırlandı)

Fransa İhtilali'nin sonuçlarının etkisi, Tanzimat Fermanı'nın (Gülhane Hattı Hümayun] kabul edilmesini sağlamıştır.

UYARI: Bu fermanın en önemli özelliği Osmanlı tarihinde ilk kez, kanun gücünün padişah üzerinde olduğunun kabul edilmesidir.

ÖNEMLİ MADDELERİ:

*Herkes kanunlar önünde eşittir.

*Tüm Osmanlı halkının ırz, namus, mal ve can güvenliği devletin güvencesi altına alınacaktır.

*Herkesten gelirine göre vergi alınacaktır.

*Herkes mal ve mülk hakkına sahiptir; bunları miras bırakabilir.

*Mahkemeler herkese açık olacak; kimse yargılanmadan cezalandırılmayacaktır.

TANZİMAT FERMANIN ÖNEMİ:

✚ Tanzimat Fermanı laik okullarla birlikte medresenin varlığını da kabul ettiği için eğitimce ikiliğin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

✚ Osmanlı halkının bütününe can, mal ve ırzının korunması devlet güvencesine alınmıştır.

✚ Vergiler gelire göre alınacaktır.

✚ Askerlik ocak olmaktan çıkmış, zorunluluk haline getirilmiştir.

✚ Avrupa tarzında laik mahkemeler kurulmuştur.

✚ Miras hakkı yasallaşmıştır.

✚ Bu dönemde batılı aydın ve devlet adamları yetişmiştir.

UYARI: Tanzimat Fermanı uygulama alanı bulamadı.

Çünkü kendilerini devletin asıl sahibi olarak Müslüman Türk halkı, azınlıklarla aynı haklara sahip olmak istemedi. Bunun sonucu olarak Islahat Fermanı'na gereksinim duyulmuştur

Diğer Ekonomik ve Siyasi Gelişmeler

1. Avrupa'daki teknik ve bilimsel gelişmelere ayak uydurulmayışı, Osmanlı Devleti'nin duraklamasına, gerilemesine, daha sonra da dağılmasına neden olmuştur.
2. Özellikle Endüstri Devrimi ile birlikte Osmanlı Devleti'nin açık pazar olması işsizliğin artmasına, atölyelerin kapanmasına ve daha çok dışa bağımlı duruma düşmesine neden olmuştur.
3. 1854'te başlayan dış borçlar, Abdülaziz Dönemi'nde had safhaya ulaşmıştır.
4. İmzalanan anlaşmalarla birlikte dış borçlar ödenemeyecek boyutlara ulaşmıştır.

II. ABDÜLHAMİT DÖNEMİ

1. Alacaklı ülkeler, 1881'de bir araya gelerek, Düyun-u Umumiye'yi (Genel Borçlar İdaresi) kurmuşlardır.
2. 1882'de çalışmalarına başlayan bu kuruluş Osmanlı Devleti'nin gelirlerini bizzat kendisi toplamış ve alacaklarını tahsil etmeye başlamıştır.

1876'da I. Meşrutiyet Dönemi başladı.

- 1876'da I. Meşrutiyet Genç Osmanlılar (Jön Türkler/Namık Kemal, Mithat Paşa, Ziya Paşa)'ın çalışmalarıyla II. Abdülhamit tarafından ilan edildi.
- I. Meşrutiyet'in ilanı ile; padişahın yetkileri kısıtlandı.
- Halk ilk kez yönetime katılma hakkı elde etti. 23 Aralık 1876'da Kanun-i Esasi kabul edildi.

NOT: Kanun-i Esasi, Osmanlı Devleti ve Türk tarihinin ilk anayasasıdır.

- Anayasaya göre, padişah meclisi kapatma yetkisine sahipti. II. Abdülhamit, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nı (93 Harbi) bahane ederek meclisi kapattı ve milletvekillerini Malta'ya sürgüne gönderdi.
- Meşrutiyeti yeniden kurmak isteyen aydınlar İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni kurdular.
- İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin (Enver Bey ve Niyazi Bey) baskılarına daha fazla dayanamayan II. Abdülhamit 23 Temmuz 1908'de **II. Meşrutiyet'i ilan etti**. Kanun-i Esasi bazı değişiklikler yapılarak yeniden ilan edildi. Padişahın meclisi açma-kapama yetkisi kısıtlandı, sürgüne gönderme yetkisi elinden alındı.

31 Mart Olayı: Meşrutiyet yönetimine karşı olanların kışkırtmaları sonucu 13 Nisan 1909 günü (Hicri takvime göre 31 Mart) İstanbul'da ayaklanma çıktı. Ayaklanmayı bastırmak için İttihat Terakki Cemiyeti, Hareket Ordusu adı verilen bir birliği Selanik'ten İstanbul'a gönderdi. Ordunun kurmay başkanı, Mustafa Kemal idi. İsyana bastırıldı. II. Abdülhamit tahttan indirildi.

ISLAHAT FERMANI

YAYINLANMA TARİHİ: 1856

Paris Anlaşması'ndan iyi koşullar elde etmek için Islahat Fermanı yayınlanmıştır.

ÖNEMLİ MADDELERİ:

- *Azınlıklara din ve mezhep özgürlüğü tanınacak, kilise ve okul açmalarına izin verilecek.
- *Gayrimüslimleri (Müslüman olmayan) küçük düşürecek ifadeler kullanılmayacak.
- *Gayrimüslimlerde Müslümanlar gibi devlet memuru olabilecek.
- *Azınlıklar askerlik hizmetlerini bedelli olarak yapabileceklerdir.

ISLAHAT FERMANININ ÖNEMİ:

- *Bu ferman ile daha çok gayrimüslimlerin yani Hıristiyan, Yahudi gibi azınlıkların hakları düzenlenmiştir.
- *Azınlıklara devlet memuru olma hakkı verilmiştir.
- *Azınlıklara verilen geniş haklar Müslüman halkın tepkisini çekmiştir.
- Azınlıklar Müslümanlardan daha fazla hakka sahip olmuşlardır.
- *Tanzimat'tan farklı olarak, uygulanacağına dair Avrupa Devletlerine garanti verilmiştir.
- *Din değiştirmeden memur olma olanağı sağlanmıştır.
- *Azınlıkların paralı askerlik yapmaları hükmü yürürlüğe konulmuştur.
- *Azınlıkların ekonomik ve kültürel haklarını geliştirmek için her türlü olanak sağlanmıştır.

4.ÜNİTE:ZAMAN İÇİNDE BİLİM

KAZANIMLAR:

1. İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelerine katkılarına örnek verir.
2. Yazının kullanım alanları ve bilgi aktarımındaki önemi
3. Türk-İslam bilim adamlarının bilimsel gelişim sürecine katkıları.
4. Rönesans ve Reformla başlayan gelişmelerin günümüze etkisi.
5. Tarihsel süreçte düşünceyi ifade etme ve bilim özgürlüklerini bilimsel gelişmelerle ilişkilendirir.
- 6.

BİLİNMEŞİ GERKEN KAVRAMLAR:

-Çağ -Keşif -Milat -Uygarlık - Buluş -Bilim

YENİÇAĞ'DA AVRUPA'DAKİ YENİ BULUŞLAR VE SONUÇLARI

Yeni Buluşlar=

(Tekerlek, barut, mum, mürekkep, cam, yazı)

Kâğıt, Barut, Pusula ve Matbaa Talas Savaşı (751) ile Müslümanlara, Haçlı Seferleri ile de Avrupa ya geçti.

BULUŞLARIN SERÜVENİ

İnsanların, avladıkları hayvanları kesip parçalamak, kemikleri kırmak için çakılları ve taşları kullandıkları zamandan beri bu aletlerde sürekli devam edecek bir gelişme, teknolojik gelişmeler başlan bulunuyordu.

CAM: Camın hammaddesi kumdur. Kumun yapısında bulunan silisyum dioksit, yüksek sıcaklıkta erir. Camın dayanıklı olmasını sağlamak, yumuşaklığını artırmak ve renk katmak için çeşitli maddeler katılır.

Evlerde kullandığımız cam eşyalarının dışında yeni yapılan iş merkezlerinin birçoğunun dış yüzeyleri de cam bloklarla kaplanmaya başlanmıştır. Camın hafif olması ve aydınlığı sağlaması yanında estetik olması da kullanım alanını genişletmiştir.

Mezopotamya'da bulunan ilk cam örneklerinin tarihi MÖ 3. yüzyıla dayanır. MÖ 1000 yıllarında Mısırlılar cam elde etmeyi başardılar. Suriyeli cam ustaları "Cam Üfleme Tekniği"ni kullandılar.

Türklerde cam sanatı Selçuklularla beraber başladı ve İstanbul'un alınışından sonra Osmanlı döneminde gelişti. İstanbul ve çevresinde 14. yüzyılın başlarında "Çeşm-i Bülbül" adı verilen bir cam çeşidi yapılmaya başlandı. Türkiye'de ilk cam fabrikası 1934 yılında Paşabahçe'de kuruldu.

Çeşm-i Bülbül: Anadolu atölyelerinin çıkardığı bir üründür. Bu teknik, modern cam endüstrisinin ilerlemiş yöntemlerinin bile geleneksel ustaların çalışmalarını geçemediği bir tekniktir.

MÜREKKEP: Günümüzden yaklaşık yedi bin yıl önce Mezopotamya'nın verimli topraklarında tarımın gelişmesiyle yazılı kayıtlar tutma zorunluluğu ortaya çıktı. Babiller ve Mısırlıların başlangıçta kullandıkları yazma aracı basit çakmak taşı iken, bunun yerini ucu yontulmuş çubuk aldı. MÖ 1300'e doğru Çinliler ve Mısırlılar kandillerde

aydınlatmadan oluşan isi su ve bitki zamlarıyla karıştırarak hazırlanan mürekkebi buldular.

İlk çağlarda kullanılan mürekkep, parşömen üzerine yazmak için deriye iyice sinen ve silinmesi kolay olmayan, özel dayanıklı bir mürekkepti. Bu mürekkep, bugünde birçok mürekkeplerin yapıldığı gibi mazı soyundan (mürekkep kozası) demir sülfattan ve reçineden (ya da Arap zamlından) yapılırdı.

Eski mürekkebin önemli bir özelliği, yazının renginin yazarken çok soluk olması ve daha sonra kendi kendine kararmasıydı. Günümüzde kullanılan mürekkep de ise içine boya katılmasından dolayı böyle bir durum yaşanmıyor dolayısıyla yazan kişinin de okuyan kişi kadar iyi görebilmesini sağlıyor.

TEKERLEK: Tekerlek bütün çağların en önemli mekanik icadıdır. Makinelerin çoğunda, saatlerde, yel değirmenlerinde, buhar makinelerinde ayrıca otomobil, bisiklet gibi taşıtlarda tekerlek ve tekerlek ilkesine dayanan dişli ve çarklar vardır.

Kesile ağaç kütüklerinin yuvarlanmasının görülmesi tekerleğin atası sayılır. En eski tekerlek yaklaşık 5000 yıl önce Mezopotamya'da yapılmıştır. Çömlekçilerin toprağı şekillendirmede yardımcı bir araç olarak kullandıkları tekerleğin arabalara takılması ulaşımda köklü bir dönüşüme neden oldu. İlk tekerlek kalın kalasların, yan yana getirilip tutturulduktan sonra yuvarlak biçimde kesilmesiyle elde edilen disklerdi. MÖ 200 yılında parmaklı (ispitli) tekerlek icat edildi. Parmaklıkları deri ya da metal şeritle sağlamlaştırıldı. Böylece ilk lastikler ortaya çıktı. Zamanla sabit bir dingilin çevresinde dönen tekerlekler yapıldı.

MUM: Günümüzden yaklaşık 2000 yıl önce ortaya çıktı. Mum çevresi balmumuyla ya da don yağıyla sarılmış bir fitilden oluşur, yakılan fitilin alevi balmumunun ya da don yağının bir bölümünü eritir; böylece fitil sürekli yanarak ışık saçar. Bu bakımdan mum, kullanılması daha kolay bir yağ lambasıdır.

Yağ lambaları ve mumlar gazyağıyla aydınlatmanın yayınladığı 19. yüzyıla kadar başlıca yapay ışık kaynakları olmayı sürdürdüler.

BARUT: Çinliler tarafından bulunmuştur. Daha sonra Türkler vasıtasıyla Çinlilerden Müslüman Araplara geçmiştir. Haçlı Seferleri sırasında Avrupalılar barut yapmayı Müslümanlardan öğrendiler Barut sayesinde top, tüfek gibi ateşli silahlar yapıldı. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul surlarını yıkabilecek toplar yaptırmayı, Avrupa krallarının işine yaradı. Krallar büyük toplar sayesinde söz geçiremedikleri derebeylerin şatolarını yıktılar, böylece Avrupa'da derebeylerin egemenliklerine son veren krallar siyasi güçlerini artırdılar. Ateşli silahlarda kullanılan barut yol yapımında, maden çıkarılmasında da kullanılmaktadır.

SÖZ UÇAR YAZI KALIR

Günümüzden yirmi bin yıl önce mağara duvarlarına çizilen hayvan resimleriyle başlayan insanın iz bırakma tutkusunu, altı bin yıllık bir geçmişi olan yazının ortaya çıkarılmasında atılan ilk adımlardır.

Tarih, insanın yazıyı bulmasıyla başladı. Konuşurken çıkarılan seslere bir takım işaretler karşılık olabiliyordu. İlk yazı nesnelere gösteren resimler şeklindeydi. Konuşma dilini yazı diline çevirmeyi başaran Sümerler düşünceyi ve tarihi gelecek kuşaklara bırakma yöntemini bulmuş oldular. Sümerlerin kil tablet üzerine yazdıkları harflerin biçimi çiviye benzediği için bu yazıya **çivi yazısı** adı verildi. Çivi yazısını Babil ve Hitit gibi uygarlıklarda kullanmışlardır. Eski Mısırlıların kullandığı resimli yazıya "**hiyeroglif**" denir. Bu yazıda harfler resimlerle ifade edilir. Hiyeroglif yazılar yalnızca duvara ve anıtlara yazılırdı. Güney Amerika uygarlığı olan İnkalar "**Khipu**" adı verilen düğümlerden oluşan ip demetlerinden yararlanıyorlardı. "**Khipu**"lar sayısal kayıtları tutmak için kullanılmakta her ip farklı renkte ve farklı düğüm şeklindeydi. Fenikeliler yazıyı çeşitli harflerle anlatarak ilk alfabeği icad ettiler. Bu alfabe Yunanlılar ve Romalılar tarafından da geliştirilerek Latin Alfabesi oluşturulmuştur. Gutenberg ise yazıyı daha seri bir şekilde kopyalayan bir matbaa geliştirmiştir. (1457)

Osmanlı Devleti'nde Kâğıt ve Matbaa

Dünya'da bilinen ilk matbaa Budizm'in Japonya'da yayılması için Çinliler tarafından kullanılmıştır.

Asya'da yer alan Uygurların da matbaacılık faaliyetine başlamalarında komşuları olan Çin etkili olmuştur.

Matbaanın başlangıcının tam olarak bilinmemesine rağmen modern matbaayı 15. yüzyılın ortalarında Alman matbaacı **Johanne Gutenberg** yapmıştır.

Matbaanın Osmanlı Devleti'nde kullanılması 18. yüzyılda gerçekleşmiştir. Ancak Osmanlı Devleti'nde yaşayan Musevi ve Ermeni azınlıklar matbaayı kullanarak kendi dillerinde kitaplar basmışlardır.

1727'de ilk Türk matbaası kurulana kadar Türkçe kitap basılmamıştır.

Osmanlı Devleti, Lale Devri'nde Batı'nın ilerleyişini takip etmek için Avrupa ülkelerine elçilikler açmış ve konsoloslara atanmıştır. Bunlardan biri olan ve Fransa'ya elçi olarak atanan 28 Mehmet Çelebi'den, Fransa'nın uygarlık, eğitim, askerî alandaki gelişmeleri takip ederek rapor etmesi istenmiştir. 28 Mehmet Çelebi'nin oğlu olan Said Mehmet Efendi, gelişmenin eğitimden kaynaklandığına ve bunun için matbaanın gerekli olduğuna inanmıştır.

Osmanlı Devleti'nde Türk matbaacılığının ortaya çıkmasında önemli şahsiyetlerden biri İbrahim Müteferrika'dır. İbrahim Müteferrika önemli bir diplomat olmasına rağmen özellikle yayımcı kişiliği ile tanınmıştır. 1719 yılından itibaren matbaacılıkla ilgilenen İbrahim Müteferrika, 1726 yılında **Matbaanın Gereklere** adlı bir dilekçeyle dönemin sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa ile şeyhülislamı başvurdu. Ancak sadece din dışı kitapların basımı için izin alabildi. 1727 yılında da Said Efendi ile birlikte ilk Osmanlı matbaasını kurdu.

Matbaanın Osmanlı Devleti'ne geç gelmesinin nedenleri:

1. Dinî tutuculuk, 2. Teknik nedenler, 3. Toplumun hazır olmaması, 4. Hattatlık mesleğinin yaygın ve geleneksel bir uğraş olarak etkin olmasıdır.

İLK ÇAĞDA YETİŞEN BİLİM ADAMLARI VE BİLİMSEL ÇALIŞMALARI

Anadolu'da yetişen bilim adamlarına baktığımız zaman:

- **Teodorus**, kilit ve anahtarı bulmuştur.
- **Hipokrat**, tıbbın temellerini atmıştır.
- **Heredot**, tarihin babası sayılmaktadır.
- **Demokritus**, atom sözcüğünü günümüz anlamda ilk kez kullanmıştır.
- **Anaksogoros**, ilk astronom olarak kabul edilmektedir.

Yunanistan'da yetişen bilim adamları:

- **Homeros**, Yunanistan'ın gelenek ve göreneklerini, inançlarını ele aldığı "İlyada ve Odysseia" destanlarını yazmıştır.
- **Hesiodos**, Yunanistan'da ünlü bir şair olup, "Tanrıların Doğuşu, İşler ve Günler" adlı eserleriyle önemli bir kişiliktir.

Hellenik dönemde yetişen bazı bilim adamları Pisagor, Platon, Ödoksos, Aristo, Zenon, Arşimet'tir.

- **Pisagor**, bugün "Pisagor teoremi" olarak bildiğimiz "Bir dik üçgenin dik kenarlarının karelerinin toplamı, hipotenüsün karesine eşittir" ifadesini ortaya koymuştur.
- **Arşimet**, suyun kaldırma kuvvetini bulmuştur. Bu buluş günümüzdeki gemilerin yapılmasına temel teşkil etmiştir. Roma döneminde yetişen bilim adamları, Menelaus, Batlamyus, Dioscorides, Galen, Diafantos'tur.
- **Menelaus**, günümüzde "Menelaus teoremi" olarak bilinen düzlem ve küresel üçgenlere dair teoremi ortaya koymuştur.
- **Batlamyus**, astronominin sentezini yapmış, geometrik bir sistem kurmuştur. Yerin küresel olduğunu ve evrenin merkezinde ve hareketsiz olduğunu savunur. Batlamyus'un "Coğrafya" adlı eseri ünlüdür.

ORTA ÇAĞDA BİLİM

Orta Çağ İslam Dünyasında Bilimsel Faaliyetler

İslam kültürü ve bilimsel faaliyetler, farklı kültürlerin etkisiyle şekillenmiştir. Harezmi, Biruni gibi bilim adamları Hindistan, İran ve Bizans gibi kültürlerden etkilenmiştir. İslam dünyasında, devlet adamlarının bilimsel faaliyetleri desteklemesi sonucu bilimsel gelişmeler sağlanmıştır. İslam topraklarında bilim evleri ve gözlem evleri görülmektedir. Bu dönemde astronomi, matematik, fizik, kimya, biyoloji, coğrafya, tıp, teknik ve tarih alanlarında önemli bilimsel çalışmalar görülmektedir.

İslam kültürü, sınırların genişlemesi ile birlikte geniş alanlara yayılmıştır. Müslümanların Avrupa'ya geçmesi ile İslam kültürü Avrupa'ya yayılmıştır. İbn-i Sina, Biruni, Farabi, Harezmi gibi bilim adamlarının eserleri, Latinceye çevrilmiştir. Avrupalılar, İslam devletlerinde medreseleri örnek alarak, üniversiteler kurmuşlardır.

Orta Çağ Avrupa'sında özgür düşünce ortamı ve bilimsel çalışmalar yokken, İslam dünyası aydınlanma çağını yaşıyordu. Bilimsel çalışmalar en üst seviyede idi.

TÜRK İSLAM DEVLETLERİNDE BİLİM VE BİLİM ADAMLARI

Matematik alanında

Harezmi, Abdülhamit İbn Türk, Ömer Hayyam, Nasirüddin-i Tusi gibi bilim adamlarının çalışmaları görülür. **Nasirüddin-i Tusi**, "Kesenler Teoremi" adlı eseriyle Trigonometrik çalışmalara yer vermiştir. Kenar açı bağıntısını bulmuştur.

Ömer Hayyam, cebir konusunda üçüncü derece denklemlerin çözümüne katkıda bulunmuştur. Celali takvim adıyla bilinen takvimi hazırlamıştır.

Tıp alanında

Zehravi, İbn-i Rüşd, İbn-i Sina, İbn-i Nefis gibi bilim adamlarının çalışmaları görülür.

İbn-i Sina, tıp alanının yanında felsefe, astronomi, matematik, fizik, kimya gibi alanlarda da çalışmalar yapmıştır. "Kanun" adlı eserinde hekimlik, ilaçlar, cerrahi yöntemler hakkında bilgi verir. Onun bu eseri Avrupa'da ders kitabı olarak okutulmaktadır.

Zehravi, cerrahi alanında önemli bir yere sahiptir. "El-Tasrif" adlı eseri, Avrupa'da Latinceye çevrilerek Oxford Üniversitesinde okutulmuştur.

Astronomi alanında

Fergani, Beyruni, Bitrucci, Uluğ Bey, Battani gibi bilim adamlarının çalışmaları görülür.

Uluğ Bey, Semerkant'ta medrese ve gözlemevi, bilimsel çalışmaların gelişmesinde etkili olmuştur. Bu medrese ve gözlemevinde Ali Kuşçu ve Kadızâde-i Rumi gibi devrin önemli bilim adamları çalışmalar yapmıştır. "Uluğ Bey Zici" adlı eseri astronomi konusunda önemli bilgiler vermektedir. **Biruni**, "Mesud'un Kanunu" adlı eserinde önemli astronomik bilgiler vermiştir.

Fizik alanında

Farabi, İbn-i Sina ve İbn'ül Heysem gibi bilim adamlarının çalışmaları görülür. **Farabi**, "Boşluk Üzerine" adlı yazmış olduğu eserinde doğada boşluğu kabul etmez. Aristo fiziğinin yetersiz olduğunu ortaya koymuştur. İslam devletlerindeki bilimsel gelişmeler, Selçuklular zamanında devam etmiştir. Türk-İslam devletlerinde bilgin, filozof ve sanatkârlar yetişmiştir. Bu dönemde Bağdat'ta kurulan Nizamiye Medreseleri, bilim ve kültür hayatının canlanmasında etkili olmuştur.

ORTA ÇAĞ VE YENİÇAĞ AVRUPASINDA BİLİM

Kavimler göçü ile birlikte Avrupa'da Hıristiyanlık geniş alanlara yayılmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan kiliseler ekonomik, siyasi ve dini güçleri ellerinde toplamışlardır. Bilimsel ve akılcı düşüncüyü reddederek kişisel düşüncüyü yasaklamışlardır. Kutsal kitapları olan İncil'i kendi çıkarları doğrultusunda yorumlayarak halkı yanlış bilgilendirmişlerdir.

İskenderiye Kütüphanesi'ni yakmış, çeşitli bilim adamlarını idam ettirmişlerdir. Aforoz (dinden atma) Endülüjans (Günahların atfedilebileceği belge) gibi yetkileri kullanarak siyasi bir güç sağlamışlardır.

Yeni Çağdaki bilimsel çalışmalarda etkili olan gelişmeler: Orta Çağın sonlarına doğru, insan ve doğa sevgisinin ön plana çıkması ile birlikte eski Yunan ve Helen uygarlıklarının incelenmesi sonucu bilimsel çalışmalar başlamıştır.

Yeni Çağ Avrupa'sında bilimin ortaya çıkması ve gelişmesinde etkili olan barut, pusula, kâğıt ve matbaa Haçlı Seferleri ile birlikte Avrupa'ya geçmiştir.

Barut

Barutun ateşli silahlarda kullanılmasıyla birlikte Orta Çağ Avrupa'sındaki Feodalite (Derebeylik) sistemi zayıflarken, merkezi krallıklar güç kazanmıştır. Bu durum Avrupa'nın siyasi yapısını değiştirmiştir.

Kâğıt

Kâğıt, uygarlaşma yolunda icat edilmiş en önemli buluşlardan biridir. İlk olarak Mısırlılar "papirüs" adını verdikleri bitkilerin üzerine yazılar yazmışlardır. Mezopotamyalılar kil tabletlere, Çinliler ipekli kumaş üzerlerine yazmışlardır.

Çinliler bu kumaşların çok pahalı olmasından dolayı, arayış içerisine girerek kâğıdı icat etmişlerdir.

Kâğıdın kullanılması ile birlikte Avrupa'da ve dünyada kültür aktarımı sağlanmıştır. Avrupa'da bilimsel çalışmaların yapıldığı "Aydınlanma Dönemi" başlamıştır.

Matbaa

İlk olarak Çin'de kullanılan matbaa, Uygur Türkleri tarafından geliştirilmiştir. Günümüz modern anlamdaki matbaayı Jan Gutenberg ortaya koymuştur.

Matbaa sayesinde yazılmış olan eserler çoğaltılarak geniş kitlelere hitap etmiştir. Matbaa uluslararası kültürel etkileşimin yaşanmasında önemli bir yere sahiptir.

Pusula

Pusula, insanların yön bulma aracıdır. İlk olarak Çin'de görülen bu icat, mıknatıslı taşlardan yapılmıştır. Kristof Kolomb, pusulanın sapma açısını hesaplamış ve günümüz modern pusulasının yapılmasında etkili olmuştur.

İnsanlar pusula ile birlikte denizlere rahatlıkla açılabilme imkanı bulmuşlardır. Bu da Coğrafi Keşifler'e neden olmuştur. Coğrafi Keşiflerle birlikte insanlar yeni yerler keşfetmiştir. Dünya'nın yuvarlak olduğu anlaşılmıştır. Coğrafi Keşiflerle birlikte Avrupa'da ekonomik refah artmıştır.

OSMANLILARDA BİLİM

- **Ali Kuşçu**, 15.yy'da yaşamış ve matematik, astronomi alanlarında çalışmalar yapmıştır. Osmanlı Devleti'ne hizmet etmeye başladığında, İstanbul'un coğrafi koordinatlarını belirlemiş ve güneş saatleri yapmıştır. "Fethiye" ve "Muhammediye" adı verilen astronomi ve matematik kitapları vardır.

- **Takiyuddin**, matematik alanında önemli çalışmalar yapmıştır. İkinci derece denklemlerin çözümünü yapmıştır. "Işığın Niteliği ve Görmenin Oluşumu" adlı eseri önemlidir.

- **Piri Reis**, dünya haritası ile "Denizcilik Kitabı" adlı eseri ortaya koymuştur. Denizcilik Kitabı'nın da, Akdeniz, Çin Deniz'i, Hint okyanusu ve Kızıl Deniz'le ilgili önemli bilgiler vermiştir. Böylece denizciler bu kitaptan yararlanmışlardır.

- **Katip Çelebi**, coğrafi bilgiler içeren "Cihan-Numa" adlı eseri ile ünlüdür. Dünyadaki birçok bölgenin iklimi, coğrafi yapısı, idari ve siyasi yönleri hakkında bilgi verir.

COĞRAFİ KEŞİFLER

15. ve 16. yüzyıllarda Avrupalıların yeni ticaret yollarının, okyanusların ve kıtaların bulunması, bilinmeyen yerlerin keşfedilmesi amacıyla yaptıkları gezilere "Coğrafi Keşifler" denir.

Coğrafi Keşiflerin Nedenleri

- Doğu ülkelerinin zenginliği ve Avrupalıların buralara gitmek için yeni yollar aramaları.
- İpek ve Baharat yolları ile gelen malların çok el değiştirmesinin fiyatları artırması, Avrupalıların bu ticaret mallarını ilk elden almak istemeleri.
- Coğrafya bilgisinin ilerlemesi, yeni ve doğru haritaların yapılması.
- Pusulanın geliştirilmesi sayesinde gemicilerin, büyük denizlere ve okyanuslara daha kolay açılmaya başlaması.
- Dayanıklı ve sağlam gemilerin yapılması, cesur gemicilerin yetişmesi.
- İstanbul'un fethinden sonra Türklerin, Doğu ticaret yollarına (İpek ve Baharat yolları) hâkim olmaları ve Avrupalıların açık denizlere çıkma ihtiyacı hissetmeleri.
- Avrupa'da değerli madenlerin az bulunmasından dolayı kralların (İspanya ve Portekiz) gemicileri desteklemesi.
- Avrupalıların Hıristiyanlık dinini yaymak istemeleri.
- Avrupalıların dünyayı tanımak istemeleri.

KEŞİFLER

- İlk keşif seyahatleri, Atlantik Okyanusu ve Afrika sahillerinde 14. yüzyılın başlarında Fransız ve Cenevizli gemiciler tarafından yapılmıştır. Bu seyahatler sonucunda Kanarya ve Azor Adaları keşfedildi.
- Coğrafi Keşifleri ilk başlatanlar Portekizliler ve İspanyollarıdır.

Portekizlilerin Keşifleri

- Portekizli Bartelmi Diyaz, Afrika'nın güneyini dolaşarak Ümit Burnu'nu buldu (1486). Böylece Hindistan'a deniz yolu ile ulaşma imkânı elde edilmiş oldu.
- Portekizli Vasko dö Gama, Ümit Burnu'nu dolaşarak Hindistan'ın Kalküta Limanı'ndan Portekiz'e ulaştı. Böylece Hint Deniz Yolu'nu buldu (1497).
- Portekizliler Güney Amerika'da Brezilya'yı da keşfettiler (1500).

İspanyolların Keşifleri

- Kristof Kolomb 1492 yılında Amerika'nın orta ve güney kıyılarını buldu, fakat yeni bir kıta bulunduğunu anlamadı.
 - Kristof Kolomb'un ölümünden sonra Ameriko Vespuçi adında bir İtalyan gemici, Amerika'nın yeni bir kıta olduğunu ilan etti (1492-1502). Bu yeni kıtaya Amerika denildi.
 - Portekizli Macellan ve Del Kano, Dünya'yı dolaşarak yuvarlak olduğunu ispatlamak için 1519'da Atlas Okyanusu'na açıldı. Filipin adalarında yerlilerle yapılan savaşta Macellan hayatını kaybetti. Dünya gezisini Del Kano tamamladı. Böylece dünyanın çevresi ilk kez dolaşarak yuvarlak olduğu ispatlandı (1519-1522).
- NOT: Hollandalılar Güney Asya ülkelerini, İngiliz ve Fransızlar da Kuzey Amerika'nın iç kısımlarını keşfettiler.

Coğrafi Keşiflerin Sonuçları

Siyasi Sonuçları

- Osmanlı Devleti Hint ticaret yolunun hakimiyeti için Portekizliler ile, Akdeniz hakimiyeti için ise İspanyollar ile mücadele etti.
- Yeni ada ve kıtaların keşfi gerçekleşti.
- İspanyol ve Portekizliler geniş ülkeler elde ederek ilk sömürge imparatorluklarını kurdular.

Ekonomik Sonuçları

- Yeni ticaret yolları bulundu, Baharat ve İpek Yolları önemini kaybetti.
- Akdeniz kıyısındaki limanlar önemini kaybetti. Buna karşılık Atlas Okyanusu kıyısındaki limanlar önem kazandı.
- Keşfedilen bölgelerdeki değerli eşya ve madenler Avrupa'ya taşındı. O zamana kadar "toprak" temel zenginlik kaynağı iken, bundan sonra "altın ve gümüş" temel zenginlik kaynağı oldu.
- Burjuva sınıfı güçlendi. Bu durum, Avrupa'nın siyasi ve sosyal yapısında değişikliklere neden oldu.
- İslam ülkeleri yoksullaştı.
- İpek yolu ticaretinin önemini kaybetmesi sonucunda Türkistan hanlıkları zayıfladı.

Coğrafi Keşiflerin Osmanlı Devleti'ndeki Etkileri:

- Avrupa'nın Osmanlı Devleti'ne bağımsızlığı azaldı.
- Akdeniz limanlarının önem kaybetmesi, Osmanlı Devleti'nin ticari gelirlerini azalttı.
- Osmanlı topraklarında ticaret ile uğraşan köy ve kasabalarda ekonomik durum zayıfladı.
- Osmanlı Devleti, Coğrafi Keşiflerin olumsuz etkilerini önlemek için;
- Süveyş Kanalı Projesi'ni gerçekleştirmek istedi. Fakat bunu ancak 1869'da gerçekleştirebildi.
- Hint Okyanusunda Portekizliler ile savaştı fakat üstünlük kuramadı.
- Don - Volga Kanalı Projesi'ni gerçekleştirerek İpek Yolu'nu tekrar canlandırmak istedi. Fakat bunda da başarılı olmadı.
- Akdeniz limanlarını yeniden canlandırarak gümrük gelirlerini artırmak için Avrupalı devletlere kapitülasyonlar verdi.

Bilimsel Sonuçlar

- Yeni ırklar, kültürler, hayvanlar, bitkiler keşfedildi.
- İnsanlarda merak ve araştırma isteği uyandı.
- Düşünce dünyasında önemli gelişmeler meydana geldi.
- Rönesans ve Reform Hareketleri'ne zemin hazırlandı,
- Avrupa'da sanattan zevk alan ve sanatçıları koruyan "Mesen" sınıfı ortaya çıktı.

Dini Sonuçları

- Kiliseye olan güven sarsıldı.
- Hıristiyanlığa ait inançlar temelinden sarsıldı.
- Avrupa'da dine dayalı dünya görüşü değişti.

Coğrafi Keşiflerin Türk Dünyası Üzerindeki Etkileri

Coğrafi Keşifler, Müslüman ülkeler açısından büyük zararlara neden olmuştur. İslam ülkeleri yoksullaşmış, Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyetinde olan İpek ve Baharat Yolları önemini kaybetti. Osmanlı topraklarında kervan yolları boyunca faaliyet gösteren halk ve zanaatkarlar işsiz kaldı. Bu durum Osmanlı Devleti'nde ekonomik sıkıntılara ve Celali İsyânları'na zemin hazırlamıştır.

RÖNESANS (Yeniden Doğuş)

15. ve 16. yüzyılda Avrupa'da güzel sanatlar, edebiyat ve düşünce alanında meydana gelen yenilikler ve gelişmelere "Rönesans" denir.

Rönesans'ın Nedenleri

- ✚ Eski Çağ'dan kalma edebiyat, sanat ve bilim eserlerinin incelenip değerlendirilmesi ve üniversitelerde okutulması.
- ✚ Kâğıt ve matbaanın yaygın olarak kullanılmasıyla yeni buluş ve düşüncelerin her tarafa yayılması, okuma-yazma oranının, bilim ve kültürün artması.
- ✚ Coğrafi Keşifler sonucunda Avrupa'da sanattan ve edebiyattan zevk alan zengin ve üstün bir sınıfın ortaya çıkması.
- ✚ Avrupa'da oluşan bu zengin sınıfın bilim adamları ve sanatçıları desteklemesi.
- ✚ Bizans ve Roma dönemine ait eserlerin tanınması ve bunların benzerlerinin yapılmaya çalışılması.
- ✚ Haçlı Seferleri ve Coğrafi Keşifler sonucu kilise ve din adamlarının inanç ve düşünce üzerindeki baskılarının azalması.

✚ İstanbul'dan ayrılarak İtalya'ya giden bilginlerin eski Yunanca eserleri öğretmesi.

NOT: Rönesans ilk İtalya'da başlamış, daha sonra diğer Avrupa ülkelerine yayılmıştır.

Rönesans'ın İtalya'da Başlamasının Nedenleri

- ✚ İtalya'nın Akdeniz ticaretinden dolayı diğer devletlere göre daha zengin olması
- ✚ İtalya'da Roma, Helen ve Yunan kültürlerinin izlerinin bulunması
- ✚ İtalya'da siyasi birliğin olmaması, merkezi otoritenin olmamasının özgür bir ortama yol açması
- ✚ İtalya'nın İslam dünyası ile olan yakınlığı
- ✚ İtalya'nın Hıristiyan dünyasının dini merkezi olması
- ✚ İstanbul'un fethinden sonra bilim adamlarının İtalya'ya gitmeleri

NOT: Rönesans Dönemi ile birlikte edebiyat, heykel, mimari, astronomi, tıp gibi birçok alanda yeni eserler verilmiş. Bu dönem sanatçılarına örnekler: Leonardo da Vinci (MonaLisa), Mikelanj, Rafael, Alber Durer resim alanında, Erasmus, Luther, Makyavel, Shakepeare (Şekspir), Servantes, Bacon (Beykın), Montaigne (Monteyn) edebiyat alanında önemli eserler vermişlerdir.

Rönesans'ın Sonuçları

- ✚ Avrupa'da düşüncenin önündeki engeller ortadan kalkmış, fen bilimleri ve pozitif düşünce gelişti (tıp, matematik, astronomi ve biyoloji alanında gelişmeler oldu).
- ✚ Katolik Kilisesi'nin düşünce üzerindeki baskısı ortadan kalktı, Katolik Kilisesi'ne bağlılık sarsıldı.
- ✚ Antik Çağ kültürü yeniden canlandı, çağdaş Avrupa'nın temelleri atıldı.
- ✚ Avrupa'nın sosyal yapısı değişti.
- ✚ Küçük kan dolaşımı bulundu, insan vücudu, tabiat olayları, güneş sistemi ve evren hakkında yeni bilgilere ulaşıldı bilim ve teknikteki gelişmeler hızlandı).
- ✚ Felsefe, sanat ve edebiyatta yeni akımlar ortaya çıktı.
- ✚ Skolâstik görüş yıkılıp yerine akıl, bilim, deney ve gözlem ön plana çıktı (Kopernik, Dünya'nın Güneş çevresinde döndüğünde ispatladı). Hümanist düşünce gelişti (Hümanizma; insan ve doğa sevgisinin ön plana çıkması).
- ✚ Reform hareketlerinin doğmasına ortam hazırladı.

Skolâstik Görüş: Kaynağını dini öğretilerden alan, bütün soruları İncil ile açıklamaya çalışan, bilime karşı olan düşünce sistemidir.

REFORM (Yeniden Biçim Verme)

16. yüzyılda Hıristiyanlığın KATOLİK mezhebinde yapılan değişikliklere ve yeni düzenlemelere "Reform" denir.

Reform'un Nedenleri

- ✚ Katolik Kilisesi'nin bozularak dini amaçlardan uzaklaşması, din adamlarının dini kendi çıkarları için kullanmaları.
 - ✚ Katolik Kilisesi'nin aşırı zenginleşmesi.
 - ✚ Matbaanın etkisi (İncil ve Tevrat'ın çeşitli dillere çevrilerek çok sayıda basılması), böylece din adamlarının anlattıkları ile dini metinlerdeki ifadelerin farklı olduğunun görülmesi.
 - ✚ Rönesans'ın etkisiyle serbest düşüncenin yayılması sonucu din adamlarının tutumu ve kilise uygulamalarının eleştirilmeye başlanması. Rönesans'ın getirdiği özgür düşüncenin etkisi.
 - ✚ Yoksullaşan Avrupalıların kilise mallarına göz dikmesi.
 - ✚ Din adamlarına duyulan güvenin azalması, din adamlarının halkı sömürmesi (endüljans).
 - ✚ Coğrafi Keşifler'in etkisi (yeni yerlerin keşfedilmesi, teknolojiye ilerleme, dünya'nın yuvarlak olduğunun keşfedilmesi vs. din adamlarına duyulan güveni sarstı).
- NOT: Reform ilk olarak Almanya'da başlamış, daha sonra diğer Avrupa ülkelerine yayılmıştır. İlk defa Martin Luther başlatmış, uzun mücadelelerden sonra Protestanlık mezhebi kurulmuştur.

Endüljans: Orta Çağ Avrupası'nda bir tür günah çıkarma ve ölümden sonra cennete gitmek için Papa'nın sattığı af belgesi. Kilisenin halktan para alarak cennetten toprak satmasıdır.

Engizisyon: Orta Çağ'da Katoliklerde katı din inanışlarına karşı gelenleri cezalandırmak için kurulan kilise mahkemeleri. NOT: Kilisenin aforoz (dinden çıkarma) yetkisi vardı. Ayrıca enterdi (Papa'nın kralıyla birlikte bir ülkeyi aforoz etmesi, ülkedeki tüm kiliseleri kapatması) yetkisi vardı.

Reform'un Sonuçları

- ✚ Katolik Mezhebi parçalandı. Almanya'da Protestanlık, Fransa'da Kalvenizm, İngiltere'de Anglikanizm gibi mezhepler ortaya çıktı.
- ✚ Avrupa'da mezhep birliği bozuldu ve mezhep savaşları başladı.
- ✚ Papalara ve din adamlarına duyulan güven azaldı.
- ✚ Katolik Kilisesi'nden ayrılan ülkelerde kilisenin mallarına ve topraklarına el konuldu.
- ✚ Din ve devlet işleri birbirinden ayrıldı.
- ✚ Eğitim ve öğretim kilisenin elinden alınarak laikleştirildi.
- ✚ Kilise ve din adamları saygınlığını kaybetti. Katolik Kilisesi kendini yenilemek zorunda kaldı.
- ✚ Katolik Kilisesi, dağılmayı önlemek için Engizisyon Mahkemeleri kurdu.

AYDINLANMA ÇAĞI

Aydınlanma, 18. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkan ve her konuda akla öncelik tanıyan düşünce sistemine "Aydınlanma", bu düşünce sisteminin etkisiyle bilim ve felsefede büyük gelişmeler olduğu bu yeni döneme "Aydınlanma Çağı" denmiştir.

Aydınlanma Çağı'nda "akıl kullanılması ile doğru bilgiye ulaşılabileceği" fikri temel alınmıştır.

Bu dönemin önemli bilim insanları;

- Newton (Nivton); fizik ve matematik alanında çalıştı.
- Copernik (Kopernik); Evrende Güneş merkezli bir sistem olduğunu ve Dünya'nın Güneş çevresinde döndüğünü kanıtladı.
- Galileo; Dünya'nın yuvarlak olduğunu ispatladı.
- Descartes (Dekart); analitik geometriyi geliştirdi.
- Jean Jacques Rousseau (Jan Jak Russo); toplumsal alanda önemli eserler verdi.
- Mozart, Bach (Bah) gibi besteciler müzik alanında önemli başarılar elde etti.

Aydınlanma Çağı'nın Sonuçları

- Bilim, sanat, edebiyat, siyaset ve sosyal alanlarda önemli eserler verildi.
- Bilimsel ve teknolojik gelişmeler Sanayi İnkılâbı'nın temellerini oluşturdu.
- Siyasi ve sosyal gelişmeler ABD'nin kurulmasında ve Fransız İhtilali'nin çıkmasında etkili oldu.
- Avrupa'da akılcı düşünce sistemi gelişmiştir.

5.ÜNİTE: EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT

KAZANIMLAR:

1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar.
2. Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemini açıklar.
3. Vakıfların çalışmalarından ve sosyal yaşamındaki rolüne örnekler verir.
4. Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.
5. Meslek seçimi
- 6.

BİLİNMESİ GEREKEN KAVRAMLAR:

- 1.Okyanus 2.Girişimci 3.Meslek 4.Dayanışma
- 5.İthalat/İhracat 6.Pazar 6.Sermaye 7.Sorumluluk 8.Vakıf
- 9.Vergi

TOPRAĞIN ÖNEMİ

Topraktan yararlanma yolları; tarım ürünleri, hayvancılık, ormancılık, tuğla-kiremit, porselen-fayans, cam.

Tarıma Destek Veren Kurumlar

Ziraat Bankası: Üreticileri desteklemek için krediler verir.

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü: Bitki ve hayvan ürünlerini arttırmaya, ürünleri çeşitlendirmeye ve kaliteyi yükseltmeye çalışır.

Devlet Su İşleri: Kurduğu bent, gölet, baraj ve sulama şebekesiyle tarımın sulama ihtiyacını karşılar.

Tarım Kredi Kooperatifleri: Üreticilerin ürünlerini değerlendirmek ve fiyat düşüşlerine karşı üreticilerin zarar görmesini önlemek amacıyla destekleme yapar.

Toprak Mahsulleri Ofisi: Özellikle tahıl ürünlerinin alım ve satışını yapar. Gerekli stok tesisini ve korunmasını sağlar. Bu ürünlerin piyasada istikrarını sağlar.

GAP İdaresi Başkanlığı

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

Tarımın Türkiye Ekonomisindeki Yeri

- o Nüfusun önemli bir kısmı tarım sektöründe çalışır.
- o Sanayi kuruluşlarının birçoğunun hammaddesi tarım ürünleridir.
- o İhraç ürünlerimizin önemli bir bölümü tarım ürünleridir.

Tarımda Verimi Arttırmak İçin

- o Toprak bakımı
- o Sulama
- o Gübreleme
- o Tohum ıslahı
- o Makineleşme
- o Pazarlama

Tarım Ürünleri

Tahıllar: buğday, arpa, mısır, piriç, çavdar, yulaf

Baklagiller: fasulye, nohut, mercimek, bakla, bezelye

Sanayi Bitkileri: tütün, pamuk, şeker pancarı, keten, kenevir, anason, çay

Yağ Bitkileri: ayçiçeği, susam, zeytin, haşhaş, soya fasulyesi, kolza

Sebzeler: domates, soğan, biber, patlıcan, ıspanak, fasulye, marul, salatalık, havuç vb.

Meyveler: fındık, turunçgiller, incir, üzüm, elma, kayısı, Antep fıstığı, ceviz, şeftali, kiraz vb.

TARİHTE TOPRAK YÖNETİMİ

Hititler döneminde; toprak devletin malı idi. Kral, bu toprakları üretim yapılması için (işletmeleri için) komutan ve valilere veriyordu. Buna karşılık, bu komutan ve valiler, orduya asker besliyorlardı.

Ortaçağ Avrupası'nda; Feodalite (Derebeylik) adı verilen bir düzen vardı. İnsanlar eşit değildi. En üst tabakada KRAL, sonra SOYLULAR, en alt kesimde ise SERF'ler bulunurdu. Toprak feodal beyler arasında paylaşılmıştır. Ekonomik güç feodal beylerin elinde olduğu için Kral'a her istediklerini kabul ettirebiliyorlardı. Serf'ler toprakla beraber alınıp satılabilen sürekli toprak işçisi olan kişilerdi. Senyörler (feodal beyler) toprakların ve bu topraklar üzerindeki her şeyin, çalışanlar dâhil, sahibi idiler. Köylüler bu topraklar üzerinde çalışırlardı, bunun karşılığında para alırlardı.

Selçuklularda Toprak Yönetimi

Selçuklularda topraklar, devletin malı sayılırdı ve bu topraklara "miri arazi" denirdi. Miri Arazi 4'e ayrılır:

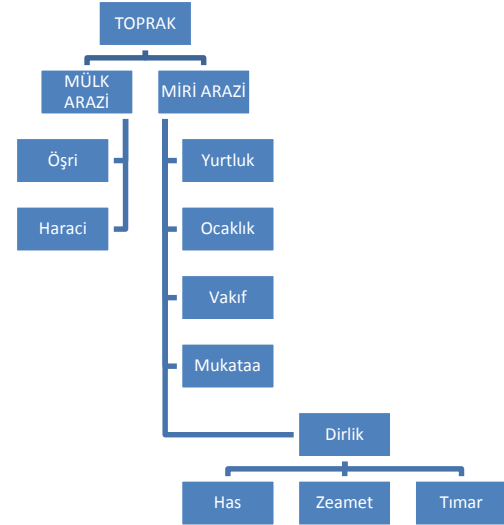
4. Has Arazi: Mülkiyeti ve vergi gelirleri sultan ve ailesine ait olan topraklardır.

5. Vakıf Arazi: Geliri sosyal yardım kurumlarına ayrılan topraklardır.

6. Mülk Arazi: Görevlerinde başarılı olan devlet adamlarına verilen topraklardır. Bu topraklar kişinin mülkiyeti sayılır, bu toprakları istedikleri şekilde kullanırlardı.

7. İkta Arazi: Ordu mensupları ile devlet adamlarına hizmetleri veya maaş karşılığı verilen topraklardır. İkta sahipleri atlı asker beslerlerdi.

Osmanlı Devleti'nde Toprak Yönetimi

MÜLK ARAZİ

Mülkiyet hakkı arazi sahibinin olan topraklardır. Mülk arazi ikiye ayrılır:

1. Öşri Topraklar: Fethedildiği zaman Müslümanlara verilen topraklardır. Topraklar, sahiplerinin mülkü sayılır, isteyen topraklarını satabilir, bağışlayabilir, vakfedebilir, miras bırakabilirdi. Toprağı işleyenler, elde ettikleri ürünün 1/10'unu vergi olarak devlete verirlerdi. Bu vergiye "öşür" denirdi.

2. Haraci Topraklar: Bu toprakların sahipleri Gayrimüslimlerdi (Müslüman olmayanlar). Bunlardan alınan toprak vergisine "haraç" denirdi.

MİRİ ARAZİ

Mülkiyeti devlete ait olan topraklardır. Devlet bu toprakları işletmesi için üzerinde yaşayan kişilere verirdi. Toprağı iyi ekip biçmeyen veya üç yıl üst üste boş bırakanlardan toprakları geri alınır, başkasına verilir. Amaç; tarımda üretimin devamlılığını sağlamaktır. Miri arazinin bölümleri:

1. **Vakıf Arazisi:** Geliri cami, hastane, kervansaray, medrese gibi bilim ve hayır kurumlarının yapımı, idaresi ve bakımı için ayrılan topraklardı. Vakıf topraklarının gelirlerinden vergi alınmazdı.

2. **Ocaklık Arazisi:** Kale muhafızlarına ve tersane giderlerine ayrılan sınır boylarındaki araziye denirdi.

3. **Yurtluk Arazisi:** Sınırları koruma karşılığında sınır boylarında ayrılan araziye denirdi.

4. **Mukataa:** Geliri doğrudan doğruya hazineye kalan araziye denirdi. Bu topraklardan elde edilecek gelir peşin olarak mültezim denilen varlıklı kişilere satılır ve mültezimlerden alınan paralar doğrudan hazineye aktarılırdı. Bu sisteme "İltizam Sistemi" denirdi.

5. **Dirlik Arazisi:** Geliri devlet memurlarına ve askerlere maaş ve görev karşılığı olarak verilen topraklardır. Dirlik gelirlerine göre üçe ayrılırdı:

❖ **Has:** Yıllık geliri 100 000 akçeden fazla olan toprağa denirdi. Padişaha, divan üyelerine, beylerbeylerine, şehzadelere ve sancak beylerine verilir.

❖ **Zeamet:** Yıllık geliri 20 000 ile 100 000 akçe arasındaki topraklara denirdi. İkinci derecedeki memurlara verilir. Alaybeyleri, kapıcıbaşı, Divan kâtipleri gibi.

❖ **Tımar:** Yıllık geliri 3 000 akçe ile 20 000 akçe arasındaki topraklara denirdi. Savaşlarda yararlılık gösterenlere verilir. Tımarlı Sipahi'ler gelirlerinin bir kısmıyla atlı asker yetiştirirler, bir kısmını da maaş olarak alırlardı. Tımar sistemiyle yetiştirilen askerler, Osmanlı ordusunun önemli bir kısmını oluştururdu. Tımar sistemine bağlı topraklar "Tahrir Defterlerine" kaydedilirdi. NOT: Osmanlı Devleti'nde toprak ve ordu sisteminin temelini Tımar Sistemi oluştururdu. Bu sistemde devlet "Tımarlı Sipahi'ye belli bir toprak parçası verirdi. Tımarlı Sipahi, emrindeki askerlerle bu toprağı ekip biçer, elde edilen gelir, askerlerin ihtiyaçları ve eğitimi için harcanırdı. Çok disiplinli bir asker topluluğı olan Tımarlı Askerler, savaş zamanında savaşa katılırlardı.

Tımar Sisteminin Faydaları

➤ Vergiler düzenli olarak toplanır.

➤ Bölgenin güvenliği sağlanır.

➤ Devlete yük olmadan asker yetiştirilir, askerlik masrafları azalır.

➤ Toprak sürekli ekip-biçildiğı için üretimin devamlılığı sağlanmış olur.

➤ Ülke bayındır (imar) hale getirilir.

TİCARET YOLLARI

KRAL YOLU

Kral Yolu veya tam ismi ile Pers Kral Yolu, Pers İmparatorluğu Kralı Darius I zamanında M.Ö. 5. yüzyılda yapılmış olan bir antik anayoldur. Darius yolu büyük imparatorluğunu boyunca Susa'dan Sardis'e kadar hızlı ulaşımı kolaylaştırmak için yapmıştır. Bu kuryeler yedi günde 2.699 kilometre seyahat edebiliyorlardı. Yunanlı tarihçi Herodotus'un yazdığı, "Dünya'da Persli kuryelerden daha hızlı seyahat eden başka bir şey yoktur" cümleleri ile onları övmektedir. Benzer bir şekilde, "Ne kar ne yağmur ne sıcaklık ne de gecenin karanlığı onların görevlerini yapmalarına engeldi" cümlesi ise bu kuryelerin gayri resmi sloganlarıydı.

Baharat Yolu

▪ Eski çağlarda, Uzakdoğı'yu Batı'ya bağlayan ticaret yollarından biriydi.

▪ Baharat, günümüzden binlerce yıl önce Doğı ülkelerinde kullanılıyordu. Ortaçağ Avrupası'nda soyluların sofralarına da girince çok önemli bir ticaret ürünü haline geldi. Ama pahalı olması nedeniyle ancak varlıklı kimseler satın alabiliyordu.

▪ Baharat Yolu; Coğrafi Keşiflerden önce, Hindistan'la Akdeniz limanları arasında taşımada yararlanılan bir yoldur. Hindistan'da ve Güney Arabistan'da çıkan baharatlar Avrupa'da çok aranıyordu. Bunlar iki yoldan Akdeniz limanlarına götürülüyordu. Birincisi; Hindistan'dan gemilerle İran (Basra) Körfezi ve Irak üzerinden kervanlarla Akdeniz ve Suriye limanlarına taşınıyordu. İstanbul bu malların en çok bulunduğu şehirdi. İkinci yol; yine gemilerle Hint Okyanusu ve Kızıldeniz'den Süveyş'e getiriliyor, oradan kervanlarla İskenderiye'ye, Akdeniz limanlarına yollanıyordu.

▪ Baharat Yolu ile; Hindistan'ın karabiber, zencefil, tarçın gibi baharatları ile inci, mercan, fildişi, elmas gibi değerli taşlar ve diğer mallar Akdeniz limanlarına ulaştırılır, oradan Avrupa'ya gönderilirdi.

İpek Yolu

▪ Çin'den başlayarak Orta Asya üzerinden, Hazar Denizi'nin güneyinden ve kuzeyinden geçerek Trabzon ve Kırım Limanlarına gelen malların buralardan Avrupa'ya ulaştığı dünyaca ünlü bir ticaret yoludur.

▪ Orta Asya'da ticaret kervanları, Çin'in Xian (Şiyan) kentinden başlayarak Özbekistan'ın Kaşgar kentine gelirler, burada ikiye ayrılan yollardan ilkini izleyerek Afganistan ovalarından Hazar Denizi'ne, diğeri ile de Karakum Dağları'nı aşarak İran üzerinden Anadolu'ya ulaşırlardı. Anadolu'dan deniz yoluyla veya Trakya üzerinden kara yoluyla Avrupa'ya giderlerdi.

▪ İpek Yolu, Asya'yı Avrupa'ya bağlayan bir ticaret yolu olmasının ötesinde, 2000 yıldan beri bölgede yaşayan kültürlerin, dinlerin, ırkların da izlerini taşımakta ve olağanüstü bir tarihsel ve kültürel zenginlik sunmaktadır.

▪ Bu ticaret yolu üzerinden daha çok ipek ticareti yapıldığı için bu ticaret yolu "İpek Yolu" adını almıştır.

SANAYİ İNKILÂBİ

İnsan ve hayvan gücüyle yapılan üretimden makine gücüne dayalı üretime geçişe "Sanayi İnkılâbı" denir.

- Sanayi İnkılâbı ilk olarak 1750'li yıllarda İngiltere'de başlamış, daha sonra diğer Avrupa ülkelerine yayılmıştır.
- İngiltere'de, buhar gücü ile çalışan dokuma fabrikalarının kurulması, Sanayi İnkılâbı'nın başlangıcı olarak kabul edilir.

Sebepleri

- Bilim ve teknik alanındaki gelişmeler
- Buharın makinede kullanılması
- Coğrafi Keşifler sonucu gelişen sömürgecilik vasıtasıyla sermaye ve hammadde birikimi olması

Sonuçları

- İnsan ve hayvan gücünün yerini makine gücü, küçük imalathanelerin yerini büyük fabrikalar almıştır.
 - Buhar ile işleyen makineler çoğaldı, üretim arttı ve milletlerarası ticaret gelişti. Buna karşın emek azalmıştır.
 - Üretilen malların fiyatları ucuzladı. Pazar sorunu ortaya çıktı.
 - Buhar gücüyle çalışan lokomotifler ve çelik gemiler yapılmış, bu durum ulaşım ve haberleşme alanında kolaylık sağlamıştır.
 - Teknolojik gelişmeler sayesinde yeni yollar ve kanallar açılmış (Panama, Süveyş Kanalı vb.), uluslar arası ticaret canlanmıştır.
 - Sanayinin gelişmesiyle hammadde ve pazar arayışı ortaya çıkmış, Avrupa devletleri arasında sömürge yarışı başlamıştır. Bu da I. Dünya Savaşı'nın en önemli nedeni olmuştur.
 - İşçi sınıfı ortaya çıkmış, bu sınıfın haklarını korumak için sendikalar kurulmuştur.
 - Köylerden kentlere göçler hızlandı, büyük kentler kuruldu, şehirlerin sosyal sorunları arttı.
 - Yeni düşünce akımları ortaya çıktı (kapitalizm, sosyalizm, liberalizm vb).
- NOT: Sanayi İnkılâbı, Osmanlı Devleti'ni olumsuz yönde etkiledi. Osmanlı Devleti Avrupa Devletlerinin açık pazarı durumuna geldi. Osmanlı pazarları ucuz ve bol miktarda olan Avrupa mallarının istilasına uğradı. Ekonomideki bozulma siyasal çöküşü hızlandırdı.

Sendikaları, Kooperatifler, Esnaf Odaları, Belediye, Bağ-Kur gibi sosyal hizmet veren kurumlar Ahilik sisteminden günümüze yansıyan kuruluşlardır.

VAKIFLAR

Vakıf: Kişinin kazancının bir bölümünü insanların hayrına olacak bir iş için ayırmasına denir.

Osmanlı'da ilk vakıf Orhan Bey tarafından kurulmuştur.

Malını vakfeden kişi kadı huzurunda vakıf şartlarının belirtildiği gibi bir sözleşme oluşturur.

Osmanlı'da vakıflar din, ırk farkı gözetmeden tüm insanlara hizmet verirdi. Vakıf malları satılamaz, miras bırakılamazdı.

Vakıf eserlerinin korunması ve verilen hizmetin devamı için 2 Mayıs 1924'te Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Görevleri:

1-Vakıf eserlerinin restorasyonu.

2-Vakıfların devamı.

3-Muhtaç kişilere yiyecek ve giyecek yardımı.

4-Burs (öğrenciler için).

5-Anne ve babası olmayan çocuklara maaş.

Her yıl mayıs ayının 2. haftası Vakıf haftası olarak kutlanır.2006 yılı Vakıf Medeniyeti Yılı olarak ilan edilmiştir.(2008 su yılı).

TEMA(Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı)

TEGV(Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı)

Vakıf sistemi sayesinde Osmanlı alınan yerlerin

Türkleşmesini sağlamış, bayındır hale getirilmesini

sağlamıştır. Ticareti canlandırmış, Eğitim ve sağlık için bütceden para ayırmasına gerek kalmamıştır.

OSMANLI'DA VAKIF SİSTEMİ

- ✓ Vakıf, kişinin mal varlığının bir bölümünün hayır işleri için bağışlamasına denir.
- ✓ Vakıf arazi gelirleri cami, han, hamam medrese gibi sosyal hizmetlere ve hayır kurumlarının masraflarına ayrılan topraklardır.
- ✓ Vakıf sistemi, Karahanlı, Gazneli ve Selçuklu devletlerinde de vardır.. Türk-İslam devletlerinde sosyal devlet anlayışı hakimdi. Osmanlı Devleti döneminde eğitim, sağlık, kültür ve bayındırlık alanlarında vakıflar önemli bir yer tutar.
- ✓ Vakıflar devlet tarafından desteklenir aynı zamanda devletin gözetiminde bulunurdu.
- ✓ Vakıflar Osmanlı topraklarında kent ve kasabaların gelişmesinde önemli bir yer tutar.
- ✓ Ulaşım, ticaret, taşımacılık alanlarında şehirler önemli derecede gelişmiştir.
- ✓ Halkın her türlü gereksinimini karşılayan vakıflar, eğitim-öğretim kurumları, hastane, kütüphane, imaret gibi yapıların giderlerini karşılamıştır.
- ✓ 16.yy'dan sonra vakıflar, yönetim ve adalet alanlarındaki bozulmaların etkisiyle önemini kaybetmeye başlamıştır. Kanunlara aykırı bir şekilde vakıfların kişilere dağıtılması vakıflar amaçlarından sapmasına neden olmuştur.
- ✓ 1836 yılında II. Mahmut vakıf sistemini kaldırarak Evkaf Nezaretini(bakanlığı) kurmuştur.
- ✓

HİÇ BİTMEYEN DESTEK-VAKIF

- Cumhuriyetin anayasa ile belirlenen niteliklerine, anayasanın temel ilkelerine, hukuka ahlaka, milli birliğe dayalı olarak, Türkiye'de çok vakıf kurulmuştur.
- Sosyal adaleti pekiştirmek, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak vakıfların amaçları arasındadır.
- Türkiye'de kurulan vakıfların belirli organları olmalıdır.

Yönetim organı, mütevelli heyeti ve denetim birimi gibi bölümleri olmalıdır. Bunun nedeni, vakfın işleyişini kolaylaştırmak, amacının kapsamına ve faaliyetlerine uygun olarak çalışmaktır.

VAKIFLARIN KURULMA AMAÇLARI

-Toplumda çoğulcu ve özgürlükçü demokrasinin yerleştirilmesi.

-İsanlara, emeğe ve doğaya saygı çerçevesinde insanların düşünce anlayışını geniş alanlara yayma

-Eşitlik, dayanışma, adalet, dürüstlük gibi değerlerin tüm topluma benimsetilmesi.

-Sosyal devlet anlayışının ve demokrasinin gelişmesi için çalışma yapmadır.

MESLEK

Ahi Teşkilatı: 13.yy'da Anadolu'da Moğol baskısı hâkimdi. Anadolu'ya düzensiz bir şekilde Türkler geliyordu. Bunlara bir sanat ve güzel ahlaki beceriler kazandırmak amacıyla Ahi (lonca) Teşkilatı kuruldu. Çırak, kalfa, usta sistemi vardı. Hem teorik hem de pratik eğitim verilirdi. Her Ahi birliğinin sandığı vardı. Bu sandık sayesinde esnaf tefecilerden korunur, zor durumda kaldığı zaman yardım edilirdi. Anadolu'da 13. yüzyılda kurulmuş esnaf ve sanatkârlar birliğine "AHİLİK" denir. Şehirlerde oturan esnafın aralarında birleşerek kurdukları dini ve ekonomik özellikte bir teşkilattır. "ahi" kelimesi "kardeş" anlamına gelir. Ahiler, esnaf, tüccar ve diğer sahalardaki meslek grupları örgütlenmelerini sağlamış, böylece yerleşim merkezlerinde sosyal ve ekonomik düzenin kurulması yanında kültürün de gelişmesini sağlamıştır. Ustalığı tamamlayan kişiye Şet Töreni düzenlenir. Ahi babadan aldığı izine Destur denir. Ahilik eğitimde çırağın ahlâki eğitimine de çok önem verilirdi. Ahilik teşkilatının kurucusu, Ahi Evran'dır. Aslı adı Şeyh Mahmut Nasuriddin'dir.

Ahi Teşkilatının Özellikleri:

Devletle esnaf arasında köprü görevi yapardı. Verdiği eğitimle mesleklerin devamlılığı sağlamıştır. İhtiyaç sahibi esnafa yardım edilmiştir. İnsanlara meslekle birlikte iş ahlâki kazandırılmıştır. Kalitesiz veya pahalı mal satılması önlenmiştir.

Üye sayısını, malların kalitesini ve fiyatları belirlemek→
Arz-talep dengesine dikkat etmek→
Müşterilerin haklarını korumak→
Üretimi ihtiyaca göre belirlemek→
Sanatkârlara sanat ahlakını yerleştirmek→
Esnaf ile hükümetin ilişkilerini düzenlemek→
Üyelerin zararlarını karşılamak ve kredi vermek→
Çalışamayacak durumdaki üyelerini korumak, esnaflar arasında haksız rekabeti önlemek→
Şehirlerde güvenliği sağlamak→

NOT: Her esnaf ve sanatkâr (derici, kuyumcu, ayakkabıcı, aşçı vs.) teşkilata girebilirdi. Sadece avcılar, cellatlar (can aldıkları için) giremezdi.

NOT: Ahilikte çok önemli kurallar vardı (yalan söylememek, saygısızlık yapmamak vs.) Bu kurallara uymayanlar teşkilattan atılırdı.

Osmanlı Devleti kurulduktan sonra Ahi Teşkilatı'nın adı Lonca Teşkilatı olmuştur. Dokumacılık, demircilik, bakırcılık, saraçlık, marangozluk gibi işler yapan zanaatkârlar kendi aralarında loncalar oluştururlardı.

Osmanlı Devleti kurulduktan sonra Ahi Teşkilatı'nın adı Lonca Teşkilatı olmuştur. Dokumacılık, demircilik, bakırcılık, saraçlık, marangozluk gibi işler yapan zanaatkârlar kendi aralarında loncalar oluştururlardı.

Loncaların Görevleri

- Ürünün kalitesini ve fiyatlarını belirlemek
- Üyelerin birbirleriyle müşteriyle olan anlaşmazlıklarını çözmek
- İdarenin taşra temsilcilerine yardımcı olmak
- Hükümet emirlerini halka, halkın isteklerini idarecilere aktarmak

NOT: Ülkemizde, Rekabet Kurulu, Patent Enstitüsü, Reklam Kurulu, Ticaret ve Sanayi Odaları, İşçi ve İşveren

Teşkilata yeni giren gence feta (yiğit) denir. Ahlaken olgunlaşan feta önce çırak, kalfa sonrada Şed töreni ile destur verilerek usta olurdu.

Karamanoğlu Mehmet Bey Türkçe'yi resmi dil ilan etmiştir.

Kethüda: Kanunları, mesleğin inceliklerini iyi bilir. Esnafın dürüstlüğünü ve çalışma düzenini denetlerdi.

Yiğitbaşı: Bilirkişi konumundadır. Bugünkü Türk Standartları Enstitüsü'nün(TSE) görevini yapardı. Hileli mal yaparı tespit eder, kethüdaya bildirirdi.

Medrese: (Bugünkü üniversite). Selçuklularda ilk medrese Nizamülmülk tarafından (Nizamiye Med.) Şiilikle mücadele amacıyla kuruldu.

Osmanlılarda ilk Orhan Bey İznik'te medreseyi açtı. Fatih Sahn-ı Seman, Kanuni Süleymaniye Medresesini açtı.

Medreselerdeki eğitim vakıflar vasıtasıyla yürütülürdü. Öğrenci seçiminde yaş şartı olmasa da daha çok genç ve bekârlar tercih edilirdi. Bir müderrisin okuttuğu öğrenci sayısı 20'yi geçmezdi.

Sınavla seçilen öğrenciler kendi zekâ ve yeteneklerine göre ayrı sınıflarda eğitim görürlerdi. Medreselerin yüksek bölümü de ücretsiz ve yatılıydı. Yüksek bölümden mezun olanlar müderris, kadı, kazasker ve müftü olabilirdi.

Öğrencilere softa, asistanlara muit denirdi. Medresede dini bilimler (kuran, fıkıh, kelim, hadis) ve pozitif bilimler (tarih, coğrafya, matematik, tıp, astronomi, felsefe vs.) okutulurdu.

Öğrenciler derecelerine göre Danışment, suhte olarak adlandırılmaktaydı Dersini başarıyla tamamlayan öğrenciyi icazetname adlı bir belge verilirdi.

ENDERUN

2.Murat zamanında kuruldu. Bir şeyin iç kısmı ,iç yüzü, harem dairesi anlamına gelir.

Devşirme kanunu ile Hıristiyan çocukları (8 -10 yaş arası) toplanır. Acemi oğlanları ocağına alınırlardı. Zeki ve kabiliyetli olanlar saraydaki Enderun okuluna alınırdı. Enderun'da iyi bir eğitim alan gençler devlet adamı veya sanatkâr olarak mezun olurlardı.

Eğitim-Öğretim birbirini izleyen yedi odada yapılırdı. Odalara koğuş denirdi. Her odadaki eğitim 1 ile 2 yıl sürerdi.

1909'a kadar devam eden Enderun'da eğitim 4 konu üzerinde toplanmıştır.

-Beden Eğitimi -Uygulamalı saray eğitimi
-Sanat eğitimi -İslami bilimler

Uygulamalı eğitim saray ve protokol hizmetleri güreş, atlama, meç, ok atma, hat sanatı ve müzikten oluşurdu.

Teorik olanlar Türkçe, Arapça, edebiyat, Farsça, tarih, fen bilimleri, cebir ve İslami bilimlerdir.

Bu eğitim kurumu devlete birçok sadrazam vezir, yüksek rütbeli asker, hattat, şair, müzisyen, minyatür ustası yetiştirmiştir.

Odalar: Büyük oda, küçük oda, doğancılar odası, seferli odası, kiler odası hazine odası ve has oda.

Meslek seçiminde rol oynayan faktörler

1. Meslek, belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı olarak, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kurallar belirlenmiş işe denir.
2. Hayatımız boyunca birçok karar alırız, bunlardan en önemlisi meslek seçimi ile ilgili olanıdır. Çünkü mesleğimizi seçmekle yaşam biçimimizi seçeriz.
3. Seçeceğimiz meslek, hayatımızın her aşamasında etkili olacağından meslek seçimi yaparken son derece isabetli ve doğru karar vermeliyiz.
4. Çevremizi incelediğimizde, kendine uygun meslek seçmiş olan kişilerin toplumda işlerini severek yaptığını, mesleğinde başarılı, hem de verimli olduğunu görürüz.
5. İlgi, istek ve yeteneğimiz doğrultusunda meslek seçerek hem özel yaşamımızda mutlu olur hem de ülke kalkınmasına katkı sağlamış oluruz.
6. Bu nedenlerden dolayı mesleğimizi tespit ederken gerçekçi ve doğru seçim yapmalıyız.
7. Meslek tercihinde dikkat etmemiz gereken Hususları şöyle sıralayabiliriz.
 - a. Kendimizi iyi tanımalıyız
 - Yeteneklerimizi bilmeliyiz.
 - İlgi alanlarımızı tespit etmeliyiz.
 - Toplumsal değerleri ve kişilik özelliklerimizi bilmeliyiz.
 - b. İlgi duyduğumuz meslekleri tanımalıyız
 - c. Gelecekle ilgili planlarımızı netleştirmeliyiz.
 - d. Dış etkenlerden en az etkilenmeye gayret etmeliyiz.
8. Mesleğimizi seçme konusunda bize yol gösterecek kurumların başında okulumuz gelir. Öğretmenlerimiz, rehberlik servisimiz bizi bilgilendirip, meslekleri tanıtarak kişisel özelliklerimizi fark edip en doğru meslek tercihi yapmamıza yardımcı olurlar.

6.ÜNİTE:YAŞAYAN DEMOKRASİ
KAZANIMLAR:

1. Türk Devletlerindeki yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişimi ve sürekliliği fark eder.
2. Anayasamızın 2. maddesine örnekler verir.
3. Yasama, Yürütme ve Yargı kavramları
4. Siyasi partilerin, Sivil Toplum Örgütlerinin, Medyanın ve bireylerin gündemi nasıl etkilediğini bilir.
5. İçinde bulunduğu eğitsel ve sosyal faaliyetlerde işleyen süreçleri demokrasinin ilkeleri açısından analiz eder.

BİLİNMESİ GEREKEN KAVRAMLAR:

- 1.Kurultay 2.Kut 3.Meşrutiyet 4.Monarşi 5.Oligarşi
- 6.Özgürlük 7.Laiklik 8.Medya 9.Milli Egemenlik 10.Yasama
- 11.Yürütme 12.Yargı

DEMOKRASİ

Demokrasinin Doğuşu: MÖ.450 yıllarında Atina'da site adı verilen şehir devletleri vardı. Şehir devletlerinde kadınların ve kölelerin dışında herkesin söz hakkı vardı. Doğrudan demokrasi uygulanır.

1215'de İngiltere'de kralın yetkilerini sınırlandırmak için Manga Karta ilan edildi. Kral yasaların üstünlüğünü kabul etti. Kral keyfi yargılama yapamayacak, istediği gibi vergi koyamayacaktı.

Coğrafi keşiflerle Avrupa zenginleşti. Rönesans ile bilimde, sanatta ve edebiyatta ilerledi. Reform ile skolastik düşünce yıkıldı. Düşünce özgürlüğü ve laiklik geldi.

Fransız ihtilali ile birlikte eşitlik, adalet özgürlük ve demokrasi fikirleri yayıldı.

1948 yılında (10 Aralık) Birleşmiş Milletler tarafından İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi kabul edildi.

Demokrasi: Halkın kendi kendini yönetmesidir. Uygulama biçimlerine göre Doğrudan, Yarıdoğrudan, Temsili olmak üzere 3 çeşit demokrasi vardır.

Demokrasinin dayandığı temel ilkeler Hürriyet ve Eşitlik, Çoğulculuk ve Milli Egemenliktir. Hürriyet başkalarına zarar vermeden her şeyi yapma hakkıdır. Eşitlik ise herkesin kanunlar önünde eşit olmasıdır.

Herkesin 1 oy hakkı vardır. Din ırk ve düşünce ayrılığı bunu engelleyemez. Seçimler gizli oy, açık sayım ilkelerine göre yapılır. En çok oy alan parti iktidar, diğerleri muhalefet partisi olur. Bir parti yeterli çoğunluğu sağlayamazsa bir ya da birkaç parti koalisyon yapar. Demokraside milli egemenlik halka dayanır. Halk devleti yönetecek kişileri seçer. Seçilenler devleti halk adına yasalara uygun olarak yönetirler. Eğer halk memnun değilse bir daha seçmez.

Çoğulculuk farklı görüşlerin farklı partilerce temsil edilmesidir. Herkes özgürce düşüncesini açıklayabilir.Bu nedenle çoğulculuk ilkesi düşünce ifade özgürlükleri içinde yer alır.

Türk Tarihinde Demokratik Gelişmeler:

KURULTAYDAN MECLİSE

Eski Türklerde siyasi, askerî ve ekonomik kararların alındığı meclise **toy** ya da **kurultay** adı verilirdi.

Orta Asya Türk devletlerinden biri olan Hunlarda her yıl ilkbaharın beşinci ayında (Haziran ayı) devlet işlerinin görüşüldüğü kurultay toplanırdı. Çeşitli şenliklerin ve spor etkinliklerinin yapıldığı bu toplantılarda bir taraftan da devlet işleri görüşülerek karara bağlanırdı. Bu meclislere ileri gelen boylar davet edilir, gelmeyenler devleti protesto etmiş kabul edilirdi. Bu toplantılarda hükümdarların yanında her zaman **hatun** denilen hanımı oturur ve bazı elçileri kabul edebilirdi.

Türkler hükümdara devleti yönetme yetkisinin Tanrı tarafından verildiğine inanıyorlardı. Tanrı tarafından verilen bu yönetme hakkına **kut inancı** denirdi. Kutun kan yoluyla hükümdarın tüm erkek çocuklarına geçtiğine inanılırdı.

Bütün hanedan üyelerinde kut olduğundan kendine siyasi ve askerî bakımdan güvenen kişi taht mücadelesine girebilirdi. Bu durum Türk devletlerinde bölünmeye neden olurdu.

Devletin devamı için baba - oğul veya kardeşlerin birbirleriyle mücadelesi normal karşılanırdı.

Türk devletlerinde hükümdarlar yönetimi kolaylaştırmak için ülkeyi **doğu** ve **batı** olmak üzere ikiye ayırırdı.

Hükümdarın Görevleri

- Türk milletini ekonomik yönden yüksek bir seviyede, barış içinde hür olarak yaşatmak,
- Orduyu idare edip, ülke çapında asker toplamak,
- Töre adı verilen toplumsal kuralları uygulamak,
- Dağınık Türk boylarını toplayıp bir araya getirmek,
- Meclisi toplantıya çağırıp yönetmek,
- Devlet mahkemesine başkanlık etmek,
- Adaletli olmak ve kanunları uygulamak,
- Millete hizmet etmeyi.

İslamiyet'in Kabul Edilmesinden Sonra Meclis

İslam dininin kabul edilmesinden sonra da devlet yönetiminde Türk kültürünün etkisi devam etti. Kut anlayışı İslam dünyasının dinî lideri olan halifenin hükümdarlığı onaylaması uygulamasına dönüştü.

İslamiyet döneminde de "Devlet ve ülke, hükümdar soyunun ortak malıdır." anlayışı devam etti.

Devletin başında bulunan sultanın önemli görevleri ve sorumlulukları vardı. Sultan, devleti en iyi şekilde yönetir, halkın mutluluğu için çalışırdı. Sultandan sonra en yetkili devlet adamı vezirdi.

Devlet işleri, Divan adı verilen bir kurulda görüşülüp karara bağlanırdı. Divan'a, sultan veya vezir başkanlık ederdi.

İslamiyet'in kabulünden sonra kurulan Karahanlılar, Selçuklular ve Osmanlılar gibi Türk devletlerinde de İslamiyet öncesi Türk devlet gelenekleri devam etmiştir. Ancak devlet yönetiminde de din kuralları etkili olmaya başlamıştır. Özellikle Osmanlı sultanlarından Yavuz Sultan Selim'in halifelik makamını başkent İstanbul'a taşıması ve kendisinin halife olması devleti teokratik bir yapıya büründürmüştür

Osmanlı Devleti'nde Divan-ı Hümayun

➤ Osmanlı Devleti'nde padişahın başkanlığında önemli devlet işlerini görüşmek üzere toplanan meclise, "**Divan-ı Hümayun**" denirdi. Orhan Bey döneminde, Divan'ın varlığı kesinlik kazanmıştır.

➤ Divan, Orhan Bey zamanından, Fatih'in ilk devirlerine kadar her gün toplanırdı. Toplantılar sabah namazından sonra başlar ve öğlene kadar devam ederdi. 15. yüzyılın ortalarından itibaren toplantılar haftada dört güne (Cumartesi, Pazar, Pazartesi, Salı) inmiş, Pazar ve Salı günleri de arz günleri olarak tespit edilmiştir.

➤ Divan, hangi din ve millete ait olursa olsun, kadın erkek herkese açıktı. Ülkenin herhangi bir yerinde haksızlığa uğrayan veya kadınlarca haklarında yanlış hüküm verilmiş olanlar, vali ve askerî yetkililerden şikâyeti bulunanlar için Divan daima açıktı. Divan'da önce halkın dilek ve şikâyetleri dinlenir, ondan sonra devlet işleri görüşülüp karara bağlanırdı.

➤ Divan'da idari ve örfi işler sadrazam, şer'i ve hukuki işler kazasker, mali işler defterdar, arazi işleri de nişancı tarafından görülürdü. Divan üyelerinden başka o gün Divan'a gelmiş bulunan halka da din ve milliyet farkı gözetilmeksizin yemek verilirdi.

➤ Divan'da son söz padişaha aitti. Ancak padişah devlet işleri ile ilgili Divan üyelerine danışıp fikirlerini alırdı.

➤ Osmanlı Devleti'nin en önemli yönetim organlarından olan Divan-ı Hümayun, Yükselme Dönemi'nden sonra bozulmaya başladı. 19. yüzyılda II. Mahmut bu teşkilatı kaldırarak yerine Avrupa usulünde düzenlenmiş olan bakanlıkları kurdu.

OSMANLI DEVLETİ'NDE DEMOKRATİKLEŞME HAREKETLERİ

1808'de Sened-i İttifak imzalandı. Bu padişahın yetkilerini kısıtlayan ilk belge idi.

TANZİMAT FERMANI (1839)

1-Kanun önünde herkes **EŞİTTİR**.

2-**VERGİ** kişilerin kazancına göre alınacak.

3-**RÜŞVET** ve iltimas kaldırılacak.

4.**ASKERLİK** işleri belli bir düzene göre yapılacak.

5-**KANUNUN** üstünlüğü kabul edilecek.

Yukarıda bazı maddelerini verdiğimiz Tanzimat Fermanı; mutlakîyetin gücünü sınırlandırmıştır ve ilk kez bu ferman ile Osmanlı Devleti hukuk üstünlüğünü kabul etmiştir. Bu durum demokratikleşme yolunda atılmış en önemli adımlardan birisidir. Ancak Osmanlı halkı Tanzimat Fermanı ile yönetimde söz sahibi olamamıştır.

ISLAHAT FERMANI 1856

Avrupalı devletlerin baskısıyla ilan edilen ferman, Tanzimat Fermanı'nın genişletilmiş halidir. Bu fermanla azınlıklar, Müslüman halktan daha ayrıcalıklı hale geldiler. Demokratik hareket sayılmasının nedeni bütün Osmanlı halkının can, mal ve namusunun korunması ve kanun önünde eşit sayılmalarıdır. Ama bu fermanla azınlıklar, Müslüman halktan daha çok haklar elde ettiler.

MEŞRUTİYET

1876 yılında 2. Abdülhamit 1. Meşrutiyeti ilan etti. İlk anayasamız Kanun-ı Esasi Mithat Paşa ve arkadaşları tarafından hazırlandı. Ancak 2. Abdülhamit 93 Harbi'ni

(1877-78 Osm.-Rus Savaşı'nı) bahane ederek Meşrutiyete son verdi. 1908 yılında İttihat ve Terakki Partisinin çabalarıyla 2. Meşrutiyet ilan edildi. 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgali ile Osmanlı Meclisi Meclis-i Mebusan kapatıldı. Bunun üzerine 23 Nisan 1920'de Ankara'da TBMM açıldı. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildi. TBMM ilk anayasası olan Teşkilat-ı Esasi'yi kabul etti. Medeni Kanun ile kadınlara birçok hak verildi. 1930'da kadınlarımız belediye seçimlerine katılma ve aday olma, 1934'te her türlü seçme ve seçilme hakkına kavuştu. 1945'te çok partili hayata geçildi. 1995'te seçmen yaşı 18'e indirildi.

Teşkilat-ı Esasiye'de yasama, yürütme, yargı TBMM'nin (Kuvvetler Birliği) elinde iken bugün yasama TBMM'nin, yürütme Cumhurbaşkanlığı ve hükümetin, yargı ise bağımsız mahkemelerin görevidir. (kuvvetler ayrılığı)

Türkiye'nin şu ana kadar 4 anayasası olmuştur. (1921, 1924, 1961, 1982)

Tarihte ilk yazılı kanunları Sümer Kralı Urukagina yapmıştır. Babil Kralı Hammurabi'nin yaptığı kanunlar ise çok serttir.

YÖNETİM ŞEKİLLERİ

MONARŞİ:

- Tüm yetkilerin ve güçlerin **tek kişide** toplanmasıdır.
- Seçim dışı yöntemler kullanılır.
- Yetki, genellikle miras yoluyla (babadan oğula) geçer ve tek bir kişide toplanır.
- Bu kişinin emirleri tartışılmaksızın kabul edilir.
- Yasama, yürütme ve yargı yetkileri bu kişinin elindedir. Kimseye hesap vermez.

OLİGARŞİ:

- Belli bir sınıfın, grubun ya da küçük bir azınlığın egemenliği ve yönetimi altında tutulan yönetim şeklidir.
- Asiller meclisi vardır. Bu meclis krala yaptırım uygulayabilir.
- Meclisin kararlarına uymayan kral görevden alınabilir.
- Kral yetkilerini bu meclisten alır.

TEOKRASİ:

- Bir ülkedeki siyasal yapılanma, devletin yönetim organları tüm siyasal ilişkilerin **dinî kurallara** göre düzenlenip yürütüldüğü yönetim biçimidir.

Tarihte Türk Kadın Hakları:

İlk Türk devletlerinde Hatun Kurultay'a katılırdı.

İslamiyet'ten önce tek eşlilik vardı. Evlenme ve boşanmada kadının da söz hakkı vardı.

İslamiyet'in ilanından sonra İslamiyet'in yanlış yorumlanması ile kadın haklarının çoğunu kaybetmiştir.

İlk kez 1913'te Türk kadını sanayide çalışmaya başlamıştır.

Kurtuluş Savaşı'nda kadınlarımızın rolü büyük olmuştur. (Halide Edip, Şerife Bacı, Gördesli Makbule, Nakiye Hanım vb.)

1934'ten sonra 17 kadın millet vekili meclise girdi.

Türkiye 1985'te "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi"ni kabul etti.

CUMHURİYETİN NİTELİKLERİ

Anayasa

Anayasa temel kanundur. Yürürlükteki kanunlar anayasaya aykırı olamaz. Devletin temel yapısını, işleyiş biçimini, kişilerin hak ve özgürlüklerini belirleyen devlet ile halk arasında yapılmış bir sözleşmedir. Anayasa'nın ilk 3 maddesi değiştirilemez. Bu maddeler şöyledir:

MADDE 1. - Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

MADDE 2. - Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir Hukuk Devleti'dir.

MADDE 3. - Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir. Bayrağı, şekli kanunda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Milli marşı "İstiklal Marşı"dır. Başkenti Ankara'dır.

Madde 4- Anayasanın 1 inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

Madde 5- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti, ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmeği için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Madde 6- Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir. Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.

Demokratik Devlet

- Demokrasi; egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olmasıdır.
- Demokrasilerde belli dönemlerde yapılan seçimlerle halk temsilcilerini belirler. Böylece millet temsilcileri aracılığı ile kendi kendini yönetir.
- Vatandaşlar kanunlara göre seçme ve seçilme hakkını kullanır. Herhangi bir baskı olmadan istediği siyasi partiye oyunu verir. Aynı zamanda istediği siyasi partiye üye olabilir ve partisi için çalışabilir.
- Herkesin eşit oy hakkı vardır. Seçimlerde oylama gizli, oy sayımı ise açık yapılır. Demokrasilerde, devleti yönetme yetkisi hiçbir zaman bir kişiye veya belirli bir zümreye bırakılamaz.
- Demokrasilerde, kişiler özgürce düşünür ve düşündüğünü ifade eder.

Demokrasinin Temel İlkeleri Millî Egemenlik

- Demokraside egemenlik millete aittir. Millet bu hakkını temsilcileri (milletvekilleri) aracılığıyla kullanır. Yönetenler,

gücünü millettendir. Hiçbir kimse, zorla iş başına gelemez. Bu esas, anayasamızda şöyle belirtilmiştir: "**Egemenlik kayıtsız şartsız millettendir.**"

Hürriyet ve Eşitlik

- Demokraside, hürriyet ve eşitlik esastır. **Hürriyet**, başkalarına zarar vermeden her şeyi yapabilmektir. Bütün insanlar hürdür. Herkes, serbestçe düşünür ve düşüncelerini açıklayabilir.
- **Eşitlik**, hiçbir ayırım olmaksızın herkesin kanun önünde aynı haklara sahip olmasıdır. Hiç kimseye din, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşüncesinden dolayı farklı işlem yapılamaz.

Siyasi Partiler

- Demokratik yönetimlerde, ülke sorunlarının çözüm yolları üzerinde aynı düşüncüyü paylaşan insanlar bir **siyasi parti** kurabilirler. Vatandaşlar, bu siyasi partilerden birine üye olabilirler. Ülkemizde Kurtuluş Savaşı'ndan sonra ilk kurulan parti Halk Fırkası'dır. Fırka parti anlamına gelir. Cumhuriyetin ilanından sonra partinin adı **Cumhuriyet Halk Partisi** olmuştur.
- Siyasi partiler, anayasa ve ilgili kanun hükümlerine uygun olarak faaliyetlerini sürdürürler. Siyasi partilerin hepsi, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü kabul eder. İnsan haklarına saygılıdır. Millet egemenliğini esas alır. Demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine bağlıdır.
- Demokrasilerde hükümeti kurma görevi, genellikle seçimler sonucunda en çok milletvekilliği kazanan partiye verilir. Hükümeti kuran partiye **iktidar partisi** denir. Diğer siyasi partiler ise **muhalefet partileri** olarak adlandırılır. Siyasi partiler, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarındandır.
- **1946 yılında Türkiye'de ilk kez birden fazla partinin katıldığı seçimler sonucunda çok partili hayata geçildi.**

Hukuk Devleti

- Toplumun düzen içinde yaşamasını sağlayan kurallar bütününe hukuk denir. Devlet bütün uygulamalarını bu kurallara göre yapar. Hukuk devletinde herkes kanun önünde eşittir. Devlet bütün vatandaşlarına eşit yakındır.
- Haksızlığa uğrayan herkes mahkemeler aracılığı ile hakkını arar. Hukuk devletinde hiç kimse hukuksuzca bir davranışta bulunamaz. Devlet bile kişi tarafından mahkemeye verilebilir. Eğer devlet tarafından yapılan bir haksızlık varsa mahkemeler aracılığı ile giderilebilir.
- Hukuk devletinde, mahkemeler bağımsız olmak zorundadır. Herhangi bir kimsenin veya bir kurumun etkisi altında olamaz. Çünkü mahkemeler adaletin dağıtıldığı yerdir. Eğer mahkemelerin bağımsızlığı sağlanmazsa adaletsizlikler ortaya çıkabilir. Dolayısı ile mahkemelerde gücünü kanunlardan almaktadır.

Laik Devlet

- Laiklik, devletin hukuk kurallarının akla, bilime ve toplumun ihtiyaçlarına dayalı olmasıdır. Laik devletlerde din ve devlet işleri bir birinden ayrılır, vatandaşlara inanç ve ibadet özgürlüğü tanır.
- Anayasamızın 24. maddesine göre, Türkiye'de herkes istediği dine inanmakta, istediği ibadeti yapmakta özgürdür. Hiç kimse inancından dolayı veya yapmış olduğu

ibadetten dolayı kınanamaz ve suçlanamaz. Yine hiç kimse laik düzeni yıkmaya yönelik herhangi bir faaliyette bulunmaz.

➤ Devlet hangi dine mensup olursa olsun vatandaşlarına karşı eşit uygulamalar yapmalıdır. Ve laik düzenin koruyucusu olmalıdır.

Sosyal Devlet

➤ Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin en önemli özelliklerinden birisi de Sosyal Devlet anlayışının olmasıdır. Devlet, dil, din, mezhep, ırk, cinsiyet farkı gözetmeksizin her vatandaşını eşit kabul eder ve herkese hizmet götürmeye çalışır. Sosyal devlet anlayışında devlet halk için çalışır ve halk için vardır.

➤ Devlet; eğitim-öğretim hizmetini, sağlık hizmetini, yol hizmetini, su hizmetini, elektrik hizmetini, iletişim hizmetini ve din hizmetini vatandaşlarına ulaştırmak zorundadır. Bütün bu hizmetleri yaparken bölge ayrımı yapmamalıdır. Ülkenin doğusuna, batısına, güneyine ve kuzeyine veya ilinden en küçük köyüne kadar aynı hizmetleri götürmelidir.

Atatürk Milliyetçiliği

➤ Cumhuriyetçilik devletin kurucu ilkesidir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Türk milleti tarafından kurulmuştur. Millet; aynı toprak parçası üzerinde yaşayan, aynı dili konuşan, aynı geçmişe sahip olan ve gelecekte de birlikte yaşama isteğinde olan insan topluluğudur. Milliyetçilik ise mensubu olduğu milleti yararına kişinin yapmış olduğu her türlü fedakârlıktır. Gereksiz yanan bir lambayı kapatmak, gereksiz açık olan musluğu kapatmak en güzel milliyetçilik örneklerindedir.

➤ Atatürk milliyetçiliği birleştiricidir. Türkiye sınıırı içerisinde yaşayan bütün vatandaşları aynı samimi duygularla kucaklar. Irkçı milliyetçilik anlayışı değil kültür milliyetçiliği anlayışı vardır. Nitekim Atatürk'ün "Ne mutlu Türküm diyene" sözü bu durumu açıklayan en güzel örnektir. Kendini Türk hisseden herkes Türk milletinin bir ferdidir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLETİNİN YÖNETİM YAPISI

YÖNETİMİN ÖZÜ

Devlet, toplum yararına çalışan, toplum içerisinde ilişkileri düzenleyen, toplumun uyacağı kuralları koyan ve halkını iç ve dış tehditlere karşı koruyan düzene denir. Anayasamıza göre egemenliğin sahibi Türk milletidir. Millet, egemenlik hakkını Anayasanın koyduğu esaslara göre **yasama**, **yürütme** ve **yargı** organları eliyle kullanır.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinde, **yasama** TBMM, **yürütme** hükümet, **yargı** ise bağımsız mahkemeler tarafından yapılır. Bu faaliyetlerin ayrı ayrı organlar tarafından yerine getirilmesine "**Güçler Ayrılığı İlkesi**" denir.

YASAMA

Millet, kendi hâkimiyetine dayanarak kanun yapma yetkisini kabul ettiği bir organa verir. Anayasamıza göre, yasama

organı TBMM'dir. Bu yetki devredilemez. TBMM genel oyla seçilen 550 milletvekilinden oluşur.

TBMM'nin Görevleri

- Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak.
- Bakanları denetlemek,
- Para basılmasına karar vermek,
- Cumhurbaşkanı seçmek,
- Savaş ilanına karar vermek,
- Uluslararası antlaşmaları onaylamak.
- Bütçe ve kesin hesap tasarılarını görüşmek ve kabul etmek,
- Genel ve özel af ilanına karar vermek
- TBMM, seçimlerin yenilenmesine karar vermek.

Türkiye Büyük Millet Meclisi ,hükümetin yaptığı işleri **meclis araştırması**, **meclis soruşturması** ve **gensoru** yollarıyla denetler. Yapılan işlerde yetkiyi kötüye kullanma ya da yasalara aykırı bir durum bulunduğu meclis, hükümeti "**güvenoyu vermemek**" yoluyla düşürebilir

YÜRÜTME

Yürütme kanunları uygulama yetkisidir. Bu yetki ülkemizde anayasaya uygun olarak Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kuruluna verilmiştir.

Cumhurbaşkanı

Cumhurbaşkanı devletin başıdır. Bu sıfatla Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk milletinin birliğini temsil eder. Anayasanın uygulanmasını, devlet kurumlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir.

Bazı Görevleri

1. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni gerektiğinde toplantıya çağırmak,
2. Yasaları yayımlamak,
3. Yasaları yeniden görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri göndermek (Veto yetkisi),
4. Anayasa değişikliklerine ilişkin yasaları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunmak,
5. Yasaların, anayasaya biçim ya da esas yönünden aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi'nde iptal davası açmak,
6. Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar vermek,
7. Başbakanı atamak ve istifasını kabul etmek,
8. Türkiye Cumhuriyeti'ne gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek,
9. Uluslararası anlaşmaları onaylamak ve yayımlamak,
10. Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Başkomutanlığını temsil etmek,
11. Millî Güvenlik Kurulunu toplantıya çağırmak,
12. Üniversite rektörlerini seçmektir.

Cumhurbaşkanlığı makamının boşalması durumunda da yenisi seçilinceye kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, cumhurbaşkanlığına vekillik eder ve cumhurbaşkanına ilişkin yetkileri kullanır.

CUMHURBAŞKANLARIMIZ

1. Mustafa Kemal Atatürk
- 2 İsmet İnönü

3. Celal Bayar
4. Cemal Gürsel
5. Cevdet Sunay
6. Fahri Korutürk
7. Kenan Evren
8. Turgut Özal
9. Süleyman Demirel
10. Ahmet Necdet Sezer
11. Abdullah Gül

Bakanlar Kurulu

Bakanlar Kurulunun diğer adı hükümettir. Bakanlar Kurulu, Başbakan ve bakanlardan oluşur. Başbakan TBMM üyeleri arasından cumhurbaşkanı tarafından atanır. Bakanlar başbakan tarafından belirlenir ve atamaları cumhurbaşkanının onayına sunulur. Bakan atamasında meclis dışından bir kişi de seçilebilir.

Hükümet, vatandaşların temel hak ve özgürlüklerini kullanabilmesi için yasaların işlenmesini sağlar.

Bakanlar Kurulunun Bazı Görevleri

- Vatandaşa iş olanağı sağlamak (fabrikalar kurmak)
- Vatandaşın güvenliğini sağlamak.
- Yurdu iç ve dış tehditlere karşı koruyarak vatan bütünlüğünü korumak.
- Vatandaşlarına hizmet götürmek(yollar, köprüler, barajlar vs. yapmak)
- Tarım ve hayvancılığı geliştirmek.

Başbakanın Bazı Görevleri

- Hükümeti kurmak.
- Bakanlar arası işbirliği sağlamak.
- Hükümet politikasını takip etmek.
- Cumhurbaşkanın katılmadığı zamanlarda Milli Güvenlik Kuruluna başkanlık etmek.
- Hükümet programının hazırlanmasını sağlamak

YARGI GÖREVİ

Yargı yetkisi **bağımsız mahkemelere** verilmiştir. Yargı organları kişiler arasında veya yönetenlerle yönetilenler arasında çıkan uyuşmazlıkları yasalara uygun olarak çözümler.

Devletin yargı görevini yürüten mahkemelerin tam bağımsız olmaları gerekmektedir.

Anayasamıza göre yargı kararları da denetlenebilmektedir. Bu nedenle yargıyı sağlayan organlar;

1. Normal Mahkemeler,

2. Yüksek Mahkemeler olarak ayrılır.

** Anayasamıza göre, vatandaşlar mahkeme kararlarına karşı bir üst mahkemeye başvurabilir. Sonuç, ilgili mahkemeye ve vatandaşa bildirilir. Böylece, uyuşmazlıklar adil bir şekilde çözüme kavuşturulmuş olur.

Anayasamızda belirtilen yüksek mahkemeler şunlardır:

- Anayasa Mahkemesi
- Yargıtay
- Danıştay
- Askerî Yargıtay
- Askerî Yüksek İdare Mahkemesi
- Uyuşmazlık Mahkemeleri.

Ayrıca insan hakları çiğnenmiş vatandaşlar bütün iç hukuk yollarını denedikten sonra, hak ihlalleri ortadan

kalkmazsa Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne kişisel olarak başvurup haklarını arayabilirler.

KANUN:

Bir Yasa TBMM'den Nasıl Çıkar?(Kanun Nasıl Yapılır ?)

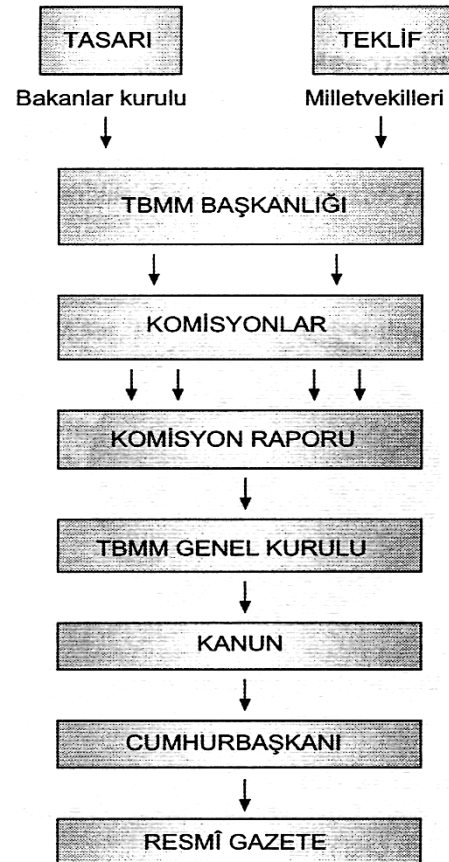
Hukuk, devletçe konulan ve toplum hayatını düzenleyen kurallar bütünüdür. Hukuk devleti ise yönetimde hukuk kurallarının üstün tutulduğu herkese eşit haklar verilen devleti ifade eder.

Hukuk devletinde kurumlar yetkilerini hukuk kurallarından alır. Bu nedenle hukuk kurallarının milleti temsil eden milletvekilleri tarafından halkın yararı gözetilerek eşitlik ilkesiyle çıkarılması gerekir.

Devletin ve toplumun devamını sağlayan hukuk kuralları, herkes tarafından benimsenmesi ve geçerli olması amacıyla birçok kuruluş tarafından denetlenebilir ve düzenlenebilir.

Yasalar toplumun ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanır. İlgili komisyonlarda incelenir ve anayasaya olan uygunluğu tespit edilir. Üzerinde gerekli incelemeler yapılan yasa TBMM Genel Kuruluna sunulur. Milletvekillerinin oy çokluğu ile kabul edilen yasa daha sonra cumhurbaşkanının onayına sunulur. Kabul edilirse resmî gazetede yayınlanarak yürürlüğe girer. Cumhurbaşkanı tarafından kabul edilmez ise tekrar TBMM'ye gönderilir (Veto yetkisi).

Cumhurbaşkanı veto yetkisine rağmen ikinci defada kanunu onaylamak zorunda kalırsa kanunun iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

VATANDAŞLARIN DEVLETE KARŞI HAK VE ÖDEVLERİ

1-Seçme ve Seçilme Hakkı: Hem hak hem de

ödevdir.Kimler oy kullanamaz?

a-18 yaşından küçükler

b-Tutuklu ve hükümlüler

c-Er ve erbaşlar

d-Askeri okul öğrencileri

e-Kısıtlılar

Genel seçimler normalde 5 yılda bir

yapılır.Cumhurbaşkanlığı seçimleri 7 yılda bir yapılır. Bir

kere cumhurbaşkanı olan bir daha olamaz. Milletvekili

olmak için 25, cumhurbaşkanı olmak için 40 yaşında olmak

gerekir.

2-Kanunlara Uyuma :Herkes kanunlara uymak zorundadır.

3-Vergi: Herkes kazancına göre vergi verir

4-Askerlik: Sağlıklı her Türk erkeği askerlik yapmak zorundadır.

7.ÜNİTE:ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER
KAZANIMLAR:

1. 20. yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasi ve ekonomik yapısıya 1.Dünya Savaşının sebep ve sonuçları ilişkilendirir.
2. Küresel sorunlarla Uluslar arası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir.
3. Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu anlar.
4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.

BİLİNMESİ GEREKEN KAVRAMLAR:

1. Genelleme
2. Küresel sorun
3. Ortak miras

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1914-1918)

19. Yüzyılda Osmanlı Devleti

Osmanlı Devleti 19. yüzyılda topraklarını koruma ve yenilikler yaparak devletin ömrünü uzatma politikası izledi. Bu dönemde Avrupa'da meydana gelen Fransız İhtilali ve Sanayi İnkılabı gibi olaylar Osmanlı Devleti'ni olumsuz yönde etkiledi.

Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti Üzerindeki Etkileri

- Fransız İhtilali ile ortaya çıkan **milliyetçilik akımı** çok uluslu devletlerin dağılmasını hızlandırdı.
- Milliyetçilik, her milletin kendi devletini kurup, kendi kendini yönetmesidir.
- Osmanlı Devleti, bünyesinde birçok etnik topluluğu barındırdığından bu akımın etkisiyle toprakları üzerinde birçok isyan çıktı.
- Osmanlı Devleti'ne bağlı olan Balkan milletlerinden Sırp ve Yunanlılar isyan ettiler. Çıkan bu isyanlar azınlıkların bağımsızlıklarını kazanmasında etkili oldu.
- İhtilalın getirdiği fikirler, Osmanlı devlet adamlarını ve aydınlarını harekete geçirdi. Önce Tanzimat Fermanı, daha sonra Meşrutiyet ilan edildi.

Sanayi İnkılabı'nın Osmanlı Devleti Üzerindeki Etkileri

- Sanayi İnkılabı'nın sonunda sanayileşmesini tamamlayan Avrupalı devletlerin sömürge ve pazar arayışları arttı, bu durumun sonucunda Osmanlı Devleti toprakları üzerinde çıkar çatışmaları başladı. Avrupalı devletler 19. yüzyılda azınlık haklarını ve kapitülasyonları bahane ederek Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karıştılar.
- Osmanlı Devleti, Avrupa'da meydana gelen bu gelişmeleri yeterince takip edemediğinden dağılması hızlandı.

NOT: Osmanlı yönetimine karşı ayaklanan ilk azınlık SIRPLAR,bağımsızlığını kazanan ilk azınlık RUMLAR(Yunanlılar)dır.

XX. YY BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ

- Osmanlı Devleti, XX. yy'a geldiği zaman siyaset ve askeri üstünlüğünü kaybetmiş ve ayakta kalabilmek için uluslararası denge siyaseti izlemiştir.
- Avrupa'da ortaya çıkan Fransız İhtilali, Sanayi İnkılabı Osmanlı Devleti'ni olumsuz etkilemiştir. Fransız İhtilali ile birlikte milliyetçilik akımları, Osmanlı Devleti'ndeki

azınlıklar arasında yayılmış ve Osmanlı içerisinde birçok ayaklanma çıkmıştır.

- Sanayi İnkılabı ile Avrupa'da fabrikalar kurulmuş üretim artmış, mallar hızla ve ucuz bir şekilde piyasaya sürülmüştür. Üretilen malları satmak için pazar arayışına gidilmiş ve böylece sömürgecilik yarışı başlamıştır. Bu durumda Osmanlı Devleti hammadde ve pazar açısının önemli bir konumdaydı. Osmanlı Devleti'ne giren ucuz mallar Osmanlı ekonomisini: olumsuz etkilemiştir. Sömürgecilik, bir devletin başka milletleri, toplulukları siyasi ve ekonomik egemenliği altına alarak güçlenmek istemesi
- Osmanlı Devleti dünyadaki ekonomik gelişmelere ayak uyduramamıştır. Kapitülasyonların sürekli hale gelmesinden sonra ekonomik olarak dışa bağımlı hale gelmiştir.
- Osmanlı Devleti askeri, ekonomik ve siyasi alandaki çöküşü önlemek için Tanzimat ve Islahat Fermanları yayınlanmış fakat başarı elde edilememiştir. Bunun yanında 1876 yılında 1. Meşrutiyet, 1908 yılında II. Meşrutiyet ilan edilmiştir. Meşrutiyet yönetime geçişin tam anlamıyla sağlanamaması, ülke içerisinde karışıklıklara neden olmuştur. Bu karışıklıklardan yararlanan Avusturya, Bosna-Hersek'i işgal etmiş, Bulgaristan bağımsızlığını ilân etmiş, İtalya ise Trablusgarb'ı işgale başlamıştır.

Trablusgarb Savaşı (1911-1912)

Nedenleri:

- ❖ İtalya'nın hammadde ve pazar arayışı,
- ❖ Osmanlı Devleti'nin güçsüz bir durumda olması,
- ❖ Trablusgarb'ın önemli yeraltı kaynaklarına sahip olması ve coğrafi olarak İtalya'ya yakın olması.
- Osmanlı Devleti'nin donanmasının (Haliç' te çürütülmesi) güçsüz olması, Mısır'ın İngilizlerin elinde olmasıyla Trablusgarb'a kara bağlantısının olmamasından dolayı başarısız olunmuştur. Bu sırada Balkan Savaşlarının başlaması ile birlikte Osmanlı Devleti barış istemek zorunda kalmıştır.

Uşi Antlaşması (1912)

Trablusgarb ve Bingazi İtalyanlara bırakılmıştır.

UYARI: Böylece Osmanlı Devleti, Kuzey Afrika'daki son toprağını da kaybetmiştir.

Rodos ve Oniki Ada, Balkan Savaşları bitinceye kadar geçici olarak İtalyanlara bırakılmıştır.

Trablusgarb bölgesinde yaşayan halk halife yoluyla Osmanlı Devleti'ne bağlı kalarak, kültürel bağ devam ettirilmiştir.

BALKAN SAVAŞLARI (1912-1913)

I. BALKAN SAVAŞI

Nedenleri:

- Fransız İhtilali ile birlikte yayılan milliyetçilik akımının Osmanlı Devleti'ne olumsuz etkisi.
- Avrupa devletlerinin, Osmanlı içerisinde yaşayan azınlıkları kışkırtması
- İngiltere'nin, Rusya'yı Osmanlı üzerindeki politikasında serbest bırakması (Panslavizm)
- Osmanlı Devleti'nin merkezi gücünün zayıflaması
- Osmanlı Devleti; Bulgaristan, Yunanistan, Karadağ ve Sırbistan'la mücadele etmiştir.
- Osmanlı Devleti, dört cephede yaptığı mücadelede başarısız olmuştur. Başarısız olmasının nedeni, ordu

içerisinde karışıklıklar olması ve cephelere askeri gücün gönderilememesidir.

LONDRA ANTLAŞMASI (1913)

- Midye-Enez hattının batısında kalan topraklar, Balkan devletlerine bırakılmıştır. (Edirne, Kırklareli...)
- Ege adalarının geleceği büyük devletlerin eline bırakılmıştır.
- I. Balkan Savaşı devam ederken Arnavutluk bağımsızlığını ilan etmiştir

Osmanlı Devleti'nden ayrılan son Balkan Devleti Arnavutluk'tur.

Sonuçları:

- Osmanlı Devleti, Ege adalarındaki egemenliğini kaybetmiştir.
- Bulgaristan büyük topraklara sahip olarak, Ege denizine kıyısı olmuştur.
- Bab-ı Ali Baskını ile İttihat ve Terakkiciler Osmanlı yönetimini tamamen ellerine geçirmişlerdir.
- Balkanlarda Türkler azınlık durumuna düşmüş ve günümüze kadar sürecektir olan azınlık sorunu ortaya çıkmıştır.
- Bu dönemde Balkanlardan Anadolu'ya büyük göçler olmuştur. Bu göçler Anadolu'da ekonomik ve toplumsal sorunları da beraberinde getirmiştir.

II. BALKAN SAVASI

Nedenleri:

- I. Balkan Savaşı sonucunda, Balkanlardaki otorite boşluğu.
- Bulgaristan'ın fazla toprak almasıyla birlikte, diğer Balkan devletlerinin bu duruma tepkisi
- Balkan topraklarının, Balkan devletleri arasında paylaşılabilmesi
- Romanya'nın Bulgaristan'a saldırması ile savaş başlamıştır. I. Balkan Savaşı sonucunda fazla toprak alan Bulgaristan'a karşı diğer Balkan Devletleri'nin mücadelesinde, Bulgaristan mağlup olmuştur.

UYARI: Bu karışıklıklardan yararlanan Osmanlı devleti, kaybetmiş olduğu Edirne ve Kırklareli'ni geri almıştır.

Balkan Savaşlarının Genel Sonuçları

- Osmanlı Devleti Balkan topraklarındaki hâkimiyetini kesin olarak kaybetti.
- Balkanlardaki Türkler azınlık durumuna düştü ve günümüze kadar devam eden Balkan Türkleri sorunu ortaya çıktı.
- Bugünkü batı sınırlarımız büyük ölçüde belli oldu.
- Balkan topraklarındaki siyasi denge bozuldu.
- Balkanlardaki Türk nüfusu, yapılan göçler nedeniyle azalırken Anadolu'daki Türk nüfusu arttı.
- Türk ordusunda yenilik gereksinimi ortaya çıktı.

Savaşın Nedenleri:

- Avrupalı Devletler arasında sömürgecilik yarışı ve ekonomik rekabet.
- Hammadde ve Pazar arayışı.
- Almanya ve İngiltere arasındaki ekonomik rekabet.
- Milliyetçilik akımı.
- İttifak ve İtilaf devletlerinin oluşması.
- Avusturya ve Rusya'nın Balkanlardaki çıkar çatışmaları.

- Avusturya-Macaristan veliahdının Sırp tarafından öldürülmesi.

Almanya ve İtalya milli birliklerini geç kurmuşlardı. (1870) Bundan dolayı sömürgecilğe de geç başlamışlardı. Sömürgecilğe başladıklarında mevcut sömürge alanları azalmıştı. Özellikle Almanya, İngiltere'nin elinde bulunan sömürge topraklarına saldırmaya başladı. Oysa İngiltere ve diğer Avrupa Devletleri sömürgelerini kaybetmek istemiyorlardı. Böylece Almanya-İngiltere rekabeti başladı. Almanya güçlü bir devlet olarak siyasi birliğini kurduktan sonra Fransa'nın elinde bulunan Alsas-Loren bölgesine göz dikti. Yapılan savaşla kömür bakımından zengin olan bu bölgeyi Fransa'dan aldı. Bölgeyi Almanya'dan geri almak isteyen Fransa Almanya'ya karşı İngiltere ile ittifak kurmaya başladı.

Böylece devletler arasında bloklaşma başladı. Balkanlarda ise milliyetçilik akımının etkileri hüküm sürüyordu. Rusya **Panslavizm** politikası ile Balkanlarda egemenlik kurmak istiyordu. Bu durum Balkanlarda çıkarılan Avusturya-Macaristan imparatorluğunun işine gelmiyordu. Devletler arasındaki çıkar çatışmaları ittifak ve itilaf gruplarının doğmasına neden oldu.

İtilaf Devletleri:

- İngiltere, Fransa, Rusya (İtalya'da daha sonra bu gruba geçmiştir.)

İttifak Devletleri:

- Almanya, Avusturya-Macaristan, İtalya, Osmanlı Devleti, Bulgaristan.

Savaşın Başlaması:

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahdı Saraybosna'yı ziyarete gelmişti. Burada Sırp bir öğrenci tarafından öldürüldü. 28 Haziran 1914 Avusturya-Macaristan bu suikastı bahane ederek Sırbistan'a savaş açtı. Rusya Sırbistan'ın yanında yer aldı. Fransızlar Rusya'yı destekledi. Almanya'da Avusturya-Macaristan imparatorluğu ile aynı grupta olduğundan Avusturya'nın yanında savaşa katıldı. Böylece savaş kısa zamanda Avrupa'ya ve tüm dünyaya yayıldı. Savaşın ilk yıllarında Almanya grubu birçok cephede başarı kazandı.

Osmanlı Devletinin Savaşa Katılması:

OSMANLI DEVLETİ KİMİN YANINDA

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesini istemeyen İtilaf Devletleri bu nedenle Osmanlı Devleti'ne kapitülasyonları kaldırmayı ve ekonomik alanda yardım etmeyi vaattiler. Ancak Almanya, Osmanlı Devleti'nin kendi yanında savaşa girmesini sağlamak amacıyla Osmanlı devlet adamları ile gizli görüşmelere başladı.

Osmanlı Devleti savaşın başlamasıyla birlikte tarafsızlığını ilan etti. Trablusgarp ve Balkan Savaşlarından yenik çıkan Osmanlı Devleti yeni bir savaşa hazır değildi.

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesinin Sebepleri

1. Kaybettiği yerleri geri almak istemesi,
2. Kapitülasyonları kaldırmak istemesi,
3. Siyasi yalnızlıktan kurtulmak istemesi,

4. İngiltere, Fransa ve Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne karşı düşmanca politikalar izlemesidir.

5- Pantürkizm politikası

Almanya'nın Osmanlı Devleti'ni kendi yanında savaşa katmak istemesinde:

1. Savaşı daha geniş alanlara yayarak savaş yükünü hafifletmek istemesi,
2. Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumundan yararlanmak istemesi,
3. Osmanlı halifesinin dinî gücünden yararlanmak istemesi,
4. Rusya'ya, Boğazlar yoluyla yardımda bulunulmasını engellemek istemesi etkili oldu..

Osmanlı Devleti Balkan savaşlarından yeni çıktığı için perişan ve yoksuldu. Bundan dolayı I.Dünya Savaşı çıktığında tarafsızlığını ilan etti. Anlaşma Devletleri de (İngiltere grubu) kendi çıkarları açısından bu fikri destekliyordu. Almanlar Osmanlı İmparatorluğunun kendi saflarında savaşa girmesini istiyordu. Çünkü Osmanlı Devletinin yeni cephe açmasıyla Almanya'nın üzerindeki savaş yükü azalacaktı. Çünkü Osmanlı Devletinin yönetimi İttihat ve Terakki Partisinin elindeydi. Bu partinin en güçlü ismi de Enver Paşa'ydı. Enver Paşa aşırı Alman hayranıydı. Aynı zamanda Osmanlı Devleti daha önce kaybettiği toprakları Almanya'nın yanında savaşa girer-se tekrar geri alabilirdi (Savaşı Almanya'nın kazanacağı tahmin ediliyordu.) Bu nedenlerden Alman heyeti ile Enver Paşa arasında gizli bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşmaya göre Osmanlı Devleti Almanya'nın yanında savaşa katılacaktı.

Akdeniz'de bulunan iki Alman gemisi (Göben-Breslaw) İngiliz donanmasının önünden kaçarak İstanbul'a geldiler ve Osmanlı Devletine sığındılar. Osmanlı Devleti bu iki gemiyi satın aldığını söyledi. Daha sonra bu iki geminin isimlerini Yavuz ve Midilli olarak değiştirdi.

Bu gemiler Enver Paşanın talimatıyla Karadeniz'e açılarak Rus limanlarını topa tuttu. Böylece Osmanlı Devleti de I.Dünya Savaşına katılmış oldu (3 Ekim 1914)

OSMANLI DEVLETİNİN I. DÜNYA SAVAŞINDA SAVAŞTIĞI CEPHELER:

I.Dünya Savaşında Osmanlı Devleti Kafkas, Kanal, Çanakkale, Filistin, Suriye, Irak, Yemen cephelerinde İtilaf Devletlerine karşı savaştı. Romanya, Galıçya, Makedonya Cephelerinde müttefiklere yardım amacıyla savaştı.

- **Kafkasya Cephesi (Aralık 1914)** Enver Paşa tarafından Rusya'ya karşı açıldı.
- Kafkasları ele geçirerek Orta Asya Türkleri ile bağlantı kurmak,
- Hazar Denizi'nin doğusundan hareket ederek İngiltere denetimindeki Hindistan'a saldırmak,
- Kafkasya'daki petrol yataklarının kontrolünü ele geçirmek istenmesidir.
- Enver Paşa yönetimindeki Türk ordusu Kafkasya'dan Rusya üzerine taarruza başladı. Ancak şiddetli kış şartları sebebiyle pek çok Türk askeri şehit oldu. Bu durumu değerlendiren Ruslar Erzurum, Muş, Bitlis ve Erzincan'ı ele geçirdi. Daha sonra Kafkas Cephesi'ne atanan Mustafa Kemal, Ruslara karşı başarı kazanarak **Muş** ve **Bitlis**'i işgalden kurtardı (**1 Nisan 1916**).

- Rusya 3 Mart 1918 tarihinde **Brest Litovsk Antlaşması'nı** imzalayarak savaştan çekildi. Antlaşma sonucunda Rusya, **Kars**, **Ardahan** ve **Batum'u** Osmanlı Devleti'ne bıraktı.

Çanakkale Cephesi (1915) : Osmanlı Devleti I.Dünya Savaşına girince İtilaf Devletlerinin bütün dikkatleri boğazlar üzerine yöneldi. İngiltere ve Fransa müttefikleri olan Rusya'ya gerekli askeri yardımı sağlamak için boğazlara hâkim olmak istiyordu. (Baltık Denizini Alman denizaltıları kapatmıştı. Rusya'ya yardım edilebilecek tek yol boğazlar kalmıştı) Aynı zamanda boğazların ele geçirilmesiyle İstanbul işgal edilecek, Osmanlı Devleti de savaş dışı kalacaktı.

İtilaf Devletleri bu amaçlarla Çanakkale Cephesini açtılar. İngiliz ve Fransız gemileri Çanakkale Boğazına yığınak yaptılar. 18 Mart 1915'te teknik bakımdan üstün olan Müttefik Devletleri Boğazı geçmek amacıyla hareket ettiler. Fakat Türk Ordusunun olağanüstü savunmasıyla karşılaştılar ve pek çok kayıplar vererek geri çekildiler. Bunun üzerine İtilaf Devletleri karadan İstanbul'a ulaşmak üzere Gelibolu'ya asker çıkardılar. İngiliz ve Fransız sömürgelerinden de birçok asker getirdiler. Tarihin en kanlı kara savaşları burada meydana geldi. Türk askeri Conkbayırı, Anafartalar, Arıburnu bölgelerinde Mustafa Kemal'in önderliğinde başarılı savunma savaşları yaparak tarihe "**Çanakkale Geçilmez**" diye yazdırdı.

Çanakkale Savaşının Sonuçları:

- Çanakkale Cephesinde yenilgiye uğrayan İtilaf Devletleri dünyada prestij kaybettiler.
- I.Dünya Savaşının uzamasına neden oldu.
- İtilaf Devletlerinin yardımı Rusya'ya ulaşmadığı için Rus ekonomisi iyice bozuldu. Rusya'da çarlık rejimi yıkılarak yerine Bolşevik rejim kuruldu ve Ruslar I.Dünya Savaşından çekildi.
- Bulgaristan Almanya'nın (İttifak Dev.) yanında savaşa katıldı.
- Çanakkale Savaşları milli mücadele ruhunun başlangıcı oldu.
- Mustafa Kemal'in milli mücadelede önder olmasında Çanakkale Savaşlarının büyük rolü vardır.

Kanal Cephesi: Almanların isteği üzerine açılmıştır. Cephenin açılma amacı, İngilizlerin Uzakdoğu sömürgeleriyle bağlantısını kesmek ve Mısır'da Osmanlı hâkimiyetini yeniden kurmaktır. Ancak istenilen gerçekleşmedi. İngilizlere karşı bazı başarılar elde edildi, Bu kalıcı olmadı. İngilizler Sina Yarımadasını ele geçirip Suriye'ye kadar geldiler.

Suriye-Filistin Cephesi: Kanal cephesinde İngilizlere yenilen birliklerimiz Filistin'e sonrada Suriye'ye kadar geri çekildiler. Yıldırım orduları burada başarılı savunma savaşları yaptılar Zamanla kuzeye doğru çekilen Türk birlikleri Halep önlerinde İngilizleri durdurdular.

Irak Cephesi : İngilizler zengin Irak petrollerini ele geçirmek amacıyla açtılar.

Hicaz ve Yemen Cephesi: İngilizler Arap Yarımadasını işgal etmek için Yemen'e asker çıkardılar. Ayrıca Hicaz Emiri Şerif Hüseyin'e çok miktarda para yardımı

yaptılar. Türk ordusu İngiliz ve Araplara karşı mücadele ettiyse de başarılı olamadı. İngilizler Yemen'i alarak Hicaz'a tamamen hakim oldular.

Galiçya, Romanya ve Makedonya Cephesi: Osmanlı Devleti bu cephelerde Ortaklarına (Bulgaristan,Avusturya-Macaristan)yardımlarını almak amacıyla savaştı.

Savaşın Sona Ermesi:1917 yılında Rusya'nın savaşın çekilmesi üzerine İttifak Devletleri İtilaf Devletlerine karşı üstünlük kurmuşlardı.

Ancak bu durum uzun sürmedi. Amerika Birleşik Devletleri İtilaf Devletlerinin yanında savaşa girdi. Amerikan birlikleri o zamana kadar hiç savaşa katılmamıştı. Almanya güçlü, dinamik olan Amerikan orduları karşısında tutunamadı. İngiliz, Fransız ve ABD birliklerinden oluşan güçlü müttefik kuvvetleri Batı Cephesinde Almanya'yı çöktürdüler. Diğer cephelerde de başarısızlıklar artmaya başlamıştı. Böylece savaşın sonunda İttifak Devletleri savaşı kaybettiklerini belirterek (yenilerek)yenen devletlerle ateşkes anlaşmasını imzaladılar. Almanya ile (Versay) Avusturya ile(Sen Jermen),Bulgaristan la(Nöyi),Macaristan'la(Tirayanon)Osmanlı Devleti ile de Sevr Barış Anlaşması imzalandı.

I. Dünya Savaşının Sonuçları

Bazı İmparatorluklar yıkılarak yerine yeni devletler kuruldu.(Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Macaristan, Türkiye)

Yeni rejimler ortaya çıktı.(Cumhuriyet, Komünizm, Faşizm, Nazizm.)

Devletlerarasındaki dengeler bozuldu.

Milyonlarca insan öldü. Birçok şehirler yakılıp yıkıldı.

Sürekli barış sağlamak ve anlaşmazlıkları çözmek için Cemiyet-i Akvam (Milletler Cemiyeti)kuruldu.

Sorunların çözümü sağlanamadığı için II. Dünya Savaşının çıkmasına neden oldu.

Sömürgecilik, mandacılık haline dönüştü.

Wilson İlkeleri (8 Ocak 1918)

Bu ilkelerin yayınlanma amacı, dünya barışını sağlamak, ülkeler arası mücadelelere son vermektir. Wilson ilkelerine göre;

- Bütün milletler, kendi geleceğine kendisi karar verecektir.
- I. Dünya Savaşı'nda yenen devletler, yenilenlerden savaş ve toprak tazminatı almayacaktır.
- Dünya barışını tehdit eden silahlanmaya son verilecektir.
- Devletlerarası barışı sağlamak için Milletler Cemiyeti kurulacaktır.

Wilson ilkeleri görünürde dünya barışını sağlamaya yöneliktir. Fakat sömürgeci devletler bu ilkeleri kendi lehlerine çevirmişlerdir. Bunun yanında Wilson ilkelerine uymayarak, kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmişler ve dünya barışını tehlikeye sokmuşlardır.

Paris Barış Konferansı (18 Ocak 1919)

• I. Dünya Savaşı sonucunda, yenilen devletlerin durumlarını görüşmek ve yapılacak olan barış antlaşmalarının esaslarını tespit için konferans düzenlenmiştir.

• Bu konferansta barış görüşmelerinin yapılması beklenirken, Osmanlı Devleti'nin toprakları paylaşılmış, Batı Anadolu toprakları, Yunanistan'a bırakılmıştır. (Sahte nüfus belgelerine dayanarak)

UYARI! Batı Anadolu'nun İtalya yerine Yunanistan'a bırakılmasının nedeni, güçlü bir İtalya'nın Akdeniz'de varlığının İngiltere'nin sömürge yollarını tehdit edebileceği düşüncesidir. Güçlü bir İtalya yerine, güçsüz olan Yunanistan tercih edilmiştir.

UYARI! Avrupa devletleri, kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmişlerdir. Batı Anadolu'nun Yunanistan'a bırakılması Yunanistan'ın İzmir'i işgaline zemin hazırlamıştır.

GELDİKLERİ GİBİ GİDERLER

MONDROS ATEŞKES ANLAŞMASI

Almanya'nın I.Dünya Savaşı'nda yenilgiye uğramasıyla ittifak Devletleri savaşı kaybetti.

Osmanlı Devletini temsilen Bahriye Nazırı Rauf Orbay ateşkes şartlarını görüşmek üzere Limni adasının Mondros Limanına gitti. İtilaf Devletleri daha önceden Osmanlı Devletinin topraklarını gizli anlaşmalarla paylaşmışlardı.

Osmanlı Devleti heyeti bu plana itiraz etti ise de sonuçta bir şey değişmedi. Bunun sonucunda **Mondros Ateşkes**

Antlaşması imzalandı.(30 Ekim 1918)Buna göre;

1-Çanakkale ve İstanbul Boğazı İtilaf Devletlerinin denetimine geçecek.

2-Osmanlı ordusu terhis edilecek, donanmasına ve silahlarına el konacak.(Osmanlı'yı savunmasız bırakmak için)

3-Toros tünelleri İtilaf Devletlerinin denetimine verilecek.

4-Bütün haberleşme ve ulaşım araç ve gereçleri İtilaf

Devletlerine bırakılacak.

5-İtilaf Devletleri bütün Osmanlı liman ve tersaneleri ile demiryollarından yararlanacak.

6-Doğuda yani vilayeti sitte'de(altı ilde) (Sivas, Erzurum, Van, Bitlis, Elazığ, Diyarbakır)karışıklık çıkarsa İtilaf Devletleri buraları işgal edecek(24.Madde)

7-İtilaf Devletleri kendi güvenliklerini tehdit eden bir durum ortaya çıkarsa herhangi bir stratejik noktayı işgal edebilecekler. (7.madde)

İtilaf Devletleri bu maddeye dayanarak Anadolu'yu işgal ettiler.(7.madde)

Anlaşmanın Önemi: Bu anlaşma ateşkes anlaşmasından ziyade Osmanlı Devletinin teslimini ve işgalini ortaya koymaktadır.

➤ 24.Madde ile doğuda Vilayeti Sitte de bir Ermeni Devleti kurulması düşünülmüştür.

➤ Anlaşmanın en önemli maddesi 7.madde idi.İtilaf Devletleri bu maddeyle(Anadolu'nun işgaline ortam)hazırladı.

➤ Fransızlar; Mersin, Adana çevresi,

➤ İtalyanlar; Muğla, Antalya ve Konya çevresi.

➤ Yunanlılar;(Paris Barış Konferansındaki değişiklikle)İzmir ve çevresi.

➤ İngilizler;Musul,boğazların kontrolü, Samsun, Merzifon.Batum'a asker çıkardılar.

MİLLETLER CEMİYETİ'NE GİRİŞ

I.Dünya Savaşı sonrasında böyle bir savaşın bir daha çıkmaması için kuruldu. Türkiye Milletler Cemiyeti'nin daveti ile üye oldu. Fakat I.Dünya Savaşı sonrasında yapılan anlaşmaların ağır olması yeni bir savaşın önleyemedi.

Birleşmiş Milletler

- Birleşmiş Milletler 1945 yılında kurulmuştur. ABD, İngiltere, Sovyetler Birliği ve Çin'in öncülüğünde kurulan bu örgüt, dünya barışı ve güvenliğini sağlamak için çalışmalar yapmıştır.
- Birleşmiş Milletlerin amaçları arasında;
 - Uluslararası ilişkileri pekiştirmek,
 - Ekonomik, sosyal, kültürel ve toplumsal sorunlar konusunda uluslararası işbirliği sağlamak.
 - Uluslararası insan haklarının korunmasında uzlaşmacı bir tavır sergilemektedir.
- Birleşmiş Milletler, dünya barışını ve güvenliğini sağlamak amacıyla kurulmasına rağmen, kuruluşundan günümüze kadarki dönemde ortaya çıkan savaşlar ve savaşın olumsuz sonuçları karşısında yeterliliği tartışılmaktadır.
- 1970-1989 yılları arasında Bulgaristan'ın kendi ülkesinde 1,5 milyon Türk ve diğer farklı ırktan topluluklara karşı yapmış olduğu asimilasyon hareketi ve zorunlu göç ettirmelerine karşı Birleşmiş Milletler tarafından gerekli önlemler alınmamıştır. Bunun yanında ABD ve müttefikleri olan güçlerin Irak'ta, bir milyon beş yüz sivil insanı öldürmesine, Rumların 1974 yılında Türklere karşı yaptıkları katliamlara Birleşmiş Milletler yetersiz kalmıştır.
- doğan, büyümekte olan gençlerin sorunlarına da çözüm aramaktadır.

KÜRESEL ISINMA

Küresel Isınma Nedir?

İnsan tarafından atmosfere verilen gazların sera etkisi yaratması sonucunda, dünya yüzeyinde sıcaklığın artmasına küresel ısınma deniyor. İklim sisteminde vazgeçilmez bir yere sahip olan sera gazları, güneş ve yer radyasyonunu tutarak, atmosferin ısınmasında başlıca etkilendirler. Sera gazlarının bulunmaması durumunda yeryüzünün sıcaklığının bugüne göre 30oC daha soğuk olacağı hesaplanmıştır. Son yıllarda atmosferde çeşitli insan aktivitelerinden kaynaklanan nedenlerle karbondioksit, metan, ozon ve di azot monoksit gibi gazlardan oluşan sera gazları, yeryüzü sıcaklığında belirgin artmalara sebep oluyor. Sera etkisinin artması, troposferin ısınmasında, stratosferin de soğumasında en önemli etken olarak gösteriliyor.

Ne yapmalıyız?

1 Mısır yakıtı kullanın

ÇÜNKÜ dünyadaki otomobillerin yarısı, petrol yerine mısırdan üretilen etanol yakıtını kullanırsa küresel ısınmaya yol açan gazları atmosfere salınımı yüzde 7 düşer

2 Evinizi izole edin

ÇÜNKÜ küresel ısınmaya yol açan gazların yüzde 16'sından konutların enerji tüketimi sorumlu. Evlerin izole edilmesi ısınma enerjisini yüzde 40 azaltır.

3 Ampulleri değiştirin

ÇÜNKÜ sadece 7 watt harcayan çevre dostu ampüller 40

watt'lık standart bir ampül kadar ışık yayabiliyor.

4 Sokakta LED ampül

ÇÜNKÜ cadde aydınlatmalarının 18 ayda bir yenilenmesi gerekiyor. Yüzde 40 daha az elektrik harcayan LED ampüller, 2 kat daha pahalı ama 5 yıl kullanılıyor.

5 Ciplere ağır vergi

ÇÜNKÜ 1.8 litre motor hacmine sahip bir sedan otomobil kilometrede 170 gram karbon gazının atmosfere salınmasına yol açıyor. Ciplerde bu oran 2 kat fazla.

6 Organik kıyafet giyin

ÇÜNKÜ içinde tamamen doğal ortamda yetişmiş pamuktan yapılan yüzde 100 organik kıyafetler üretilirken yüzde 60 oranında daha az enerji harcanyor.

7 Yolculuğu paylaşın

ÇÜNKÜ araştırmalar otomobil kullananların yüzde 38'inin yalnız seyahat ettiğini gösteriyor. İşe gidip gelirken otomobille topluca seyahat edin.

8 Jeotermal ısıtma

ÇÜNKÜ 13 dereceye kadar ısıtılan suyun merkezi bir sistemden binaya dağıtırak, doğalgazlı ısıtmaya destek sağlanabilir ve enerji tüketimi düşürülebilir.

9 Hybrid otomobil

ÇÜNKÜ elektrik ve benzin olmak üzere iki motora sahip olan hybrid otomobiller, yüzde 20'ye varan yakıt tasarrufu sağlıyor.

10 Ekolojik makyaj

ÇÜNKÜ içerdiği kimyasal maddelerden dolayı kozmetik ürünlerin bir çoğu çevreye zarar veriyor. Bitki özlerinden yapılan organik makyaj ürünleri moda oldu.

11 Kırmızı et yemeyin

ÇÜNKÜ kırmızı et yemeyi azaltarak ısınmaya yol açan sera gazlarının oranı yüzde 4 azaltılabilir. Dünyada 1.7 milyar inek, 1.5 milyar koyun var.

12 Plastik kullanmayın

ÇÜNKÜ plastik doğadan 1000 yılda temizleniyor. Yılda 500 milyar poşet kullanılıyor. Sadece yüzde 3'ü kağıttan...

13 Geridönüşümlü kağıt

ÇÜNKÜ geri dönüşümlü kağıdın üretimi yüzde 60 enerji tasarrufu sağlıyor.

Yılda 900 milyon ağaç kağıt üretimi için kesiliyor.

14 Toplu taşıma kullanın

ÇÜNKÜ sera gazlarının yüzde 14'ü araçlar yüzünden atmosfere salınıyor. Otobüse binerek bu oran yarıya yarıya azaltılır.

15 Bekleme modu

ÇÜNKÜ araştırmalar evlerde harcanan elektriğin yüzde 75'ini bekleme modunda tutulan televizyon ve bilgisayar gibi elektronik cihazların harcadığını ortaya koyuyor.

16 İnik lastiklere dikkat

ÇÜNKÜ havası inik lastiklerle seyahat etmek benzin tüketimini yüzde 10 oranında artırır.

17 Küçük evde oturun

ÇÜNKÜ 200 metrekarelik bir evi ısıtmak için, 100 metrekarelik bir evden 2.5 kat daha fazla enerji harcanması gerekiyor.

18 Eski kıyafeti verin

ÇÜNKÜ eski kıyafetler eritilip yeniden kumaş haline getirilmesiyle yüzde 76 enerji tasarrufu sağlanabiliyor.

19 Gökdelenlere izin verin

ÇÜNKÜ cam dış cepheye sahip olan gökdelenlerin ışıklandırma ve ısıtma giderleri, beton bir binaya göre daha az.

20 Kravat takmayın

ÇÜNKÜ kravat takmayarak sıcaklamazsınız. Erkek çalışanların tümü kravat takmazsa, klimalar daha az çalışır ve daha az enerji harcar.

21 Pamukluları atmayın

ÇÜNKÜ pamuklu kıyafetler, sentetik madde içermediği için geri dönüşüm yapılamıyor. Ne kadar giyilirse o kadar kârdır.

22 Ofis değil evde çalışın

ÇÜNKÜ imkanı olanlar ev-ofislerde çalıştığında ulaşım nedeniyle ortaya çıkan sera gazlarının azalması bekleniyor.

23 Karbon gazı denize

ÇÜNKÜ atmosfere her yıl salınan 7.3 milyar ton karbon gazının yüzde 10'u okyanus tabanında depolanabilir.

24 Yazın pencere açın

ÇÜNKÜ klima yerine bir pencere açarsanız yıllık 22.7 ton olan kişi başı karbon gazı salınımınızı 1.8 ton azaltırsınız.

25 Bahçenize bambu

ÇÜNKÜ sadece çapı geniş dallara sahip olan bitkiler, saldıklarından daha çok karbon gazını emebiliyor.

-İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN AVRUPA'DA BEKLENEN ETKİLERİ-

-Nehir yatağı havzalarının, şiddetli ve tehlikeli akıntılara sahip kısımları yüzde 19'dan, 2070 yılında yüzde 34-36'ya çıkacak.

-Batı Avrupa'da muhtemelen milyonlarca insan, sulak alanlarla iç içe yoksunluk içerisinde yaşayacak.

-Küresel sıcaklık ortalamalarının hızla yükseleceği bir senaryonun gerçekleşmesi halinde 2080'lerde yılda fazladan 2,5 milyon kişi daha kıyı şeritlerindeki sellerden etkilenecek.

-Çeşitli senaryolara göre 2070'lerde akarsu potansiyelleri Avrupa'nın Akdeniz kısmında yüzde 20-50 arasında düşerken, Kuzey ve Doğu Avrupa kısımlarında yüzde 15-30 arasında artacak.

-Alp buzullarının küçük olanları ortadan kalkacak, büyüklüğü 2050 itibarıyla yüzde 30-70 arasında eriyecek.

-Akdeniz'e yönelik turizm yazın düşerken, ilkbahar ve sonbaharda artacak.

-KUTUPLAR VE BAZI DİĞER BÖLGELER-

-Kuzey kutbundaki deniz buzulları 2100'e kadar yüzde 22-33 arasında azalacak, Antarktika'da ise tamamen ortadan kalkabilecek. Deniz dışı alanlardaki buzullarda önemli incelmeye olacak ve bu, yeryüzündeki deniz seviyesini yükseltecek.

-2100 yılına kadar deniz seviyesindeki yükselmenin 18-59 santimetre arasında olabileceği tahmin ediliyor.

-Şu anda 500 bin kilometre kare olan Himalaya buzul alanı, 2030'da 100 bin kilometre kareye kadar gerileyebilecek.

-Asya'da birçok ülkede açlık sorunu olacak.

-Asya'da 2020 yılında su sıkıntısı çeken kişi sayısı 1,2 milyar kişiye kadar yükselebilecek.

-Ada devletlerde genellikle kıyılara inşa edilen uluslararası havaalanları ve yollar su altında kalabilecek.

Dünya Sağlık Örgütü(WHO)

- 1946 yılında kurulan bu örgüt, verem, çiçek, AIDS, hepatit gibi salgın hastalıklarla mücadele etmektedir.
- 1947 yılında Türkiye bu kuruluşa katılmıştır.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü(FAO)

- Dünyadaki doğal kaynakların azalması, tarımsal üretimin düşmesi, küresel ısınmayla birlikte gelen kuraklıklar bu örgütün kuruluşunda etkili olmuştur.
- Dünyadaki en önemli sorun olan açlığa karşı önemli tedbirler almaktadırlar. Günümüzdeki yoksul ülkelere besin yardımı yapmakta ve bu yardımları teşvik etmektedirler

ÇEVRE KİRLİLİĞİ

- İnsanın doğaya hakim olma sürecinde hava, su ve toprak kirliliği önemli derecede artmıştır.
- Toprak kirliliğine neden olan bilinçsizce gübreleme ilaçlama ve sanayi kuruluşlarının atıkları topraktaki canlı ve bitkilere zarar vermektedir.
- Bilinçsiz bir şekilde ormanların kesilmesi erozyon ve toprak kayıplarına neden olmaktadır. Bu durum suların kirlenmesine ve tarım topraklarının azalmasına neden olmaktadır.
- Hava kirliliğine neden olan sanayinin gelişmesi ile birlikte fabrikaların açılması, bu fabrikalardan çıkan kimyasal zararlı gazlar, otomobillerden çıkan gazlar insan sağlığını tehdit etmektedir. Hava kirliliği solunum sistemi hastalıkları ve akciğer kanserine yol açmaktadır.
- Su kirliliğine neden olan sanayi atıkları, zehirli madde atıkları suda yaşayan canlılara zarar vermektedir. Türkiye 'de bulunan Marmara denizi, Haliç ve İzmir Körfezi'nde su kirliliği görülmektedir. Bu kirliliğin nedeni, insanların bilinçsizce bu suları kirletmeleridir.

Çevre Kirliliğine Karşı Alınması Gereken Önlemler

- Zararlı yakıt kullanımı yerine jeotermal ve güneş enerjisi tercih edilmelidir.
- Yeşil alanların tahrip edilmesi önlenmeli, ağaçlandırma çalışmalarına ağırlık verilmelidir.
- Sanayi tesislerinin, verimsiz topraklar üzerine kurulması ve zararlı atıkları arıttıktan sonra doğaya bırakılmalıdır.
- Gübreleme ve ilaçlama konusunda insanlar bilinçlendirilmelidir.
- Sanayide dönüşümü olan cam, karton gibi maddeler kullanılmalıdır.

- Greenpeace küresel çevre sorunlarına dikkat çekmek, yeşil ve barış dolu bir gelecek için çözümler bulunmasını zorlamak amacıyla şiddet içermeyen farklı eylemlere başvuran ve kampanyalar yürüten bağımsız bir örgüttür.
- Greenpeace hükümetlerden, şirketlerden veya siyasi partilerden maddi destek aramamakta veya kabul etmemektedir.
- Greenpeace bu amaçla;
- Okyanuslar ve yaşlı ormanların korunması,
- İklim değişikliğini durdurabilmek için fosil yakıtların kademeli olarak sonlandırılması ve yenilenebilir enerjilerin teşvik edilmesi,
- Nükleer silahlanma ve nükleer kirliliğe son verilmesi,
- Zehirli kimyasal maddelerin ortadan kaldırılması,
- Genleri ile oynanmış organizmaların doğaya bırakılmasının önlenmesi çalışmalarını yürütmektedir.

TERÖR VE SAVAŞ

- Terör; baskı, şiddet ve korku yoluyla siyasi, sosyal ekonomik, hukuki düzeni bozmaya yönelik eyleme denir. Terör uluslararası barışı tehdit eden önemli bir unsurdur. Terörün temel amaçları içerisinde, mevcut devlet yönetimini yıpratmak ve devlet otoritesini zayıflatmak vardır.
- Uluslararası çıkar çatışmaları, gruplaşmalar, hammadde ve pazar arayışı, ekonomik ve siyasi mücadeleler 20. yy'ın başından itibaren başlayan I. Dünya Savaşı'nın nedenleridir. Bu savaşta milyonlarca insan hayatını kaybetmiştir. Okullar, evler, hastaneler köprüler yıkılmış, açlık, yokluk ve salgın hastalıklar baş göstermiştir.
- 20. yy'in ortalarına gelindiği zaman II. Dünya Savaşı çıkmış yine milyonlarca insan hayatını kaybetmiştir.
- Görülüyor ki savaş, insan hayatını önemsemeyen, dünya barışını bozan, açlık ve yoksulluk getiren bir olaydır. Dünyada görülen bu uluslararası sorunları, barışçı yollarla çözmek, bu savaşların kötü sonuçlarına çözüm getirmek için uluslararası örgütler kurulmaya başlamıştır.

TÜRKİYE'YE YÖNELİK İÇ VE DIŞ TEHDİT

a. Anarşi ve Terör Kavramı:

Anarşi:Devlet denetiminin kalmaması durumu
Anarşist:Devletin siyasi ve idari kurumlarını çökertmeye kalkışan kişilere denir.
Terör: Yıldırma - korkutma demektir.

Terörist: Terör eylemlerine girişen kimselere denir.
Terörizm: Siyasi bir amaca ulaşmak için yasa dışı yollarla şiddet kullanılmasıdır.
Uluslar arası örgütlerin herhangi bir ülkeyi yıpratmak ve etkilemek için yaptıkları eylemlere uluslar arası terörizm adı verilir.

Terörün Yayılma Sebepleri:

1. Bilgi ve anlayış azlığı
2. Kamuoyunun terör konusunda eğitimsizliği
3. Bazı kişi ve kuruluşların bilerek veya bilmeyerek terörizme katkısı
4. Doğal afetlerde ortaya çıkan söylentiler.
5. Terörü destekleyen devletlerin mevcudiyeti

6. Bazı silah üreticilerin örgütlere silah satması
7. Ülkeler arası işbirliğinin sağlanamaması
8. Halkın yeteri kadar duyarlı olmaması.

Terörle Mücadelede Kişilere Düşen Görevler:

1. Milli hedefler doğrultusunda bilinçli olmak.
2. Eğitim ve öğretimi , milli birlik ve beraberliği sağlayıcı ve güçlendirici tarzda sürdürmek.
3. Yıkıcı ve bölücü faaliyetlere karşı bilinçli olmak.
4. Yıkıcı ve bölücü faaliyetleri etkisiz kılabilecek düşünce yapısına sahip olmak.
5. Terörizmle karşı duyarlı olmak.
6. Türkiye Cumhuriyetine Türk toplumuna ,Türk milli değer ve kültürüne bağlı olmak.
7. Cumhuriyet yönetimine inançla bağlı olmak.
8. Türk olmakla gurur duymak.
9. Vatan ve bayrak sevgisiyle dolu olmak.

Güncel Tehdit:

Tehdit, korkutma gözdağı vermedir. Bir devlete tehdit içten de dıştan da gelebilir ve devletin düzenini yıkmayı amaçlar.

İç tehdit unsurları; irtica, anarşi, terör, uyuşturucu madde kaçakçılığı ve ticaretidir. Bu unsurlar, ülkemizi bölmeyi ve yıkmayı amaçlamaktadır.

Ülkemize yönelik dış tehditler çok çeşitlidir. Bunlar;

Uyuşturucu madde ve silâh kaçakçılığı, uluslararası terörizm, Ermeni terörizmi, batı ülkelerinin ülkemiz üzerindeki emelleri ve casusluktur.

a) Ülkemizdeki İç Tehdit Unsurlarının Başlıca Hedefleri Şunlardır:

1. Hedef ülkede anarşi ve terör ortamı meydana getirmek.
2. Devlet otoritesini sarsmak
3. Toplumunu yönetilemez hale getirmek
4. Devletin ülkesiyle ve milletiyle olan bütünlüğünü parçalamak.
5. Çağdaş anlayışı yıkmak.
6. Ülkede rejimi değiştirerek kendi görüşlerinin etkin olduğu bir düzen kurmak.

b) Dış Tehdit Unsurlarının Hedefleri:

Dış tehdit unsurları da iç tehdit unsurları gibi laik, çağdaş, özgürlükçü ve demokratik Türkiye Cumhuriyetini parçalamak, yok etmek amaçındadır.

c) Türkiye'nin Jeopolitik Öneminde Dolayı Yabancı

Ülkelerin Ülkemiz Üzerindeki Emelleri:

Jeopolitik konum; bir ülkenin bölge veya dünya siyasetindeki konumu demektir.

Ülkemizin Dünya üzerindeki yeri çok önemlidir. Üç tarafı denizlerle çevrilidir. Avrupa'yı Asya'ya bağlayan boğazlara sahiptir. Ayrıca üç kıt'anın birbirine en yakın olduğu yerdedir. Ortadoğu, Kafkas ve Balkan ülkeleriyle komşudur. Bütün bunlar düşmanlarımızın sayısını artırmaktadır.

Ülkemizin gelişmemesi ve uygar ülkeler seviyesinin üstüne çıkmaması için bazı ülkeler ülkemizde terör ve kargaşa ortamı olması için çaba sarf ederler. Ancak Türk milleti, Atatürk'ün gösterdiği bilim ve teknoloji yolunda ilerlemektedir. Gelecek her türlü saldırıya ülkemiz kendisini hazırlamıştır.

d. Kaçakçılık:

Yasal olmayan yollardan büyük kazançlar elde etmek

amacıyla uyuşturucu madde, silah, tarihi eser ve altın gibi maddelerin alınıp satılmasına kaçakçılık denir.

Ülkemizde Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Gümrük Genel Müdürlüğü gibi resmi kuruluşlar kaçakçılıkla mücadele etmektedirler.

ORTAK MİRAS-NEDEN YAŞATMALIYIZ?

Miras, nesilden nesile gelecek kuşaklara aktarılan maddi ve manevi her şeydir.

➤ Düşünce, sanat ve edebiyat ürünü, doğal zenginlikler, tarihi eserler ve bilim insanlığın ortak mirası olarak değerlendirilir. Bilimsel, sanatsal ve teknolojik ürünler sadece ortaya çıktığı toplumun değil, bütün insanlığın malıdır. Bir toplumda ortaya çıkan ürünler, kültürler arası etkileşim yoluyla bütün toplumlara yayılır. Bu nedenle ürünler insanlığın ortak mirası olarak değerlendirilir.

➤ İnsanlığın ortak miraslarından bazısını ele alalım.

a) İnsanlığın Sanat Mirası

➤ İnsanların; doğayı, düşünce ve duyguları kendinden bir şeyler katarak ortaya koymuş olduğu özgün ürünlere sanat denir. Roman, öykü, tiyatro, mimari, müzik vb. sanat dalları vardır.

➤ Sanat anlayışı İlk Çağdan günümüze kadar gelişme göstermiş ve gelişmeye devam etmektedir. İlk olarak insanlar mağara duvarlarına resimler çizerek sanat eserleri ortaya koymuşlardır. Hindistan, Anadolu, Mezopotamya ve Çin Uygarlıkları dönemindeki sanatsal faaliyetler diğer kültürleri de etkilemiştir.

➤ Türkiye'de, çevremize baktığımız zaman Anadolu Selçuklu devleti ve Osmanlı devleti döneminden kalan mimari eserleri görmekteyiz. Bu yapılar, bizlere kalmış olan miraslardır. Bizlere düşen görev bu eserleri korumaktır.

b) İnsanlığın Düşünce Mirası

➤ İnsanlar, doğaya hakim olmak için mücadele ederken çevresindeki olayları iyi gözlemleyerek, olaylar arasında ilişki kurmuştur. Bu gözlemlerden etkilenerek düşünce hayatı gelişmeye başlamıştır.

➤ İlk Çağ, Orta Çağ ve Yeni Çağ'daki yetişen bilim adamları düşünce hayatının gelişiminde önemli rol oynamışlardır.

➤ İlk Çağ'da; Tales, Sokrat, Konfüçyüs, Buda, Heraklit ve Aristo gibi bilim adamları yetişmiştir.

➤ Birunu, İbn-i Sina, İbn-i Rüşd, Harezmi, İmam Gazali ise İslam bilim adamlarıdır.

➤ 15. ve 16. yy'da Avrupa'da görülen Rönesans ve Reform hareketleri, Avrupa'nın düşünce yapısını değiştirmiştir. Aydınlanma Çağı ile insanlar pozitif bilimlere yönelmiş ve skolastik düşünce önemini yitirmiştir. Avrupa'daki bu gelişmeler, bütün dünyayı etkilemiştir.

c) İnsanlığın Bilim Mirası

➤ Dünyada var olandan yola çıkarak, deney ve gözlem yoluyla neden-sonuç ilişkisi içerisinde incelenilerek ulaşılan kurallı bilgiler topluluğuna bilim denir.

➤ Bilim İlk Çağ'dan itibaren gelişmeye başlamıştır.

Babiller'de görülen Astronomi ve Matematik alanındaki çalışmalar bütün dünyayı etkilemiştir.

➤ Pascal, Dekart, Kopernik, Kepler, Galileo, Newton gibi bilim adamları Yeni Çağ'da yetişmiştir. Bu bilim adamları

insanlığın ortak mirası olan bilime önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Ortak Mirasın Önemi

❖ Bilim, sanat, edebiyat ve düşünce ürünlerinden oluşan ortak miras tarih içinde farklı toplumların katkısıyla oluştu. Toplumların ortaya koyduğu ürünler ve değerler üretildiği toplumla sınırlı kalmadı, bütün toplumlara yayıldı.

❖ Ortaya konan ortak miras ürünleri aynı zamanda bütün insanlığa yarar sağlamakta, toplumların gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

❖ Ortak mirastan yararlanma onu özenle korumaya bağlıdır. Yaşayan kuşaklar ortak mirastan yararlanırken, onu korumakla da sorumludurlar.

Ortak Miras Özellikleri

❖ Geçmişten günümüze kadar, süregelen insanların birikiminden oluşur.

❖ Ortaya çıkan ürün, tek bir ulusun mirası değildir. Tüm uluslar bu mirastan yararlanabilir.

❖ İnsanlar ortak mirasın korunmasında duyarlı olarak, tüm insanlığa yarar sağlamalıdır.

❖ Ortak mirası korumak, geliştirmek ve nesillere aktarmak gereklidir.

Ortak Mirasa Nasıl Katkıda Bulunuruz?

❖ Ortak mirasa katkıda bulunulması ve korunması tüm insanlığın görevidir. Ortak mirasa katkıda bulunmak dünyada yaşanan sorunların çözümüne de katkı sağlar.

❖ Günümüzde insanlık ortak mirasa daha da katkıda bulunarak eşitlik anlayışını geliştirmeye çalışmakta ve insanlık için sorun olan birçok olaya bilimsel çözümler getirmektedir.

❖ Ortak mirasın korunması amacıyla da dünyada birçok müze ve kütüphane kurulmuştur. Buralarda geçmişteki ortak mirasın ürünleri sergilenmekte ve insanlığın hizmetine sunulmaktadır.

❖ Ortak mirasın korunmasında faaliyet gösteren önemli kuruluşlardan birisi de **Dünya Anıtlar Vakfı'dır**. Bu kuruluş tarihî alanları belirlemekte ve korunması için çeşitli önlemler almaktadır.

❖ Günümüzde üretilen teknik araçlar ve bilgisayarlar ortak miras ürünleri kayıt altına alınıp kopyaları saklanmaktadır. Bilgisayarlar istenilen bilgiye daha kolay ve çabuk ulaşılmasını sağlamaktadır.

❖ Ortak mirasın korunmasında devletlerin yasal düzenlemeler yapması ve bu konuda vatandaşlarına küçük yaşlardan itibaren eğitim verme de oldukça önemlidir.

❖ Ortak mirasın korunmasında en önemli etken mirasa bilinçli olarak katkıda bulunulması ve eğitimidir.

Dünya Miras Listesindeki Doğal ve Kültürel Varlıklarımız

1. İstanbul'un Tarihi Alanları
2. Göreme ve Kapadokya Milli Parkı
3. Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası
4. Hattuşaş (Boğazköy)
5. Nemrut Dağı
6. Xanthos - Letoon
7. Pamukkale - Hierapolis
8. Safranbolu şehri
9. Truva Arkeolojik Kenti